מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קכ"ב | פרשת כי תשא - פרה | תשפ"ג

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

	ירושלים	בני ברק	ניו יורק	לונדון
כניסת השבת	17:08	17:23	17:39	17:40
יציאת השבת	18:21	18:22	18:48	18:47
רבנו תם	19:01	18:58	19:10	19:11

השבוע בגליון:

חשיפה: מדוע חיפשו למחבר הב"ח (על הטור) נדנוד עבירה והאם מצאו? | עמ' ב'

סגולה: תורה שלומדים בשבת אין בה שכחה | עמ' ג'

אקטואליה: האם צריך לכוון להוציא הקהל בברכות בהפטרה לפרשת פרה | עמ' ט"ו

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

הווארט של מרנא החת"ס שניחם את הרה"ק האמרי חיים זצ"ל

וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה וגו' וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה (לג, ז).

סיפר **הגרי"ש אונגר** זצ"ל: בעלותי ארצה ביקרתי את הרה"ק ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זצ"ל שהתגורר באותם הימים בתל אביב, ובביקורי אצלו אמר לי האמ"ח: "בהיותי במחנה העקורים ווינדסהיים ביקרתי אצלכם כעת הנני מזמין אתכם לשבות שבת קודש אצלנו".

ואכן, לאחר זמן, כשכבר העתיק את משכנו לשיכון ויז'ניץ ההולכת ונבנית בפאתי עיר הקודש בני ברק באתי לשבות אצלו.

לאחר השבת בעת הפרדי ממנו, פנה אלי הרבי מויז'ניץ זצ"ל ואמר: הרב אונגר! הנני מיצר וחושש על כך, שיצאתי להתגורר במקום מרוחק מחוץ לעיר, ואני מטריח יהודים לבוא עד הנה".

אמרתי לו: אם יתן לי הרבי רשות, אגיד דבר תורה משמיה דמרנא ה"חתם סופר" זצ"ל.

נענה לי הרבי: אֵ ודאי [בטח]. אמרתי לו: כתיב "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה". מקשה החתם סופר על כך, היעלה על הדעת כי משה רבינו, העניו מכל האדם אשר על פני האדמה, יוצא אל מחוץ למחנה ומטריח את העם לבוא אליו?!

אלא, מיישב ה"חתם סופר", כל זמן שהיה משה רבינו מתגורר בישוב, כשהיה אדם מבקר אצל חבירו שהתגורר בסמוך למשה רבינו, היה מעלה על לבו, בהזדמנות זו שאני נמצא בקרבת מקום, אלך לבקר גם אצל רבן של ישראל – משה רבינו לשמוע ממנו דבר מה. אולם כוונתו לא היתה רצויה כל כך, יען כי לא בא במיוחד אל משה רבינו לדרוש אלוקים. אך לאחר שנטה משה אהלו מחוץ למחנה, לא היה בא אליו, כי אם אדם כזה שרצה באמת ובתמים לשמוע לקח מפה קדשו. עד כאן דברי ה"חתם סופר".

אמרתי להרבי מויז'ניץ: "אם כן, אין הרבי מטריח איש לבוא אליו, כי בזאת מתברר שאותם הבאים אליו אין כוונתם כי אם לשמוע את דברי ה' באמת ובלבב שלם.

נהנה הרבי מויז'ניץ ממאמר זה, נענה ואמר לי: "נחמתני".

רשומים בשמך (עמ' תיד)

מלחי הים - על שם שמכירים במליחותו של ים

וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ (ל, לה). שיהא מלוח במלח סדומית, כמו שאמרו (כריתות ו, א) מלח סדומית רובע.

ועל דעתי נקראו חכמי הספנים - 'מלחים' בעבור שהם יודעים טעם הים כאלו הם המרגישים במליחותו ובמתיקותו, כלומר היודעים מתי יהיה מתוק ונאות להולכי הים, או מתי הוא רע ומר

פניני אביר יעקב עמ' ח'

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ח

להם. ואין תופשי המשוטות נקראים מלחים, שהרי כתוב בצור (יחזקאל כז, ח-ט) יֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאַרְוָד הָיוּ שָׁטִים לָךְ חֲכָמַיִךְ צוֹר הָיוּ בָךְ הֵמָּה חֹבְלָיִךְ, זִקְנֵי גְבַל וַחֲכָמֶיהָ הָיוּ בָךְ מַחֲזִיקֵי בִּדְקֵךְ כָּל אֳנִיּוֹת הַיָּם וּמַלָּחֵיהֶם הָיוּ בָךְ לַעֲרֹב מַעֲרָבֵךְ, כי הספנים הזקנים יודעי הים הם מלחים, וכתיב (שם כט) וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם אֶל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ, הנה הם שלשה, תופשי משוט, והמלחים, והחובלים.

הרמב"ן - עה"ת

סגולתה הנפלאה של המזוזה בפתח הבית

וַהֲסִרֹתִי אֶת כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ (לג, כג).

י"ל שכאן נרמז סוד המזוזה, שהשי"ת צוה אותנו להיות לנו מזוזה בפתחינו והיא מסוגלת להבריח כל הקליפות שלא ישלטו בנו.

וזהו פירוש הכתוב 'והסירותי את כפי' - דהיינו שאסיר מכם ואבריח מאתכם כל הקליפות שלא ישלטו בכם ע"י מצות מזוזה. וזהו 'וראית את אחורי ופני לא יראו' שזאת רומז על המזוזה - כי נגד השמות הוי"ה אלהינו הוי"ה נכתב מבחוץ חילופי אתוון (שו"ע יו"ד סי' רפח סעי' טו) והם נראים, והשמות הנ"ל הם מבפנים, וזהו וראית את אחורי ופני לא יראו, דהיינו ע"י מצות מזוזה וכנ"ל אבריח מכם כל הקליפות ולא יוכלו להרע לכם ח"ו רק טוב יבוא עלינו תמיד אמן.

אור לשמים - בפרשתנו

הוכחה נפלאה אשר שברת מלשון יישר כח

עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ (לד, א).

אמרו חז"ל (שבת פז, א) יישר כח ששברת, ויש להבין איך נרמז זה בהפסוק שהודה לו על כך?

ושמעתי בשם הצה"ק **ר' מוטל סלונימער** זי"ע שאמר דהנה אחז"ל שת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום כי וודאי עשה תשובה, וא"א אסור להזכיר לבעל תשובה מעשיו הראשונים, וא"כ אם היה שבירת הלוחות מעשה עבירה א"כ איך הזכיר לו זאת הקב"ה באמרו לו אשר שברת, אלא על כרחך שהודה לו על כך, ודפח"ח.

בישישים חכמה-בפרשתנו

התפלל ביחידות וענה לכסיל כאיוולתו מפרשתנו

וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה וגו' (לג, ז).

אמרתי להזכיר שפעם אחת הזמין ה' את דרכי, דרך עיר אחת באמריקה והייתי צריך לשבות שם בש"ק פרשת וישלח, ובערב שבת הבטחתי להרב דשם, שאבוא להתפלל בבית הכנסת שלו בש"ק. אכן נודע לי שמתפללים שם אנשים ונשים בלי הבדל מחיצה, שאסור להיכנס למקום תפלה כזה. ובכן נשארתי באכסניא שלי כל היום והתפללתי ביחידות, וכאשר נפגשתי עם הרב אחר השבת, הוכיחני על פני על שהתפללתי ביחידות, והזכירני דברי חז"ל דתפילה בציבור עדיפא.

והשבתי לו תיכף, דהנה רש"י ז"ל בפרשת השבוע (וישלח), מפרש שישנם כמה מלות בלשון הקודש משמשים הן בלשון זכר והן בלשון נקבה, כמו מחנה וכדומה. וחיפשתי בדברי רש"י שם, וטרחתי למצוא שם גם מלת ציבור, ויגעתי ולא מצאתי אלא ודאי שציבור אינו משמש בשניהם בלשון זכר ובלשון נקבה גם יחד, אלא בלשון זכר בלבד. אמנם במקום שהציבור מתפלל בערבוביא זכרים עם נקבות ביחד אין זה ציבור, לכל היותר הוא מחנה שמשמש בשניהם וכמו שפירש רשי ז"ל. ובמחנה כתיב (שמות לג, ז) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מהמחנה". ועל כן לא ישת עלי חטאת שלא התפללתי בציבור, מאחר שאין שם 'ציבור' רק 'מחנה' גרידא.

אמרי אברהם - פר' וישלח (להג"ר אברהם מאיר איזראל ז"ל אבד"ק הוניאד ואח"כ אב"ד וינה)

לשבת פרה:

באפו החיה איש

לְטַהֵר טְמֵאִים. לְטַמֵּא טְהוֹרִים. בְּאוֹמֶר קָדוֹשׁ (יוצר לפר' פרה).

כשעלה **רבינו הב"ח** השמימה הכריזו לפניו: "פנו מקום לרבי יואל מקראקא הבירה" (כן הביא בספר תוס' שבת בהקדמתו, ממה שסיפר לפי תומו דיבוק אחד).

ואמרו צדיקים שארבעים יום קודם פטירתו של הב"ח התחילו לצנן את אש הגיהנם כדי שיוכל הב"ח להכנס לשם ולהוציא את הרשעים. וכמסופר, שפעם אחת שאל **מרן הבעש"ט הק'** זי"ע בשאלת חלום על איסור "חדש" לפני זמן הקרבת העומר בזמן הזה, והשיבו לו מן השמים כי אחר פטירת הב"ח (=רבינו יואל סרקיש מקרקא) ציננו את הגיהנם ארבעים יום מחמת שהיה צורך בזה לכבוד הב"ח. בבוקר קם הבעש"ט הק' והקדים להתפלל, ובסעודת שחרית שלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר: "כדאי הב"ח שמתיר, לסמוך עליו" (זכרון טוב - נשכיז עמ' כד).

ומסופר שלא מצאו בבית דין של מעלה שום שמץ עבירה ועוון שעליה יצטרך רק לעבור דרך פתחו של הגיהנם, ובאו הנשמות שבגיהנם בטענה, שאם לא יעבור הב"ח דרכם לא יהיה להם עכשיו תיקון, שהרי ידוע שבזמן שצדיק עובר דרך הגיהנם אז הוא מוציא משם את הרשעים ומעלה אותם לתיקונם. ואז הגיע המקטרג והביא עבירה אחת, שפעם אחת עבר הב"ח בשוק והיתה עומדת שם עגלה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, ובעוברו על ידיהם נתעטש, ומפאת העיטוש התחילו השור וחמור ללכת, ונמצא מנהיג בכלאים, וע"י חטא זה נקבע דינו שיעבור על פתחו של גיהנם.

ועפי"ז ביאר באופן נפלא הרה"ק **מהר"י מרוזין** זצ"ל דברי הפייט (יוצר לפר' פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש", 'לטהר טמאים' כשרוצה הקב"ה לטהר ולזכות את הרשעים שבגיהנם, אז 'לטמא טהורים' מחפש איזה עבירה אצל הצדיקים הקדושים, "באומר קדוש" שהצדיק והקדוש ע"י אמירתו כגון שמתעטש גרם לאיזה חטא כל דהו, ונמצא מוציא את הרשעים מהגיהנם.

זכרון טוב (נשכיז עמ' כד); **נר ישראל** (לפר' פרה)

ה'שפת אמת': תורה שלומדים בשבת אין בה שכחה

חידוש נפלא אומר הרה"ק **השפת אמת** בפרשתינו (שנת תרס"ב) "**תורה שלומדים בשבת אין בה שכחה**", ומבאר בזה סמיכות הפסוקים של "שבת ונפש - ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות" (לא, יז-יח) למה נסמכה שמירת שבת לנתינת התורה למשה רבינו ע"ה, דאיתא במדרש שכל מ' יום ה' לומד ושוכח ואח"כ ניתן לו התורה במתנה, והנה בשבת נתנה תורה והוא יומא דנשמתא. יומא דזכירה. דלית ביה שכחה יעו"ש.

מהלכים רבים נאמרו לבאר את דבריו הקדושים, ויש שביארו בדרך הפשט, בשבת קודש יורדת עם ה'נשמה יתירה' השראה של מנוחה ורוגע, וכדאיתא **ברש"י** במסכת ביצה (טז. ד"ה נשמה יתירה) וז"ל: "נשמה יתירה - **רוחב לב למנוחה ולשמחה**, ולהיות פתוח לרווחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו" עכ"ל. דהיינו שבשבת קודש נשפעות לאדם מנות גדושות של יישוב הדעת ושמחת הנפש.

משל למה הדבר דומה, לאדם שנופש אי שם בכפר קטן הטובל כל כולו בירוק, ויושב במנוחת הנפש בגינת ביתן, בלא שיגיעו לאוזניו שום רעש או טרדה שיפריעו לו את מנוחתו, כי אם ציוצי הציפורים ואוושות העלים, אין ספק שמה שילמד באווירה זו יזכור לעד, מכיון שהיה אז ביישוב הדעת גדול, ולא היו לו מפריעים.

כמו"כ הלומד בשבת קודש שיש לו רוגע פנימי שמזרחת בו הנשמה היתירה, סגולה היא שלא ישכח לימודו, שלא כבימי החול שהאדם טרוד בנפשו, ואינו יכול להתרכז בלימודו.

ולא רק הלומד בשבת, אלא אף הלומד בימות החול 'הלכות שבת' הוי סגולה לזיכרון, וכמו שמסופר (הובא בספר 'אמרי ברוך' עמוד ל) על הרה"ק בעל **האמרי ברוך מויז'ניץ** זי"ע שבא אליו יהודי ותינה לפניו את צערו, שלדאבונו אינו זוכה לזכור תלמודו, השיב לו הרבי שישקוד וילמד מסכת והלכות שבת, והיינו דאמרינן בזמירות ליל שבת (זמר כל מקדש) "זכרו תורת משה" דמי שרוצה לזכור ולא לשכוח מה שלמד בתורה הקדושה שניתנה לנו ע"י משה רבינו, "במצות שבת גרוסה", יתעסק ויתעמק בלימוד עניני שבת קודש וע"ז יזכה וישתמר הכל בזיכרונו.

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת:
סעודת שבת חמימה מלאה בשירות ותשבחות שהצילה ממות לחיים... והמעגל שנסגר לאחר שנים רבות...

אובד עצות ועשתונות קמתי ויצאתי מהבית לכיוון המקום המוסכם, והגעתי באיחור בלתי נסלח של 25 דקות תמימות... המקום, למותר לציין, היה ריק מאדם. רכב המחבל כנראה עבר כבר מזמן, וגם את חברי למשימה לא ראיתי. התבוננתי בכל עברי הזירה, ודי מהר הבנתי כי לפני כמה דקות היתה כאן חוליית טרור מיומנת... מאוחר יותר הסתבר, כי תוכנית החיסול שלנו נודעה למחבלים, והם טמנו לנו מארב. חברי למשימה נרצח בידיהם המגואלות בדם, השם יקום דמו, ועד היום מפעיליי אינם מבינים כיצד אני ניצלתי מאש התופת שטמנו לנו...".

השתתפותו של מתפלל לא מוכר במנין הוותיקין הוותיק בשכונת 'סטמפורד היל' בלונדון, אינה תופעה נפוצה. מה עוד, שהאיש נראה זר ומנוכר להווי המקום והסביבה, איש לא הכירו ולא ידע את זהותו, אם כי חזותו העידה עליו כי הוא יודע ספר וירא שמים. האיש לא סיפק כל מידע, נותר שקט ומופנם, ואיש לא עמד על טיבו. כשהתעניינו בו, הגיב האיש במשיכת כתפיים רפה וחיוך נבוך, ופיו נותר סגור וחתום.

אחד ממתפללי בית הכנסת, יהודי בשם ר' מרדכי, גמר אומר לעשות כל מאמץ כדי לפצח את התעלומה, ומשלא עלה בידו הדבר גם כעבור כמה חודשי מאמץ – החליט לקבוע חברותא ללימוד משותף עם האיש הזר מדי יום, בנסיון לגלות את פתרון חידתו. אך דווקא הלימוד המשותף העצים את התעלומה: התברר שמדובר בגאון תורני בקנה מידה נרחב. אם כן מי האיש, ומה סיפורו?!.

ויהי באחד הימים, גילה האיש את שמו, ור' מרדכי ניצל את ההזדמנות ומיד נכנס עמו בשיחה. המשיך לדובב, התעניין בכנות, עד שהאיש פתח את סגור לבו בסיפור חיים מדהים חובק עולם, שר' מרדכי נדהם לגלות כי גם לו עצמו יש חלק בו...

'הגעתי הנה בשל מחלת רעייתי', הנמשכת כבר יותר מדי זמן', נאנח האיש, 'יש כאן טיפול מיוחד המתאים לה, אולי יוכל להקל על סבלה. אך לא תמיד עסקתי במה שאני עוסק היום...' – פתח צוהר לעולמו האישי הפנימי, והחל לספר:

"נולדתי בארץ ישראל להורים שומרי מסורת, אך לא זכיתי לגדול על קיום המצוות באדיקות. גדלתי בסביבה מסורתית, ולאחר השחרור מהשירות הצבאי בהצטיינות – קיבלתי הצעת עבודה ב'מוסד לביון ולתפקידים מיוחדים'. תחת מעטה חשאיות ולאחר אימונים מפרכים - נשלחתי למשימות ביטחוניות ברחבי תבל, עליהן כמובן לא אוכל להרחיב...".

האיש נאנח קלות, והמשיך: "נבחרתי לשמש כשליח נאמן למשימות מיוחדות ורגישות, בכל זמן ובכל רחבי תבל. הממונים עליי היו מרוצים ממני, בתיקי האישי הצטברו ביקורות מחמיאות ואותות גבורה. באחת הפעמים, נשלחתי בצוותא עם חבר נוסף למשימה מורכבת ומסובכת במיוחד:

להתחקות אחרי אחד מראשי הטרור השוהה בצירך – בירת שווייץ, להגיע אליו ולהורגו. אני וחברי נשלחנו למשימה בטיסות נפרדות, שכרנו לעצמנו דירות נפרדות והתחלנו במעקב... חלק עיקרי מהצלחת הפעולה, הוא שלא יהיה קשר בין שני הסוכנים העוסקים בה, כדי למנוע את חשיפתם. לכן, חילקנו מראש את שעות המעקב בינינו, ורק כשהמעקב הושלם וקיבלנו הנחיה לבצע את המשימה, יצרנו קשר מאובטח, וסיכמנו: המחבל יוצא מדי ערב בשעה 8:00 ממסעדה פלונית, ופונה בצומת ימינה.

הריגתו היא ענין של פיקוח נפש ללא צל של ספק, ולפיכך קבענו שנמתין לו בליל שבת הקרובה, בשעה 8:00 בדיוק, מיד לאחר הפניה ימינה, כשרכבו יעבור את הצומת - ניצמד אליו אני וחברי מימין ומשמאל, נבצע את הפעולה וניעלם מהזירה תוך שניות...

"ביום ששי בבוקר התעוררתי מוקדם, לאחר לילה טרוף שינה. 'היום הוא רגע המשימה' - זכרתי לעצמי, וכדי להפיג את המתיחות יצאתי לחנות גדולה, לקנות מעט מזון ליומיים הקרובים, בדגש על סעודות השבת שאסעד לבדי לאחר הפעולה. בעודי משוטט בסתמיות בין המדפים, הגיע מולי יהודי חם וחייכן, ואמר לי בלבביות: 'שלום עליכם, יהודי מישראל?'. הופתעתי, ידעתי כי חזותי אינה מסגירה דבר על ארץ מוצאי ואני נראה אירופאי מצוי. 'מנין הוא יודע?' -

הרהרתי, אך כמובן שום מבע בפניי לא השתנה. הגבתי בהנהון רפה, שנועד להבהיר כי אינני מבין את השפה ואת המושגים עליהם הוא מדבר. אך האיש לא הרפה, ובסופו של דבר - הלבביות החמה שלו המיסה את שנות האימונים שלי במוסד, הכריעה את חומות קור הרוח והארשת הבטוחה שלי... נאלצתי 'להודות' שאני יהודי מישראל, ואז - הוא הקסים אותי בהזמנה אישית חמה להשתתף בסעודת השבת בביתו, תוך הדרכה ברורה כיצד ומתי להגיע, ואני נשביתי בקסמו והבטחתי את השתתפותי בסעודת השבת במעונו...".

"בהגיעי לביתו בליל שבת, שכחתי להציץ בשעון... אין בפי מילים לתאר את חוויית סעודת השבת המשפחתית הנפלאה שחוויתי. מיד כשנכנס הביתה הגיעו שלושת בניו ושתי בנותיו ובירכו אותו בברכת 'גוט שבת' חגיגית, ואף הוא השיב לעומתם בברכה חמה. הבטתי במחזה כמהופנט, מעודי לא ראיתי סעודת שבת באווירה ביתית וחמימה כזאת.

כל הילדים לבושים בקפידה, האב בראש השולחן מנעים באמירת 'שלום עליכם', ולאחר מכן מקדש על היין כשהוא מטעים כל מילה במתיקות... הבטתי כמחושמל במתרחש, באווירה הטובה והביתית, בחום המשפחתי המענג, בהווי הרוחני הקסום, ושכחתי את עצמי. לפתע הבטתי מבט חטוף בשעון, ואז גיליתי את דבר האיחור הנורא. השעה חמישה לשמונה!!! בעוד חמש דקות עליי להיות במקום אחר, מרוחק קמעא, לפעולת חיסול דרמטית. ידעתי כי שותפי לבטח כבר ממתין לי שם, ואין לי כל דרך לתקשר אתו, להודיעו על האיחור.

אובד עצות ועשתונות קמתי ויצאתי מהבית לכיוון המקום המוסכם, והגעתי באיחור בלתי נסלח של 25 דקות תמימות... המקום, למותר לציין, היה ריק מאדם. רכב המחבל כנראה עבר כבר מזמן, וגם את חברי למשימה לא ראיתי. התבוננתי בכל עברי הזירה, ודי מהר הבנתי כי לפני כמה דקות היתה כאן חוליית טרור מיומנת... מאוחר יותר הסתבר, כי תוכנית החיסול שלנו נודעה למחבלים, והם טמנו לנו מארב. חברי למשימה נרצח בידיהם המגואלות בדם, השם יקום דמו, ועד היום מפעיליי אינם מבינים כיצד אני ניצלתי מאש התופת שטמנו לנו...".

לנוכח עיניו הנדהמות, החל ר' מרדכי בוכה חרישית. "כבר נפגשנו פעם", אמר בשקט, "האיש שאירח אותך הוא אבי המנוח. הוא גר בכתובת שהזכרת..., היטבת לתאר את סעודות השבת עליהן גדלתי, אני אחד משלושת הבנים שהסבו אתך לסעודה, ושתי הבנות הן שתי אחיותיי... זה בטוח הוא!" קרא נרגש ונסער...

האיש ניגב דמעה סוררת, התעשת מהתרגשותו והמשיך:

'הסיפור הזה הפך אותי לשבר כלי. כל נסיונות השיקום שלי עלו בתוהו, ולכן שוחררתי מ'המוסד' מצויד בפנסיה נדיבה, מהרהר כל העת בסעודת השבת הנפלאה שזכרונה לא ישכח ממני, הסעודה שהצילה את חיי... בכל רגע ראיתי לנגד עיניי את הסעודה ההיא, שהובילה לאיחור. ראיתי בעיני רוחי את מארחי בראש השולחן, את בני משפחתו, וחשתי געגוע צורב לחוש את האור הזה שוב. סעודת השבת הזו חוללה בנפשי תמורה כזו, שלא מצאתי מנוחה עד שנרשמתי לסמינר שהתקיים בשבת, כל כך רוצה ושואף לחוש שוב את המתיקות ההיא...".

"זו היתה תחילת הדרך, ההמשך ברור ולא אלאה אותך. כמו ב'מוסד' כך בתפקידי הרוחני, שאפתי למצוינות והעפלה לשיאים. אני עדיין לא שם", אמר האיש הזר וחייך לראשונה חיוך קטן, "אך אני ממשיך לחתור גבוה...".

"כיצד היה נראה המארח שלך?"- שאל ר' מרדכי מיד, "האם היה לו זקן באורך בינוני, האם מול שולחן הסלון ניצב שעון קיר גדול?".

"אכן כן", השיב האיש, "מאיפה אתה יודע?!".

לנוכח עיניו הנדהמות, החל ר' מרדכי בוכה חרישית. "כבר נפגשנו פעם", אמר בשקט, "האיש שאירח אותך הוא אבי המנוח. הוא גר בכתובת שהזכרת..., היטבת לתאר את סעודות השבת עליהן גדלתי, אני אחד משלושת הבנים שהסבו אתך לסעודה, ושתי הבנות הן שתי אחיותיי... זה בטוח הוא!" קרא נרגש ונסער...

סיפור זה, שמופיע בספר 'ניצוצות', מראה לכולנו מה כוחה של סעודת שבת אחת, אחת. סעודת שבת אחת עשויה להותיר חותם בל יימחה, להוביל אנשים לשינויים מרחיקי לכת בחייהם, לחולל מהפכים דרמטיים. אם זו השפעתה של סעודה אחת על אדם זר ומנוכר, קל וחומר לאלו הזוכים מדי שבוע לעונג הקסום של שלושת סעודות השבת, שבתוכן טמון כור גרעיני של עוצמה יהודית, קדושה, הוד קסום ובראשיתי של יהדות נפלאה... הבה נעריך את רגעי סעודות השבת שלנו, נעשה הכל כדי ליצוק בהם תוכן רוחני איכותי. אין אכסניה טובה מהם להעניק לילדינו חוויה רוחנית מרגשת, שתותיר בהם טעם טוב לשנות דור.

זמירות השבת הנפלאות, דברי התורה, האווירה המשפחתית המלכותית - הם מנועים רבי עוצמה שטעמם וכוחם אינו מתפוגג גם שנים אחר כך... לקראת סעודות השבת לכו ונלכה, כי מהן מקור הברכה הרוחנית. לנו, לילדינו, לחיי נצח!

(פניני פרשת השבוע)

וְהָיָה נָכוֹן לַבֹּקֶר:

מונולוג מרגש מבחור שלמד לילות במקום ימים... המשגיח הוותיק שגרם למהפך להקפיד על זמנים בזכות הקוד של - זמ"ן נק"ט

"בוקר טוב ר' מנחם" איחלתי לו כמי שבילה כבר כמה תפילות במחיצתו וגילה את השם הרקום על נרתיק הטלית ותפילין שלו, "בוקר טוב גם לך, אורח, וסליחה שעדיין לא קידמתי את פניך", השיב לי בהתנצלות קלילה. "יש לי איזו שאלה אליך, אפשר לשאול?" - "כן בשמחה", חייך ר' מנחם, כשהוא מניח את נרתיק הטו"ת בחיקו, מתכוון להשיב לשאלתי תוך כדי הילוכו.

"אינני רוצה להישמע חטטן, חלילה", הסתבכתי בשאלה מרוב מבוכה ושתקתי באמצע, "מה רצית לשאול?"

מנחם לא הבין למה השתתקתי. "למה אתה כזה דייקן בשעת התפילה?" פלטתי וחששתי שמא הוא יפגע. הוא חייך לעצמו, חופן את זקנו, היה נראה שהוא אכן מופתע מהשאלה. הוא טפח על גבי: "זה בסדר, אני שמח ששאלת, פשוט כבר הרבה שנים שאף אחד לא העלה את הנושא, מנהגי כבר התקבל כמובן מאליו, לכן הופתעתי".

בימי בין הזמנים שעברו עלינו לטובה, החלפתי דירה עם אחי שגר באשדוד עיר הנמל הדרומית. נהנינו מהקרבה לחוף, מהליכה ברחובות העיר היפה ובעיקר מבתי מדרש ממוזגים המפוזרים ברחבי הרובע.

בעת שהותי קבעתי לי מקום לתפילת מנחה גדולה באחד מן השטיבלאך. היה שם יהודי שאסף תמיד את העשרה הראשונים (בתחילת שמונה עשרה הרי תמיד מצטרפים עוד שני תריסר מתפללים) כדי שבעל התפילה יוכל להתחיל בדיוק בזמן. גם בתפילת ערבית הוא זירז אברכים להצטרף לתפילה בשעה הנקובה.

כשיום אחד קמתי בשעת ותיקין, מצאתי את היהודי מעורר את היוצאים מהמקווה להקדים ולהניח תפילין.

שאלתי את אחד מתושבי המקום אודותיו, "הוא הגבאי של השטיבל? כי אם כן" הוספתי לשטוח את פליאתי, "מדוע אינו מסתובב עם קופת הצדקה?" "זיהית יפה" החמיא תושב המקום לחיישני האורח שלי, "הוא אכן אינו גבאי ואף לא חבר ועד בית המדרש, אבל בכל מה שקשור לזמני תפילה ולשיעורי תורה, הוא האיש שעומד בשער לבל תתאחר השעה".

"אה, כנראה שהוא ממש דייקן, 'יקה' כפי שנהוג לכנות אנשים כאלו על שם אורחותיהם של יוצאי גרמניה", אמרתי לבן שיחי. "מי, הוא? ממש לא" הצטחק לעומתי, "אדרבה, יש לו חנות למוצרי אלקטרוניקה שדלתה אף פעם לא נפתחת בדיוק בשעה היעודה". "אז מה הפשט?" גברה תמיהתי והחלה לפלוש לגבול התעלומה, "אינני יודע, את זה תצטרך לשאול אותו, אף פעם לא העמקתי בסוד הדבר, פשוט התרגלתי שזה ככה".

למחרת השכמתי שוב בזמן עלות השחר. רציתי לתת מבט קרוב יותר על האיש הזה, להבין אם יש איזו סיבה מיוחדת להתנהגותו. הפליאה אותי מאוד העובדה שאדם שאינו נושא בשום תפקיד אחראי, והוא גם אינו זקן נרגן או דייקן כרוני, לוקח על עצמו את תפקיד הנודניק שמתעקש על תפילות בזמן הנקוב בלוח במדויק.

"בוקר טוב ר' מנחם" איחלתי לו כמי שבילה כבר כמה תפילות במחיצתו וגילה את השם הרקום על נרתיק הטלית ותפילין שלו, "בוקר טוב גם לך, אורח, וסליחה שעדיין לא קידמתי את פניך", השיב לי בהתנצלות קלילה. "יש לי איזו שאלה אליך, אפשר לשאול?" - "כן בשמחה", חייך ר' מנחם, כשהוא מניח את נרתיק הטו"ת בחיקו, מתכוון להשיב לשאלתי תוך כדי הילוכו.

"אינני רוצה להישמע חטטן, חלילה", הסתבכתי בשאלה מרוב מבוכה ושתקתי באמצע, "מה רצית לשאול?"

מנחם לא הבין למה השתתקתי. "למה אתה כזה דייקן בשעת התפילה?" פלטתי וחששתי שמא הוא יפגע. הוא חייך לעצמו, חופן את זקנו, היה נראה שהוא אכן מופתע מהשאלה. הוא טפח על גבי: "זה בסדר, אני שמח ששאלת, פשוט כבר הרבה שנים שאף אחד לא העלה את הנושא, מנהגי כבר התקבל כמובן מאליו, לכן הופתעתי".

הוא ביקש שאלווה אותו לביתו והוא יספר לי אודות הקפדתו: "הייתי בחור צעיר בישיבה קטנה, למדתי המון, פרקי גמרא שלמים בלילות ובימים. חברי החשיבו אותי כשפיץ של הישיבה, שקדתי על מסכתא אחר מסכתא.

הייתה לי מן בעירה פנימית וכנראה גם תשוקה לתשומת לב ילדותית, לכן למרות אופיי הדי שובב למדתי ללא הפסקה. הפכתי לילה ליום, הייתי נשאר לילות שלמים, חוזר על פרקים ישנים. למחרת הייתי נרדם בשיעור ואפילו בארוחת צהריים, אך בזמן שלטון הכוכבים הרגשתי מוצף אדרנלין, יכול להיות שרציתי גם לחקות את גדולי הדורות שהיו הוגים בתורה בלילות.

כך התנהלתי במשך תקופה ארוכה. כמובן שהגוף דרש את שלו, חליתי לעיתים, במקביל גם נחלשתי רוחנית ונכנסתי לתקופת משבר כללית.

לא היה לי חשק ללמוד כבתחילה, את החברותא שבא לדרבן אותי, דחיתי. הרי אני הייתי לומד כמעט כל לילה, שלא יבואו עכשיו לבקש ממני להשתתף בסדר בקיאות מצומק. כך התהלכתי מדוכדך מספר חודשים, עד שנפלתי ברשתו של המשגיח הוותיק. יהודי ירא שמיים ומאוד חכם, הוא אמר לי יום אחד: "אתה לא חווית שום נפילה, כי עדיין לא עלית למעלה".

התרעמתי, "כבוד המשגיח, אני הייתי לומד חמש עשרה שעות ביממה ביום וגם בלילה". המשגיח הביט אל תוך עיני, "הוא אשר אמרתי, אתה עוד לא עלית למעלה, כי הפכת את היום ואת הלילה".

"אתה יודע מה הפשט של זמ"ן נק"ט?" "כמובן המשגיח כל ילד יודע, ראשי התיבות של שישה סדרי המשנה", "אני רוצה להגיד לך עוד פשט שזכיתי לשמוע מהרה"ק ר' אהרן מבעלזא זצוק"ל". המשגיח נזכר בערגה בדמות אותו צדיק ואמר: "זמן נקט זה כפשוטו שצריך לנקוט בפלך הזמן, לאחוז בו ולהתנהל לאורו. הוא מרומז בסדרי המשנה כי זהו המפתח לקניין התורה, לכלכל את השעות והימים ולא לבזבז זמנים מיותרים".

"כך עשיתי" לא התאפקתי והתפרצתי לדברי המשגיח, "למדתי בכל שעה פנויה". עוד בטרם סיימתי, סימן לי המשגיח, "הוסיף הרה"ק מבעלזא זי"ע: ללכת לישון מאוחר וגם לקום מאוחר זה לא חכמה, החכמה היא ללכת לישון מוקדם וגם לקום מוקדם".

לא הפכתי לאדם דייקן בכל תהלוכות חיי", אומר לי ר' מנחם, אבל מאז אני עומד בתוקף בכל מה שקשור לזמני תורה ותפילה. למדתי לשלוט על שעות הקדושה.

(גל' קביעותא)

וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלֵךְ:

סיפור בן זמננו, מליל נדודים עם חור בשן רקובה עד למציאת אוצר זהב בהשגחה נפלאה, הסכיתו ושמעו:

לאחר כמה ימים הגיעה החבילה מנחום ובתוכה כתרים נקיים. מה שנותר עתה, זה לשלוח לצורך להערכה של שווי הזהב הנותר. שוב ארזתי הרמטית את הקופסה, שעכשיו היתה יקרה פי כמה, ונסעתי לצורף מיוחד בתחום. הלה בדק בעיון את התכולה, שקל וחישב את הזהב ואמר לי:

"תשמע, יש לך כאן אוצר אמיתי". וכאן הוא נקב בסכום אסטרונומי שבחלומותיי ה'זהובים' ביותר, לא הייתי חולם עליו. הכתרים היו שווי אלפי דולרים. הוא קנה ממני בו במקום את הזהב ואני יצאתי מאושר ומודה לה'.

ברשותי חנות לשעונים במרכז העיר, אותה הקמתי בעשר אצבעותיי אחרי החתונה.

זוגתי עובדת בחנות בשעות שלפני הצהריים, ואילו אני בשעות הערב והלילה. התמקצעתי בכל מה שקשור לעולם השענות, כמו החלפת הרצועות, בטריות וכל המשתמע מכך. רכשתי ממיטב כספי את כל הציוד הנדרש לשען: מברגים קטנים ועדינים, צבתות מיוחדות וברגים.

באותה תקופה עליה נסוב סיפורנו, עמדנו לפני המעבר לדירה חדשה. עד אז התגוררנו בדירה עם שלושה חדרי שינה קטנים, שברוך ה' התמלאו עם השנים בתינוקות שהספיקו בינתיים לגדול והדירה נעשתה קטנה וצפופה.

קנינו בס"ד דירה בפרויקט שהלך ונבנה סמוך לשכונה של הבית בו התגורנו. התנאים הכספיים לא היו קלים. החנות אמנם עזרה לנו לחיות את היום-יום, אבל לא מעבר לכך, בפרט שבני הבכור היה מאורס באותה תקופה והתחייבנו לצד הכלה לתת סכום מכובד.

להתארגן לחתונה, להלביש את כל בני הבית, הכל יחד לא פשוט כלל. היו רגעים שחשבתי לעצמי איך עושים את זה. החובות העיקו עלי, התעסקתי הרבה בחישובים איך ואיפה אפשר לחסוך, במה ניתן לקצץ מבלי לפגום בהכנות לשמחה המתקרבת. ימים ספורים לפני המעבר, צלצלה אשתי שהיתה עם הבנות בדירה:

"הצבעי שואל אם הוא יכול להתחיל מחר את העבודה". בקשתי את סליחת הלקוח ונכנסתי לחדר הפנימי בחנות. "כמה הוא רוצה עבור הצביעה של הבית?" שאלתי בשקט לתוך הטלפון.

"אלפיים שקל לכל הדירה, כולל תיקונים". המחיר נשמע לי מופרז וביקשתי רשות לחשוב. בסוף יום העבודה, נעלתי את הדלת הראשית והתיישבתי על הכסא ליד הדלפק. בכיסי הפנימי היה מונח פנקס שבו אני נוהג לכתוב את הוצאות הדירה החדשה וכל מה שכרוך בה. אלא שלפתע שמתי לב שחוץ מהעברת הדירה שכוללת משאית הובלה, יש עוד הרבה הוצאות שכלל לא חישבתי עד עכשיו כמו למשל: צביעת הבית, ארון חדש לחדר הילדים, שולחן וכסאות למטבח ותנור חדש, הכל מצטבר לסכום כסף לא מבוטל שלא ידעתי מהיכן אקח אותו.

בלילה הלכתי לישון דואג ומוטרד, מתפלל לסיעתא דשמיא מיוחדת, ואם הדאגה הזו לא הספיקה לי, לפנות בוקר התעוררתי עם כאבי שיניים איומים ובלתי נסבלים.

כשאני לופת בחוזקה את הלחי, גישתי את דרכי בתקוה למצוא משכך כאבים. עיסיתי את החניכיים עם אלכוהול, ממתין שהכאב ישכך. בבוקר התייצבתי אצל רופא השיניים של המשפחה מאז שהייתי אני ילד. אחרי בדיקה קצרה, הוא המליץ על עקירה של שן רקובה שמצופה בכתר זהב.

"אני אעקור לך אותה, ונראה אחר כך מה עושים הלאה". הסביר לי באיכפתיות. לא צריך להיות ידען גדול ברפואת שיניים כדי להבין שהתענוג הזה עומד לעלות סכום כסף לא מבוטל, אבל הרבה אפשרויות לא היו לי. הכאב בלבל וטשטש אותי לגמרי וכבר רציתי להיות אחרי.

בסיומה של העקירה, הראה לי הרופא את השן שעקר. פתאום חדרה בי התובנה, שאם היא מצופה זהב, אולי יכולה לצאת לי תועלת מכך. "דוקטור

תשמע, יש לך כאן אוצר אמיתי". וכאן הוא נקב בסכום אסטרונומי שבחלומותיי ה'זהובים' ביותר, לא הייתי חולם עליו. הכתרים היו שווי אלפי דולרים. הוא קנה ממני בו במקום את הזהב ואני יצאתי מאושר ומודה לה'. "ברוך ה', כיסיתי כמעט את כל חובותיי ואף הצלחתי לקנות את כל הדרוש לדירה החדשה. ולא רק זה, אלא נשאר לי לתת לזוג הצעיר קצת יותר ממה שחשבתי".

לידון" פניתי אליו, "אולי אפשר למכור אותה להתכה ולקבל עבורה תמורה?"

הרופא התכופף ופתח מגירה צדדית ממנה הוציא קופסא שקופה מלאה בכתרי זהב ישנים. "אתה רואה אותם, יש לי מלאי מהם. אבל תאמין לי, אין הרבה מה לעשות איתם", הצטחק ואמר, "אולי אתן לך את כל הקופסא הזאת. אם תצליח לעשות איתם משהו - אנחנו מתחלקים בכסף חצי-חצי".

עשינו עסק. חייכתי אליו ולקחתי את הקופסא. בבית היו לי מברגים ישנים וכלי עבודה מיניאטוריים שיצאו מכלל שימוש מחנות השעונים. ידעתי שהם יהיו לי עכשיו לעזר רב. כדי לפרק את החומר מכתר הזהב, היה עלי לעבוד עם כלים עדינים וקטנים. התחלתי לבדוק ולפרק את הכתרים. העבודה מתישה ומפרכת. לא שיערתי עד כמה. לפתע נזכרתי בנחום חברי מחיפה, שברשותו עסק זהה לשלי באזור הצפון. אנחנו עובדים הרבה יחד: ייבוא סחורה, ספקים משותפים, העברת מידע חיוני אחד לשני ועוד. שיתפתי אותו ב'אוצר' החדש ושאלתי אם יש לו רעיון לקצר את תהליך הניקוי.

"שלח לי את הכתרים, יש לנו מכונה מיוחדת שממיסה את החומר ומשאירה את הזהב נקי ומלוטש", הציע נחום בנדיבות. יום למחרת שלחתי עם חברת שליחויות את הקופסה היקרה לצפון, ומצפה לשמוע ממנו על סיום העבודה.

לאחר כמה ימים הגיעה החבילה מנחום ובתוכה כתרים נקיים. מה שנותר עתה, זה לשלוח לצורף להערכה של שווי הזהב הנותר. שוב ארזתי הרמטית את הקופסה, שעכשיו היתה יקרה פי כמה, ונסעתי לצורף מיוחד בתחום. הלה בדק בעיון את התכולה, שקל וחישב את הזהב ואמר לי:

"תשמע, יש לך כאן אוצר אמיתי". וכאן הוא נקב בסכום אסטרונומי שבחלומותיי ה'זהובים' ביותר, לא הייתי חולם עליו. הכתרים היו שווי אלפי דולרים. הוא קנה ממני בו במקום את הזהב ואני יצאתי מאושר ומודה לה'.

בדרך הביתה עליתי לרופא השניים שלי והעברתי לו את חלקו בעיסקה. הרופא היה המום מהסכום. "רק אחד כמוך היה בא לתת את המגיע לי", אמר בהתרגשות. "עשיתי מה שהייתי אמור לעשות", אמרתי בפשטות.

"ברוך ה', כיסיתי כמעט את כל חובותיי ואף הצלחתי לקנות את כל הדרוש לדירה החדשה. ולא רק זה, אלא נשאר לי לתת לזוג הצעיר קצת יותר ממה שחשבתי".

רופא השיניים אמר בשעתו שכבר כמה פעמים חשב לעשות משהו עם הקופסה, אבל כולם הניעו אותו מהרעיון ואמרו שחבל על המאמץ. "כשאתה ביקשת ממני את הכתרים, לא יודע למה, אבל החלטתי לתת לך לנסות. מה היה לנו להפסיד", הוא סיפר.

אבל אני יודע שההשגחה העליונה סובבה את העניינים, כך שבדיוק בזמן שכה הייתי זקוק למזומנים הזדמנתי למרפאת השניים.

(האמנתי ואספרה)

פניני אביר יעקב

מחוברים לתורתו של המקובל האלוקי רבי יעקב אבוחצירא זי"ע

עצות וסגולות:

ענייני שמירת הדיבור (א')

גודל מעלת הדיבור

לְהוֹרוֹת וּלְהוֹדִיעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֹׁרֶשׁ הַדִּבּוּר וּמְקוֹרוֹ, וּמֵהֵיכָן יוֹצֵא וּבַמֶּה קָשׁוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטָּלָה, וּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו רְצוּיָה, שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה פִּיו שָׁמוּר כָּרָאוּי, אֵין תּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ מִתְקַבְּלִים.

(מעגלי צדק אות מ"ם)

הדיבור הוא 'כלי שרת', לכן לא יפגמנו

לְפִי שֶׁהַלָּשׁוֹן וְהַשְּׂפָתַיִם הֵם כְּלֵי שָׁרֵת שֶׁבָּהֶם אָנוּ מְשָׁרְתִים לְהַשֵּׁם, וְלֹא שַׁיָּךְ שֶׁיִּהְיוּ פְּגוּמִים וִיקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁרוּתָם, עַל דֶּרֶךְ 'הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ' (מלאכי א ח), לָכֵן אֵלֶּה שֶׁהֵם כְּלֵי שָׁרֵת צְרִיכִים שְׁמִירָה בְּיוֹתֵר.

(אלף בינה מזמור לד, ד"ה נצור לשונך)

פה המשמש לקדושה, לא ישמש לטומאה

וְהִנֵּה הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמֹר פִּיו מִלְּדַבֵּר דְּבָרִים רָעִים, וַאֲפִלּוּ דְּבָרִים בְּטֵלִים, כִּי אֵינוֹ מִן הָרָאוּי שֶׁהַפֶּה שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ קֹדֶשׁ, יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ טֻמְאָה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב), וְעַל זֶה הַדָּבָר הִזְהִיר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב רסג:) וְדִבְרֵי הַמּוּסָר.

(פיתוחי חותם פרשת בא, ד"ה ליל שמורים)

כִּי אִם יִהְיֶה הַפֶּה מָלֵא מִרְמָה, אוֹתָהּ הַתּוֹרָה בְּטֵלָה וּמְבֻטֶּלֶת, כִּי לַסִּטְרָא אַחֲרָא הוֹלֶכֶת. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בְּמִזְמוֹר אַחֵר (תהלים נ טז-יז) 'וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקַּי וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עֲלֵי פִיךָ, וְאַתָּה שָׂנֵאתָ מוּסָר וַתַּשְׁלֵךְ דְּבָרַי אַחֲרֶיךָ' [וכו'], וְהַכַּוָּנָה, מֵאַחַר שֶׁפִּיךָ טִמֵּאתָ בְּדִבְרֵי רָעָה וּמִרְמָה וְכַיּוֹצֵא, מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקַּי בּוֹ מֵאַחַר שֶׁטִּמֵּאתָ אוֹתוֹ, כְּלִי שֶׁהוּא טָמֵא פָּסוּל לְהַקְרָבָה.

(פיתוחי חותם שם)

הדיבור פועל בעולמות העליונים

דְּהַדְּבָרִים שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו עוֹשִׂים פְּעֻלּוֹת לְמַעְלָה (זוהר ח"ב ק: ח"ג לא.), וּלְפִיכָךְ יֵשׁ חֻמְרָא גְּדוֹלָה בְּלָשׁוֹן הָרָע, דְּפוֹגֵם בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְהוּא הַדִּין דְּבָרִים בְּטֵלִים.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויקהל משה)

מהתורה והתפילה מוכח חשיבות הדיבור

וְהִנֵּה, מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה וּמִן הַתְּפִלָּה יָדוֹעַ יֵדַע הָאָדָם שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו הֵם בּוֹנִים עוֹלָמוֹת לְמַעְלָה (תיקו"ז תי' סט קה:), שֶׁהֲרֵי עֲלֵיהֶם הָעוֹלָם עוֹמֵד. וּכְשֵׁם שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה בּוֹנִים עוֹלָמוֹת לְמַעְלָה, כָּךְ בְּהֶפֶךְ, דְּבָרִים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים עוֹשִׂים פְּגָם גָּדוֹל לְמַעְלָה (תיקו"ז תי' סט קיז:).

(פיתוחי חותם שם)

פנינים על הפרשה:

הקטרוג בא מחמת ביטול התורה

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם. זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל וְגוֹ'. הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל וְגוֹ' [לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְלָקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד] (שמות ל יב-טז). וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, דְּכָל דִּבְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר וּבְרֶמֶז. וְהִנֵּה 'יִשְׂרָאֵל' רָאשֵׁי תֵּבוֹת יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת לַתּוֹרָה, וּלְפִיכָךְ לֹא יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁהָיוּ בָּהֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא, כְּדֵי שֶׁכָּל נְשָׁמָה תָּחוּל עָלֶיהָ אוֹת אַחַת, וּכְבָר כָּתַבְנוּ זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְהִנֵּה מָצִינוּ (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) שֶׁוִּתֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וְלֹא וִתֵּר עַל עֲוֹן בִּטּוּל תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט יא-יב) 'עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ וְגוֹ', וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי'. וְאַף עַל פִּי שֶׁעָבְרוּ עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת, לֹא תָּלָה לָהֶם כִּי אִם עַל בִּטּוּל תּוֹרָה. וְאֵין סַמָּאֵ"ל מוֹצֵא כֹּחַ לִשְׁלֹט בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אִם בִּשְׁבִיל בִּטּוּל תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ב"ר סה כ) עַל 'הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב' (בראשית כז כב), דְּבִזְמַן שֶׁהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, אֵין הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, וְאִם אֵין הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. וּכְמוֹ גַּם כֵּן שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סנהדרין קו.) עַל פָּסוּק (לעיל יז ח) 'וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם', בִּשְׁבִיל שֶׁרָפוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה:

מנין ישראל מעורר קטרוג על ביטול תורה והצדקה מצילה ממנו

וְהִנֵּה מֵאַחַר שֶׁשֵּׁם 'יִשְׂרָאֵל' מוֹרֶה עַל חֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֶשְׁבּוֹן נִשְׁמוֹתֵיהֶם, בְּהֶכְרֵחַ כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לִידֵי חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹתֵיהֶם, יָבוֹא הַמְקַטְרֵג לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם וְלוֹמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּלוּם זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְחֶשְׁבּוֹן זֶה כִּי אִם בִּשְׁבִיל חֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הָרְמוּזִים בָּהֶם, וַהֲרֵי נִרְפִּים הֵם מִמֶּנָּה, זוֹהִי סִבַּת הַקִּטְרוּג. וְהִנֵּה נֶגֶף גִּימַטְרִיָּא 'סַמָּאֵ"ל', וְעוֹד שְׁנַיִם יְתֵרִים לִרְמֹז עַל שְׁתֵּי תּוֹרוֹת, כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל נִרְפִּים מִשְּׁתֵּי תּוֹרוֹת, מוֹסִיף שְׁתֵּי כֹּחוֹת עַל כֹּחוֹ וְנַעֲשֶׂה נֶגֶף וּמַגִּיף אוֹתָם חַס וְשָׁלוֹם. בֶּאֱמֶת עַל יְדֵי הַכֹּפֶר שֶׁנּוֹתְנִים אֵין לוֹ כֹּחַ לִשְׁלֹט בָּהֶם, דְּהַצְדָּקָה מַצֶּלֶת מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י ב) 'וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת', וּ'מָוֶת' הוּא סַמָּאֵ"ל:

הרמז במחצית השקל

וּמַה שֶּׁצִּוָּה לָהֶם מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, מִשּׁוּם דְּכָל צִוּוּיָו יִתְבָּרַךְ בְּדֶרֶךְ רֶמֶז כְּדֵי שֶׁיִּתְבּוֹנֵן הָאָדָם בִּדְרָכָיו, וְהִנֵּה 'שֶׁקֶל' גִּימַטְרִיָּא 'נֶפֶשׁ', וּמַחֲצִיתוֹ עִם הַכּוֹלֵל גִּימַטְרִיָּא 'יִרְאָה', וּמַחֲצִית הַשְּׁנִיָּה גִּימַטְרִיָּא 'רוּחַ', לְהַזְהִירָם וּלְהוֹדִיעָם שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ בְּיִרְאָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן לְנַפְשָׁם וְרוּחָם. לְפִיכָךְ, כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל בְּרֶמֶז, צִוָּה לָהֶם כָּךְ:

מלבד הצדקה צריך לעשות תשובה ולחזור לעסוק בתורה

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם, בְּאָמְרוֹ לִפְקֻדֵיהֶם שֶׁנִּרְאֶה יָתֵר, אֶלָּא בָּא לִרְמֹז כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, לִפְקֻדֵיהֶם הַיָּדוּעַ, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת הָרְמוּזִים בִּשְׁמָם וּבְחֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹתֵיהֶם, וְכֵיוָן שֶׁהַדָּבָר כֵּן, מָצָא בַּעַל חוֹב, שֶׁהוּא סַמָּאֵ"ל, לִגְבּוֹת אֶת חוֹבוֹ, וְיָקוּם וִיקַטְרֵג שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִרְפִּים מֵהַתּוֹרָה הָרְמוּזָה בִּשְׁמָם וּבְחֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹתֵיהֶם. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ, הִיא הַצְדָּקָה הַמְבַטֶּלֶת סַמָּאֵ"ל, וּבָזֶה וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף, לֹא יוֹסִיף סַמָּאֵ"ל קִטְרוּג שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת עַל שְׁמוֹ וְיִהְיֶה לוֹ כֹּחַ וְיִהְיֶה נוֹגֵף יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַצְדָּקָה מַתֶּשֶׁת כֹּחוֹ. וְרָאִיתִי בְּדִבְרֵי מָאֵר"י חִדְיָ"א בְּנַחַל קְדוּמִים (בפרשתן אות ב) מִשֵּׁם חָכָם אֶחָד, דְּאִישׁ כֹּפֶר גִּימַטְרִיָּא 'תּוֹרָה', וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ נִיחָא וְאָתֵי שַׁפִּיר, דְּכֵיוָן דְּהַקִּטְרוּג בָּא מֵחֲמַת בִּטּוּל הַתּוֹרָה, הַתִּקּוּן הוּא שֶׁיְּקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיַּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה וְלֹא יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנָּה, דְּהַשְׁתָּא הַתְּשׁוּבָה מֵעֵין הַמְּשׁוּבָה. וְהַכַּוָּנָה הִיא, דְּחוּץ מֵהַכֹּפֶר שֶׁיִּתְּנוּ יְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, דְּהַכֹּפֶר הוּא לְכַפֵּר עַל מַה שֶּׁעָבַר, וּמִכָּאן וּלְהַבָּא לֹא יוֹעִיל לָהֶם רַק עֵסֶק הַתּוֹרָה מַמָּשׁ:

ע"י יראה ותורה יתקן את נפשו ורוחו

זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים, הַפְּקֻדִים הֵם שְׁתֵּי תּוֹרוֹת. הַתִּקּוּן הוּא, לְכַפֵּרָתוֹ יִתֵּן מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁהוּא גִּימַטְרִיָּא 'יִרְאָה' עִם הַכּוֹלֵל, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר לְיִרְאָה אֶת ה' מִכָּאן וּלְהַבָּא וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְהַחֵצִי הָאַחֵר גִּימַטְרִיָּא 'רוּחַ', וְ'שֶׁקֶל' גּוּפֵיהּ גִּימַטְרִיָּא 'נֶפֶשׁ', וְהַכֹּל בָּא לְהוֹרוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְיִרְאָה אֶת ה' כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן לְנֶפֶשׁ וְרוּחַ, וְהַתִּקּוּן עַל יְדֵי הַתּוֹרָה. וּלְפִיכָךְ אָמַר הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל, מִפְּנֵי הָרֶמֶז הָרָמוּז בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְזֶה כְּדֵי לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם:

צדקה מכפרת על ביטול תורה

וְלָקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', בָּא לִרְמֹז דְּהַכֶּסֶף שֶׁל הַצְדָּקָה מְכַפֵּר (בבא בתרא ט:), דְּכֶסֶף בְּמִלּוּי גִּימַטְרִיָּא 'כַּפֵּר', לִרְמֹז דְּהוּא מְכַפֵּר, וּמְכַפֵּר אַף עַל עֲוֹן בִּטּוּל תּוֹרָה. וְזֶהוּ וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד, דְּהַיְנוּ בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁהוּא בִּטֵּל תּוֹרָה שֶׁהִיא עֲבוֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:

(פיתוחי חותם פרשת כי תשא)

מעלת המחזיקים ביד לומדי התורה

וְלָקְחָתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים (שמות ל טז). לִרְמֹז מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פסחים נג:) 'כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף' (קהלת ז יב), דְּעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְמַחֲזִיקֵי בִּידֵי לוֹמְדֵי תּוֹרָה צֵל וְחָפָּה אֵצֶל לוֹמְדֵי תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף'. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **וְלָקְחָתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים**, דְּהַיְנוּ, הַכֶּסֶף שֶׁרְצִיתָ לָתֵת לְכַפָּרָה, תֵּן אוֹתוֹ לַעֲמֵלֵי תּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קה"ר יא א) אִם רָצִיתָ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, עֲשֵׂה אוֹתָהּ עִם עֲמֵלֵי תּוֹרָה. וְהֵינוּ הַכַּוָּנָה בְּכָאן, **וְלָקְחָתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד**, דְּהַיְנוּ, תֵּן אוֹתוֹ לִבְנֵי הַיְשִׁיבָה הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ עַל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא **עֲבוֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד**, וּבָזֶה **וְהָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי ה'**, שֶׁיֵּחָשֵׁב לָהֶם כְּאִלּוּ הֵם עָסְקוּ בַּתּוֹרָה וְיַעֲשֶׂה לָהֶם חֻפָּה אֵצֶל לוֹמְדֵי תּוֹרָה. וְזֶהוּ **לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם**, עַל שֶׁלֹּא עָסַקְתֶּם בַּתּוֹרָה, וְהַשְׁתָּא יֵחָשֵׁב לָכֶם כְּאִלּוּ עָסַקְתֶּם:

(פיתוחי חותם, פרשת כי תשא)

אריכות ימים ועולם הבא בזכות התורה

בְּרֵאשִׁית. רָאשֵׁי תֵּבוֹת **בִּזְכוּת תּוֹרָה רַב שָׁנִים אוֹרֶךְ יָמִים**. לִרְמֹז כִּי בִּזְכוּת הַתּוֹרָה אָדָם מַאֲרִיךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים ל טו) 'רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע', וּפֵרֵשׁ רַשִּׁ"י, אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב הֲרֵי לְךָ חַיִּים וְאִם תַּעֲשֶׂה רַע הֲרֵי לְךָ מָוֶת, וּכְתִיב (שם יא כא) 'לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם' וְגוֹ', וּכְתִיב (שם ה טז) 'לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ' בָּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ (קידושין לט:), וּכְתִיב (משלי ג ב) 'כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים':

וְהִנֵּה בַּעַל תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁהָיָה רָשָׁע גָּמוּר שֶׁיִּתְקַצְּרוּ יָמָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְעַתָּה בְּשׁוּבוֹ אִם הוֹסִיף לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יַאֲרִיךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת (פ"ו מ"ז) גְּדוֹלָה תּוֹרָה שֶׁנּוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאָמְרוֹ 'שֶׁנּוֹתֶנֶת' מַשְׁמַע אֲפִלּוּ נִגְזַר עָלָיו שֶׁאֵין לוֹ חַיִּים הַתּוֹרָה נוֹתֶנֶת לוֹ חַיִּים, וּכְמָה דְּאִתָּא אָמַר בַּנְּבִיא (יחזקאל יח לב) 'וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ'. לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת (משלי ג יח) 'עֵץ חַיִּים', וְהָעוֹסֵק בָּהּ נִדְבָּק בַּחַיִּים. לָכֵן בַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לָדַעַת בְּעַצְמוֹ, שֶׁגָּרַם בְּעֲוֹנוֹ עַד שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ חַיִּים לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, לָכֵן בְּשׁוּבוֹ צָרִיךְ לְהִסְתּוֹפֵף בְּעֵץ הַחַיִּים וּמִפְּרִיו יֹאכַל וְחַי לְעוֹלָם. וְזֶהוּ **בְּרֵאשִׁית** הָרוֹמֶזֶת לִתְשׁוּבָה, אִם בְּשׁוּבוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה אָז **בִּזְכוּת תּוֹרָה רַב שָׁנִים אוֹרֶךְ יָמִים** יוֹסִיפוּ לוֹ:

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות מה)

תפילה לקבלת התפילה

כַּמָּה יְמֵי עַבְדְּךָ מָתַי תַּעֲשֶׂה בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט (תהלים קיט פד). בָּזֶה רָצָה לוֹמַר, דְּהַמּוֹנְעוֹ מִן הַטּוֹבָה שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ הֵם הַמְקַטְרְגִים הָרוֹדְפִים אַחֲרָיו וּמְקַטְרְגִים עָלָיו שֶׁלֹּא תִּתְמַלֵּא שְׁאֵלָתוֹ. דְּמִצַּד ה' יִתְבָּרַךְ הוּא רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים, וְדַרְכּוֹ לְהֵיטִיב עִם בְּרִיּוֹתָיו, וּבִפְרָט לְמְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִרְאָה וְחָכְמָה דְּפוֹתֵחַ לוֹ שַׁעַר וּמְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהָעִכּוּב בָּא מִצַּד הַמְקַטְרְגִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (ברכות יז.) 'מִי מְעַכֵּב, שְׂאוֹר שֶׁבָּעִסָּה מְעַכֵּב'. וְעִכּוּבָם בָּא לוֹמַר, דְּנִלְאֶה לְהִתְפַּלֵּל וּלְצַפּוֹת וְעַד מָתַי יִתְאָרֵךְ הַדָּבָר, כִּי אֵין הַשָּׁנִים שֶׁל אָדָם אֲרֻכִּים כָּל כָּךְ, וְעוֹד, מִי יֵאָמֵן בְּחַיָּיו, וְאִם לֹא עָכְשָׁו תִּקָּבֵל תְּפִלָּתוֹ, אֵימָתַי. וְזֶה כַּוָּנָתוֹ, אָמַר, יָדַעְתִּי שֶׁכָּל מַה שֶּׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ שֶׁתִּתְקַבֵּל שְׁאֵלָתִי וַעֲדַיִן לֹא קִבַּלְתָּ אוֹתָהּ, אֵין הָעִכּוּב מִצִּדְךָ חַס וְשָׁלוֹם, שְׁאַתָּה רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים וּמֵימֶיךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים מַיִּד וּלְאַלְתַּר, אֲבָל שְׂאוֹר שֶׁבָּעִסָּה מְעַכֵּב, וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה לְהַדִּיחָם וּלְהַטְרִידָם מֵעָלַי. וְיָמַי קְצָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב יד א) 'אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז' וְכוּ', וּמָתַי תִּדְחֵם מֵעָלַי:

יבקש להכרית המקטרגים כדי שתתקבל בקשתו להשגת התורה

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **כַּמָּה יְמֵי עַבְדֶּךָ**, דְּהַיְנוּ, הֲלֹא יָמַי קְצָרִים, **וּמָתַי תַּעֲשֶׂה בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט**, הֵם הַמְקַטְרְגִים עָלַי. וּבְיָדְךָ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט וּלְדַחוֹתָם מֵעָלַי, וְעַל זֶה אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ שֶׁתַּעֲשֶׂה **מִשְׁפָּט** בָּהֶם וְתַטְרִידֵם מֵעָלַי כְּדֵי שֶׁתַּעֲשֶׂה שְׁאֵלָתִי:

(אלף בינה, תהלים קיט אות כ)

קיום תרי"ג מצוות מסוגלים לקבלת התפילות

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' (תהלים קיח כו). בָּא לִרְמֹז דְּעִקַּר עֲבוֹדַת ה' שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלַּת הָאָדָם מְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּהְיֶה זָהִיר לְקַיֵּם רְמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְלִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִלַּעֲבֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, דְּזֶהוּ הָעִקָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָרַשְׁבָּ"י עָלָיו הַשָּׁלוֹם כַּמָּה פְּעָמִים (זוהר ח"א כד. ח"ג קי: רכב: רעג: רעח:) עַל פָּסוּק (שמות ג טו) 'זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי'. **שְׁמִי** עִם ״ה **שֵׁם**"ה, **זִכְרִי** עִם ו"ה **רְמ"ח**, זֶהוּ שֶׁבָּא לִרְמֹז דְּעִקַּר הָעִקָּר. וְזֶה שֶׁבָּא לִרְמֹז כָּאן בָּרוּךְ הַבָּא. **בָּרוּךְ** גִּימַטְרִיָּא רכ"ח, **הַבָּא** בְּרִבּוּעַ גִּימַטְרִיָּא עֶשְׂרִים, עִם רכ"ח גִּימַטְרִיָּא רְמ"ח, לִרְמֹז עַל רְמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה. **שֵׁם הוי"ה** גִּימַטְרִיָּא שֵׁסָ"ה עִם הַכּוֹלֵל, לִרְמֹז עַל שֵׁסָ"ה מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. וְהַכַּוָּנָה, דְּלִמְי יֵאָמֵר **בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית ה'**, לְמִי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה:

(בגדי השרד)

אוצרותיהם של מגידים

"רואה אני, שרוצה אתה מאד בכך. צום, אפוא, שלשה ימים, וביום השלישי תבוא ונעשה לך סוף. נלקה אותך ארבעים מלקות, אושיב בית דין ונוציא אותך להורג. עליך להכין תכריכים ליום זה!" העשיר בקש לדעת איזה ציוד עליו להביא - נפט, בנזין, סמרטוטים או שמא קרשים? והרב הורה לו שיביא עופרת. העופרת תתחמם על גבי אש, ובעודה רותחת תכנס לגרונו. נרגע האיש מבכיו, והלך לביתו להתכונן לקראת מותו. הוא צם שלשה ימים, וביום השלישי התיצב לפני הרב. קהל רב התקבץ סביבם. הרב הורה לו לומר ודוי...

הגאון רבי בן ציון מוצפי: סיפור מפעים מה שהתרחש האחד מגדולי רבי ספרד שהחזיר בתשובה שלימה אדם מבוגר בן שבעים שנה...

וְנָתַתָּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן (**קריאת פרשת פרה – במדבר יט, ג**)

מדוע נִתְּנָה הפרה דוקא לאלעזר הכהן?

הרב בעל "עמק המלך", שהוא תלמיד רבנו האר"י ז"ל, כותב: המתעסק בפרה צריך להיות אדם קדוש, כיון שיש בה אימה ופחד, והיא מכפרת את כל העוונות שבעולם. זוהי הסבה שהיתה מובאת דוקא לאלעזר הכהן.

בהמשך דבריו הוא מספר אודות הלוויה אחת, שבה קראו הספדנים אחר הנפטר פסוק זה, בשל זכותו הגדולה לחזור בתשובה שלמה לפני מותו, והכפרה שזכה לה בזכות אדם קדוש.

המעשה המפעים ארע בתקופתו של רבי משה די ליאון, מגדולי רבני ספרד. באחד מימי חודש אלול בא לבית מדרשו עשיר גדול.

בראותו את הרב החל לזעוק: "רוצה אני לשוב בתשובה שלמה! רוצה אני לשוב בתשובה שלמה!" ומיד החל לפרט את חטאיו.

מדובר היה באדם מבוגר, שכבר היה קרוב לגיל שבעים. בגיל זה, התשובה אינה בדרגה של תשובה בגיל צעיר. הזהר הקדוש קורא על כך את הפסוק: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" – לפני שתגיע לגיל שיבה תקום על היצר הרע, כי כשאדם ששניו כבר נפלו ואזניו כבר אינן שומעות, בא לחזר בתשובה, אומר לו הקב"ה: ברוך הבא, אבל למה נזכרת עכשיו, אחרי שאתה רבע בן אדם וחצי רגל בקבר?!... עיקר שבחו של אדם הוא כשהוא שב בתשובה בצעירותו.

בכל זאת ראה רבי משה די ליאון, שאותו עשיר עדיין בכוחותיו, ולכן נתן לו כמה תקונים לעשות. אלא שהאיש לא נרגע, עמד וטען: "יש ארבע מיתות בית דין – סקילה, שרפה, הרג וחנק. רצוני שאחת מהן תעשה בי".

אמר לו הרב שכיום אין ארבע מיתות בית דין, ולכן אין ביכלתו להענישו כך.

שמע האיש ופרץ בבכי מר – "מר לי כל כך על העוונות שעשיתי! אם לא יעשה לי הרב את מיתות בית דין הללו, אשלח יד בנפשי!"

כך היה צועק ובוכה, מגיע בכל יום לבית המדרש ומתחנן על נפשו.

לבסוף אמר לו רבי משה די ליאון: "רואה אני, שרוצה אתה מאד בכך. צום, אפוא, שלשה ימים, וביום השלישי תבוא ונעשה לך סוף. נלקה אותך ארבעים מלקות, אושיב בית דין ונוציא אותך להורג. עליך להכין תכריכים ליום זה!"

העשיר בקש לדעת איזה ציוד עליו להביא – נפט, בנזין, סמרטוטים או שמא קרשים? והרב הורה לו שיביא עופרת. העופרת תתחמם על גבי אש, ובעודה רותחת תכנס לגרונו.

נרגע האיש מבכיו, והלך לביתו להתכונן לקראת מותו. הוא צם שלשה ימים, וביום השלישי התיצב לפני הרב. קהל רב התקבץ סביבם. הרב הורה לו לומר ודוי. בדמעות שליש אמר הלה: "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון, על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות, על חטא שחטאנו לפניך בדעת ובמרמה, על חטאים שאנו חייבים עליהם ארבע מיתות בית דין – סקילה, שרפה, הרג וחנק..."

לאחר מכן אמר לו הרב: "כעת עליך להכין עצמך לשרפה". הוא הרתיח את העופרת ואחזה ביד אחת, בעוד בידו השניה החזיק כפית דבש. כשפתח העשיר את פיו הכניס לו את כפית הדבש ואמר לו: "וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר" (ישעיהו ו, ז). אתה סבור שעיקר המעשה הוא ההריגה, ובאמת העיקר זו התשובה.

לא נחה רוחו של האיש וקרא: "איני רוצה בכך! רוצה אני את השריפה עצמה!"

החזיר לו הרב: "נשבע אני לך שנמחל עוונך, ואם בבית דין של מעלה יתבעו אותך על עבירותיך, קרא לי ואהיה ערב שלך!"

לא חלפה שנה, ורבי משה די ליאון הלך לעולמו. בהלויתו הלך האיש וצעק באימה ופחד: "מי יציל אותי? מי ישמור עלי? מי יהיה הערב שלי בגן עדן? מה אעשה כעת לבד?!"

ביום השביעי לפטירת הרב, נפטר בעל תשובה זה, ויהי הדבר לפלא. קברו נכרה בסמוך לקברו של הערב שלו – רבי משה די ליאון.

שמו של אותו איש היה אלעזר, ובהלויתו קראו אחריו את הפסוק: "וְנָתַתָּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן". אלעזר, מלשון 'אֵ-ל עָזַר', כמו שנאמר: "כִּי אֱלֹקֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיַּצִּלֵנִי מֶחֶרֶב פַּרְעֹה" (שמות יח, ד). כמשה זכה אותו אדם שהא-ל יתברך עזר לו להנצל מדיני שמים, לעשות תשובה כראוי ולתקן את פשעיו, וכל זאת בזכות דרך התשובה שהורה לו אדם קדוש.

(מתוך הספר – "דורש ציון" מאת הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א)

אוצרותיהם של מגידים

כשר' דוד הגיע לבגרות, הציע לו אביו: "בא נלך יחד לספרייה". כך צעדו האב והבן לבחור ספר. הם הגיעו למדף ספרי המשכילים ואביו אמר לו, "בא תבחר לך ספר". דוד הצעיר בחר לו ספר מאוייר שמשך את העין וכך הם שבו הביתה. אביו שלח אותו לקרוא את הספר... למחרת, אביו קרא לו ושאל אותו איך היה הספר, האם היה מעניין?

הרב אליאב מילר: איך גדל הגאון רבי דוד פוברבסקי ראש ישיבת פוניבז', כגאון וכגדול בתורה ועמד כצוק איתן בימי בחרותו כנגד רוחות ההשכלה שכילתה שמות ברבים רבים מבחורי ישראל...

את הסיפור שמעתי ממו"ר ראש ישיבת פוניבז' הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א:

סיפור בן מאה שנה.

הסבא, מרן ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, נולד בעיר ליובאן שברוסיה, ומכל עשרות ואולי מאות ילדי היהודים שגדלו שם, הוא וחבר אחד נוסף היו היחידים שיצאו שומרי תורה ומצוות.

את הסיבה לכך סיפר מרן הגאון זצוק"ל. היה זה בתקופת ההשכלה שהשתוללה במלוא עוזה, השפעתם של המשכילים הייתה בעיקר דרך ספרים שהפיצו בספריות הערים, העיירות והכפרים.

גם בעיר ליובאן הצעירים קראו בהם והדבר נתן את אותותיו בהתרחקותם מחיק היהדות.

כשההורים ראו את השפעתם הקלוקלת של הספרים, הם אסרו על הנערים לקרוא בהם. הנערים החלו לקרוא בסתר והתוצאה הייתה בהתאם, רח"ל.

כשר' דוד הגיע לבגרות, הציע לו אביו: "בא נלך יחד לספרייה". כך צעדו האב והבן לבחור ספר. הם הגיעו למדף ספרי המשכילים ואביו אמר לו, "בא תבחר לך ספר". דוד הצעיר בחר לו ספר מְאוּיָר שמשך את העין וכך הם שבו הביתה. אביו שלח אותו לקרוא את הספר...

למחרת, אביו קרא לו ושאל אותו איך היה הספר, האם היה מעניין? "כן", ענה דוד. "מה מסופר בו?", דוד הצעיר סיפר לאביו לפרטים: "מסופר איך רב העיירה לקח שוחד ומכר את ערכיו ותלמידיו, עוד ועוד לגלוג על הרב וצביעותו"...

אבא שאל את דוד הצעיר: "האם הסיפור הוא אמיתי?"

– "לא", ענה דוד, "הוא דמיוני".

–"האם אפשר לספר אותו גם על הכומר או כל אדם אחר?"

–"כן", ענה שוב.

–"אם כך", שאל האב, "מדוע מי שכתב זאת, כתב זאת על הרב,

ולמה?"

–ענה הבן: "כי כנראה הוא שונא את הרב ויש לו חשבון אתו, הוא רוצה שכולם ישנאו את הרב".

– "ומה דעתך? כדאי לקרוא את זה? אתה גם רוצה לשנוא את הרב?"

–"דאי שלא", ענה הבן, "מה, בגלל שיש לו חשבונות עם הרב, אני צריך לשמוע את זה?"

לימים סיפר מרן ראש הישיבה זצוק"ל, כי אותם ספרים לא עניינו אותו יותר. בו בזמן שחבריו הושפעו מהספרים הוא הלך לישיבה וגדל לראש ישיבת פוניבז'.

• • •

חינוך אמיתי הוא כזה שמשפיע לעומק, כזה שנותן לחניך כלים לקחת אחריות על עצמו, לדעת לקבל החלטות נכונות לבד בבגרותו.

הדרך לעשות זאת היא בהסברה, לא רק מה לעשות אלא גם לָמָּה לעשות. ילד שלומד לא רק מה, אלא גם מדוע החינוך שלו יהיה פנימי. חינוך צריך להוביל לדפוסי חשיבה נכונים.

ילדינו לעולם לא יהיו קרובים אלינו 24 שעות ביממה, הם יפגשו חברים ואנשים שונים לאורך תקופת בגרותם. בגיל מסוים ההשפעה החברתית והסביבתית תהיה חזקה מאוד עליהם, לפעמים אף יותר מאתנו. מה שיגרום להם לשמר את הערכים שהם למדו וחונכו בבית יהיה העומק שהחינוך חדר לרגשותיהם ולנפשם.

הדרך לעשות זאת היא על ידי שיבינו בשכלם את הרציונל העומד מאחורי ההחלטות שחינכו אותם, כך זה ייהפך להיות חלק מהם, מאישיותם.

נכון, הכי קל שיקבלו את דברינו ללא שאלות, אך גם לזה צריך לחנך. והדרך לכך היא ללמד אותם לָמָּה הם צריכים לקבל את דברינו ללא שאלות.

אולם כפי שאנו כמבוגרים לא מוכנים לקבל מה שאומרים לנו לעשות ללא הסבר, כך גם מתבגר שלא למד בילדותו להבין שלהוריו יש כוונה, תבונה ועומק בחינוך ובאמירות שלהם, יהיה לו קשה לקבל זאת בבגרותו.

מה עושים? האם צריך להסביר להם כל פעם? האם זה בכלל חינוכי להסביר לילד?

• • •

כשאפשר להסביר, כדאי להסביר והיטב מה הם הדברים העומדים מאחורי תפיסת החיים הנכונה ומה ההיגיון הפנימי שעומד מאחורי הכללים שנאמרו להם לנהוג לפיהם. מספיק מדי פעם שהחניך יקבל הסבר עם תובנות מעניינות לחיים על מנת שילמד כי את החינוך שקיבל כדאי לשמר.

יתירה מכך, הדבר ייהפך להיות חלק מאישיותו, חלק מאורח חייו, הוא ילמד את דפוסי החשיבה הנכונים. ככל שהוא ילמד לראות את הדברים בעיניים של מבוגר, כך הוא יפנים אותם יותר.

אחת הדרכים הטובות להפנים אצל ילד תובנות חינוך היא על- ידי תובנת עומק שלא חשב עליה. כשזה ייעשה על ידי סיפור מקרה שלא קשור אליו ברגע זה או שאין לו נגיעות. כשישמע את הרעיון העומד מאחורי הדברים, הוא יסיק גם למקרים אחרים, שהמחנכים שלו יודעים מה הם עושים.

פרט נוסף הסיפור הנ"ל מלמד אותנו: לפעמים אפשר וכדאי לתת לילד להסביר לבד, לעודד אותו להבין מעצמו ולהסביר.

מעל הכל: ככל שילד יחווה קשר טוב יותר עם הוריו, יראה בהם דוגמה טובה, הוא ייתן בהם אמון מוחלט שההחלטות שלהם לגביו הם מדאגה אך ורק אליו.

(הרב אליאב מילר שליט"א יו"ר ארגון "לב שומע", ראש המכינה לצעירים 'אור אלחנן'- מגזין במה)

אוצרותיהם של מגידים

כך מסתיים לו מכתב הפרידה המרגש, כך הוא נגמר. עשר שעות אחרי כתיבתו כבר הסתלקה כותבת השורות לישיבה של מעלה, אך המכתב מעיד על האמונה היוקדת עד הרגע שאחרי האחרון, מתוך הבנה והפנמה שבורא עולם מכוון ומסדר את הכל ויכול לעשות הכל, ועושה עבורנו את הטוב ביותר גם אם זה להיפרד מאימא צעירה...

בעוד מספר ימים, ימלאו תשע שנים לפטירתה של האשה החשובה הזו, מרת שרה שאשא ע"ה ב"ר דוד צבי ז"ל כהן, שנפטרה בכ"ז אדר א' תשע"ד, ויהיו הדברים לעילוי נשמתה.

הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א: ליהודים ניתנה מתנה יקרת ערך כדי להתמודד עם החיים ודאגותיהם. אי אפשר למשש אותה בידיים, אך היא מורגשת היטב, וניתנת למימוש מיידי. קוראים למתנה הזו 'אמונה'. האמונה נותנת לנו כוחות, האמונה מעניקה לנו יכולות, חשיבה על בסיס האמונה נותנת לנו את הכלים והיכולות לשרוד ולהתמודד, להתאמץ ולהצליח...

הוֹדִעֵנִי נָא אֶת דַּרְכֶּךָ וְאֵדָעֲךָ (לג, יג).

מהלך החיים שלנו, סובב סביב רשימה ארוכה של נושאים ומטלות העומדים על סדר היום. משפחה, שאיפות, לימודים, עבודה, בריאות, פרנסה, ועוד ועוד. מכלול שלם של נושאים ועניינים העומדים לפתחו של כל יהודי מדי יום, כשאליהם מתלווה תחושת דאגה תמידית...

לכולנו יש דאגות. מה יהיה עם הכלכלה ומה יהיה עם הביטחון, מי מבטיח שההסעה תגיע בזמן וכיצד נדע שהבן שלנו מתגבר על הקשיים הלימודיים. התמודדויות הגורמות לחשש הזוחל ומחלחל, קונה שביתה ועשוי לגרום לאיבוד שליטה - כי באמת לא הכל הולך כמו שרוצים, ולא פעם נערמים קשיים חדשים ולא צפויים, בנוסף על אלה הצפויים מהתחלה...

ליהודים ניתנה מתנה יקרת ערך כדי להתמודד עם החיים ודאגותיהם. אי אפשר למשש אותה בידיים, אך היא מורגשת היטב, וניתנת למימוש מיידי. קוראים למתנה הזו 'אמונה'. האמונה נותנת לנו כוחות, האמונה מעניקה לנו יכולות, חשיבה על בסיס האמונה נותנת לנו את הכלים והיכולות לשרוד ולהתמודד, להתאמץ ולהצליח.

האמונה היא עיקרון יסוד ברור ביהדות, שאנו מאמינים כי יש בורא לעולם, שמנהל ומנהיג ומכוון וקובע את כל המתרחש בו בכל רגע. מתנת האמונה, שייכת לכל יהודי, בכל גיל ומצב. האמונה לא ניתנה רק ליהודים חשובים או עובדי השם מופלגים. ההיפך הוא הנכון - הרי כל יהודי, גם מי שלא התחנך על אדני התורה, ימצא עצמו ברגעים קשים זועק 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' תוך מסירות נפש על האמונה, הוא מתחבר לאביו שבשמים, מאמין עד כלות הנפש כי בורא עולם חי וקיים!

השגרה עשויה להשכיח את העובדה הברורה הזו, החיים בעידן טכנולוגי ואוטומטי, מלא במוסכמות שונות ועמוס בטרדות ודאגות, עשויים לגרום לחשיבה כי העולם מתנהל כמעט

מעצמו, ישנה שגרה פעילה, וקשה לחוש ולהיזכר כי אבא שבשמיים מנווט ומנהל את כל הקורה סביבנו...

אך אם נתבונן ונשקיע בכך מחשבה ותשומת לב, נגלה את נוכחותו של בורא עולם חיה וקיימת במעמקי הלב, ונגרום לאמונה בו להיות נוכחת ופעילה ומובילה בתוך שגרת היום שלנו. אז, נהיה רגועים ושלווים בהרבה, לא נחוש כי כל קושי יוצר טענות ותלונות, לא נראה בכל התמודדות מין חוסר מזל אישי, כי אנחנו כבר יודעים שזה באמת לא תלוי בנו...

כל העוצמות שלנו ניתנו לנו במתנת חינם מידי הקדוש ברוך הוא, הוא הנותן חיים ומעניק עצה ותבונה, הוא המכוון והמניע והקובע, הוא לבדו יקבע את תוצאת הטיפול הרפואי, ההצלחה במבחן, הקבלה לעבודה וגם האם הבנק יסגור עלי את הדלת ברגע האחרון...

את הכל הוא מנהל, רק הוא! אנחנו מסתובבים כאן, פועלים ככל יכולתנו בכוחות די דלים, שגם אותם קיבלנו רק ממנו כדי שנשתדל ונעשה את שלנו, כי כך צווינו לעשות. אבל למעשה, רק הוא קובע, רק הוא מכריע, רק הוא מנהל. וכיון שהוא האבא הטוב שלנו - גם אין ספק שכל מה שהוא קובע ומניע זה לטובתנו, אם נבין למה וגם אם לא!

חלק נרחב מפרשת השבוע, עוסק בחטא העגל הידוע. לרגע, נדמה כי העולם מאבד שליטה, משה רבנו - נביא השם איננו, השעות נוקפות, וגם השטן הטרדן אינו נח... אבל דווקא בשעות קשות, כשהעתיד חשוך והאופק אפל, דווקא אז ניתנה ליהודי מתנת האמונה, להתחזק ולהאמין שיש בורא לעולם, ולכל דבר יש סיבה ותכלית, שבני אנוש קרוצי חומר לעולם לא יוכלו להבינן, והן המכוונות וקובעות את תוכנית הבריאה האלוקית.

יהודי מאמין, יש לו עמוד איתן להישען עליו, הוא אף פעם לא לבד. הוא יודע שכל מה שעובר עליו מתוכנן לפרוטרוט, וכפי שיש סיבה יש לה מסובב, והוא יודע ומבין ועושה הכל לטובתו. אין פלא כי הוא מסוגל להחזיק מעמד, אין חידוש בכך שהוא לא נשבר - הרי הוא מאמין, הוא יודע שיש סיבה והכל בעצם בסדר, הוא רק עדיין לא רואה למה וכיצד!

אני מאמין באמונה שלימה וגם אתה, וכולנו. יש בורא לעולם, יש לנו על מי להישען - רק על אבינו שבשמיים!

מכתב מצמרר במרפסת

שעת ערב מוקדמת, בבית משפחת כהן בבית שמש. לא מכבר שמעה האם את הבשורה המרה, כי הנוראה שבמחלות מקננת בגופה. הכאבים הולכים וגוברים, הייסורים הפכו לדבר שבשגרה, אך דווקא בזמן הקשה ביותר, מתגלה האמונה במלוא יפעתה, נוסכת כוחות ונוטעת עוצמה. לרגע אין שם מחשבה 'למה דווקא אני', לרגע אין פקפוק 'מדוע דווקא אנחנו'. ההיפך, עוסקים בלמשש את נוכחות הקדוש ברוך הוא בעולם, בחיפוש אחרי הנקודות המשמחות בתוך המנהרה האפילה.

עם כל הקושי, התאזרה האם בגבורה להתחזק באמונה, ולהנחיל לילדיה ערכי נצח, למנף את

אוצרותיהם של מגידים

התקופה הקשה לחיזוק באמונה, להפוך את הימים הכאובים למוארים ומאירים באור האמונה. הן זו ההזדמנות הטובה ביותר להנחיל לילדיה את האמונה, את ההבנה שיש בורא עולם המשגיח עלינו בטובו ודואג לטובתנו ולמעננו, וכך יצא לדרך מבצע 'הסיפור היומי'.

האם היתה הראשונה שהכריזה: 'היום הייתי אצל הרופא וחששתי מאד מהטיפול, אבל לבסוף בורא עולם עזר לי והקל עליי, וזה לא כאב לי כל כך כמו שחששתי... הרגשתי שהאייבישיטער היה אתי בתוך חדר הרופא!' אמרה בהתרגשות והוסיפה: 'היכן הרגשתם אתם את הקדוש ברוך הוא היום?'

אחת הבנות השיבה מיד: 'הלכתי ברחוב, וראיתי לפניי כלב גדול ומפחיד מאוד. רעדתי ממש, ואז הרגשתי איך הקדוש ברוך הוא מורה לכלב להסתובב לצד השני ולהתרחק ממני. 'שימחת אותי!' הודתה לה האם בחום, והחלה להקשיב לסיפורה של בת החמש, שהעידה בלשונה המתקתקה: 'אני ממש הרגשתי, באמת, איך האייבישיטער עוזר לי!'

כך בת הארבע, כך בת העשר. כל יום, כל ילד, הגיע הביתה בשמחה ופיו מספר סיפור של אמונה, כיצד חש היום את יד השם הדואגת לו, כיצד ראה בחוש כי בורא עולם אתו. מכל הסיפורים יחדיו עלתה הצהרה במנגינה אחידה: 'ה' הוא האלוקים'...

כשאמא מלווה את הילדים למיטה, מתלווה לחיוך עוד תובנה משמעותית לחיים. 'גם היום הרגשתי: יש בורא עולם בעולם, אין עוד מלבדו!'

היה זה בכ"ו באדר א' תשע"ד. ביקור הרופאים בבוקר היה קצר ותכליתי, בעל מסקנה עגומה במיוחד. 'תקרא לילדים לבוא להיפרד מאימא', אמרו הרופאים לבעלה, 'יבלחט"א ידידנו הר"ר שלמה כהן שליט"א, 'שיספיקו לומר לה שלום...'

באותו יום הגיעו הקטנים לביקור אחרון, ביקור מרגש של פרידה מאם אהובה, מלא בדמעות אך מלא גם בכוחות של אמונה. ביום המחרת היו אמורות לבוא הבנות הגדולות, אלא שנטרפה השעה, והיה חשש כי הביקור כבר לא יוכל להתקיים...

היא יצאה למרפסת, מלווה בבעלה, מבקשת לשאוף אויר צח. 'אולי תכתבי להן מכתב פרידה?' הציע, 'אם כבר בלתי אפשרי לעשות פגישת פרידה, אולי כדאי שתכתבי להן כמה שורות שיזכרו אותך?'

אפילו דף ראוי לשמו לא היה בסביבה, וכהרף עין נקנה בקיוסק הקטן שבכניסה פנקס קטן. דפים מועטים, צפופות בשורות ריקות ונמוכות קומה, אולי לא הצורה הכי מתאימה בה תכתוב אמא שורות פרידה מילדיה בידיעה ברורה כי לא תראה אותם יותר לעולם, וזו צוואתה האחרונה

אליהן...

היא לקחה את העט בידה, חשבה רגע בודד, והחלה לכתוב במרץ. למכתב הזה לא היו טיוטות, לא קדמו לו הכנות, לא נערכה התייעצות לפניו. הוא אותנטי לחלוטין, נכתב מתוך הלב, מבטא בעט את התחושות והכוחות רוויי האמונה שהיו בה, עד הרגע האחרון ועד בכלל.

היא לא נדרשה לכתוב ולמחוק, לא ביקשה להצטעצע בלשונה. מטבעות של אש יוקדת אמונה היא חורטת על השורות, העט נע במרץ, חורט בהן בקולמוס של דם, טובע בהן מבועים של אמונה. זהו מכתב שנכתב בדקות ספורות, אך ההתבוננות בשורות ובמה שביניהן מטעינת כוחות ונוטעת עוצמות גם למצבים הקשים ביותר, כי הוא מלא בפנינים ומרגליות מלאות חיזוק ואמונה, שהבליחו מתהומות הרגשות רגע לפני הפרידה:

'לבנותי היקרות לי מאוד, כל אחת ואחת בלבי קשורה ואהובה.

היום הרופאה אמרה לי 'להכין' את המשפחה. חשבתי לעצמי שגם ביהדות יש הכנה. הכנה למצוה, הכנה לשבת, הכנה לכל דבר, כי כשמתכוננים זה מצליח יותר ומצליחים לתפוס הרבה. בכלל כל שהותנו בעולם הזה, היא הכנה לחיי נצח.

וזה מה שאני מרגישה. זה שאנחנו נמצאות פה רק לצורך הכנה לחיים הנצחיים, והעולם הזה הוא פרוזדור שצריך לנצל אותו לעיקר, לנצח.

וזה מה שניסיתי להנחיל לכן כל החיים, לחיות בשמחה כל הזמן, בכל רגע ובכל מצב, עם אמונה איתנה בבורא העולם שהוא מקור הטוב ואין עוד אבא רחום וטוב בשמים והוא מקור הרחמים וכל מה שהוא עושה לנו, הכל זה רק טוב!!!

תצורנה קשר אישי אתו - עם הרבונו של עולם, תדברנה אליו כדבר איש אל רעהו, בקשנה הכל, תאהבנה אותו אהבת עולם. יחד עם זאת, אנו לא מתייאשים!!!

אנחנו ממשיכות לקוות ולהתפלל בלי הפסקה. ה' יכול לעשות הכל בן רגע! היד ה' תקצר?

מחכה מאוד לחזור הביתה בקרוב בריאה ושלימה, מפרסמת יחד איתכן את הניסים הגלויים!

שלכן באהבה רבה,

מאמי'.

\- - -

כך מסתיים לו מכתב הפרידה המרגש, כך הוא נגמר. עשר שעות אחרי כתיבתו כבר הסתלקה כותבת השורות לישיבה של מעלה, אך המכתב מעיד על האמונה היוקדת עד הרגע שאחרי האחרון, מתוך הבנה והפנמה שבורא עולם מכוון ומסדר את הכל ויכול לעשות הכל, ועושה עבורנו את הטוב ביותר גם אם זה להיפרד מאימא צעירה...

בעוד מספר ימים, ימלאו תשע שנים לפטירתה של האשה החשובה הזו, מרת שרה שאשא ע"ה ב"ר דוד צבי ז"ל כהן, שנפטרה בכ"ז אדר א' תשע"ד, ויהיו הדברים לעילוי נשמתה.

כי החיים שלנו מלאי אתגרים והתמודדויות, קשים ומורכבים מאוד לפעמים, מלאי מהמורות ומצוקות. אבל אם אדם מחזיק חזק בעמוד האמונה, אם הוא מרגיש מחובר ומקושר בכל רגע לבוא עולם, אם הוא חש כיצד 'גם שם ידך תנחני' ובורא עולם אתו בכל מצב ובכל זמן - הוא נמצא בעולם קל בהרבה, החיים שלו מוארים באור אחר גם בעומק האפלה.

הקשיים אותם קשיים, אך הם הופכים לאפשריים, לעבירים. גם לכתוב מכתב מלא באמונה ושמחה רגע לפני הסוף המר - זו משימה אפשרית כשכל החיים מתנהלים מתוך תחושה קיימת וניתנת למישוש כי בורא עולם כאן לצידי, תומך בי והולך אתי גם עכשיו, עם כל הקושי ולמרות כל הכאב!

עם אמונה יוקדת, עם קשר תמידי חי ורציף עם הקדוש ברוך הוא, עם הבנה כי בכל מצב יש מישהו מלמעלה שמוביל ומכוון, מנהיג ומשגיח - אפשר גם אפשר לעבור את כל החיים בשמחה, באושר, ברוגע, בשלווה ובנחת. כי כל הקשיים מלווים בביטחון שוטף, יש להם יד מכוונת ומדריכה הרוצה רק בטובתנו, ולכל דבר בעולם יש סיבה מוצדקת ללא צל של ספק!

כשיהודי חי את חייו מתוך אמונה בוערת, ויודע באופן בהיר ונהיר שבורא עולם אתו בכל מצב, ואבא שבשמים רוצה בטובתו למרות כל קושי, הוא לא מתבלבל, הוא לא נשבר, הוא בוודאי לא מתייאש. הוא מלא באמונה, אפוף בחיזוק, ובטוח שיצליח להתמודד, כי אבא אתו!

(הגאון רבי אשר קובלסקי – פניני פרשת השבוע)

אוצרותיהם של מגידים

ההורים וילדיהם נסעו ברכב המשפחתי, וטיילו להנאתם בין האריות והנמרים, הדובים והטיגריסים. אלא שלפתע עלה ריח של עשן באפם של בני המשפחה. לגודל חרדתם הם מבחינים שהמנוע של הרכב מעשן, ובתוך דקות ספורות הוא יעלה באש!
במצב רגיל, הם היו ממהרים לצאת מהמכונית, ולכל היותר הרכב עצמו היה עולה באש, אבל כל בר בי רב מבין, שבסיטואציה שבה היו נתונים בני המשפחה, אם הם היו יוצאים מהרכב, היו נופלים כפרי בשל לשיניהן החדות של חיות הטרף...
הם מנסים להתקשר למשטרה, מעדכנים את השוטרים במצב ומתחננים שיגיעו מהר, אבל כל אחד מבין שעד שניידת תגיע למקום - האוטו כבר יהיה שרוף.

הגאון רבי שלום מאיר וולך: כיון שמדובר במשפחה יהודית, למרות שלא נימנו על באי בתי כנסיות, עמדו בני המשפחה וצעקו אל השי"ת, וקראו בקול גדול ש"אנחנו מאמינים באמונה שלימה, שרק בורא עולם יכול להצילנו משיני הטרף של החיות". כך עמדו ובכו במשך דקה או שתיים, כשהריח השרוף ממשיך לעלות באפם... - המסר לכל יהודי ויהודי שתפילה הנובעת מעומק הלב מתקבלת.

וַיִּקְרָא ה' אֵ-ל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת (לד, ו).

יסוד-היסודות של ענין התפילה בעם היהודי, הוא, שלא צריך להיות רשכבה"ג כדי שתפילתו תיענה. השי"ת שומע גם את תפילתו של יהודי פשוט, אם היא נובעת מעומק הלב. ויש על כך ראיות רבות מהמציאות היומיומית, שכל אחד יכול להעיד עליה מהניסיון שלו.

וכמו הסיפור המובא להלן:

משפחה אחת נסעה משמורות הטבע הגדולות והפתוחות באמריקה, שבה מסתובבות חיות-טרף אימתניות בצורה חופשית.

ואם השמורות הפתוחות בארץ ישראל מביאות את החיות לידי 'דכאון', בגלל השטח הקטן שבו הן מורשות להסתובב, הרי שבאמריקה השמורות משתרעות על שטחים ענקיים, והחיות

מרגישות כמו בבית...

מה שקרה עם המשפחה ההיא, היה בבחינת 'סיפור מתח' מדרגה ראשונה.

ההורים וילדיהם נסעו ברכב המשפחתי, וטיילו להנאתם בין האריות והנמרים, הדובים

והטיגריסים. אלא שלפתע עלה ריח של עשן באפם של בני המשפחה. לגודל חרדתם הם מבחינים שהמנוע של הרכב מעשן, ובתוך דקות ספורות הוא יעלה באש!

במצב רגיל, הם היו ממהרים לצאת מהמכונית, ולכל היותר הרכב עצמו היה עולה באש, אבל כל בר בי רב מבין, שבסיטואציה שבה היו נתונים בני המשפחה, אם הם היו יוצאים מהרכב, היו נופלים כפרי בשל לשיניהן החדות של חיות הטרף...

הם מנסים להתקשר למשטרה, מעדכנים את השוטרים במצב ומתחננים שיגיעו מהר, אבל כל אחד מבין שעד שניידת תגיע למקום – האוטו כבר יהיה שרוף.

נו, אז מה עושים בכל זאת?

כיון שמדובר במשפחה יהודית, למרות שלא נימנו על באי בתי כנסיות, עמדו בני המשפחה וצעקו אל השי"ת, וקראו בקול גדול ש"אנחנו מאמינים באמונה שלימה, שרק בורא עולם יכול להצילנו משיני הטרף של החיות". כך עמדו ובכו במשך דקה או שתיים, כשהריח השרוף ממשיך לעלות באפם.

והנה לפתע אירע הנס. הם מבחינים ב-3 ג'יפים משטרתיים שהיו כבר באזור, הגיעו אליהם והרחיקו את האריות מהרכב המשפחתי שאכן עלה באש. בני המשפחה הועברו לאחד הג'יפים והוסעו בבטחה אל מחוץ לשמורה.

ובאיזה יהודים היה מדובר? – באנשים הכי-פשוטים, שאפילו לא פוקדים בקביעות את בית הכנסת. ולמרות זאת, כשצעקו אל ה' באמת, מקירות ליבם, נענו ונושעו.

(הגאון רבי שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

השבוע במדור:

האם צריך לכוון להוציא הקהל בברכות בהפטרה לפרשת פרה | זמן קריאת המגילה בגבעת ירמות (רמת בית שמש ד') | פלטה שכבתה ונדלקה | כיריים חשמליות (קרמיות) כפלטת שבת | הכנסת כלב נחיה לבית הכנסת | גובה הבימה בבית הכנסת | שימוש בצרכי בית הכנסת | פיצויי פיטורין לעובד גם בשבת | חזקה למקומות בישיבה

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

האם צריך לכוון להוציא הקהל בברכות בהפטרה לפרשת פרה

שאלה: המפטיר במועדים וד' פרשיות אם צריך לכוון להוציא הקהל בברכות?

תשובה: בקריאת התורה בעלמא לא מצאנו חיוב לשמוע הברכה לכוון לצאת, ואף שמבואר בש"ע (רפ"ד סעיף ד') דהשומע בשבת הברכות יוצא מדין שומע כעונה ידי חובת מאה ברכות, מ"מ לא נאמר בזה שיש חיוב לצאת אלא חיוב עליו לשמוע, וכשישמע יש לו ברכה קיומית להשלים מאה ברכות, (אף שמדברי הקדוש האריז"ל והגר"א זצ"ל במע"ר נראה שצריך כל אחד לשמוע לצאת בהפטרה ובברכות, ולדעתם בהפטרה גופא כשאינו מס"ת שומעין מש"ץ ואומרים גם כל אחד לעצמו עמו דוקא), אבל בפרשת זכור ופרשת פרה יש הלכה מיוחדת שצריך לכוון לצאת הברכות וכמבואר בהגהות החתם סופר סי' תרפ"ה, ומלשון הט"ז (תרפ"ה) צדד שאין יוצאין הקריאה בלא שמיעת הברכה כדין.

והנה בהגהות רע"א (רפ"ד) בשם שו"ת פרח שושן (ח) שקטן לא יקרא בד' פרשיות, ולע"ד נראה בזה דבר חדש, שכל ד' פרשיות וגם במועדים חייבין כל הציבור לכוון לצאת הברכות, וטעם הדבר נראה שדוקא בשאר קריאת התורה יש פוסקים מיקילין שאין צריך לכוון לשמוע הברכות, וטעם הדבר ביארנו במק"א שעיקר החובה דקריאת התורה לשמוע דברי תורה, ועל

שמיעה בעלמא לא תיקנו לברך, ולכן בקריאת התורה שעיקר חיובה הוא שמיעה אין חובה לציבור לכוון לצאת בברכות להרבה פוסקים, וכן נהגו, אבל בפרשת המועדים או ד' פרשיות חובה מיוחדת, ולא מדין תלמוד תורה, ויסודה מצות קריאה, ויוצאין כל אחד בזה חובתו מדין שומע כעונה, ולכן כל אחד צריך ברכה ומוציאין אותו מדין שומע כעונה, ולכן באלו חייבין לכוון להוציא ולצאת בברכות וכנלע"ד עיקר, אף שלא נהגו לכוון להוציא בברכות אלא בפרשת זכור, ולדברינו ראוי גם בקריאת המועדים וד' פרשיות לכוון להוציא בברכות.

ויש פוסקים בכל קריאת התורה שהציבור חייבין לשמוע ולצאת הברכות, וכן מבואר בסידור אשי ישראל בשם ספר "יש נוחלין" ובתשובות ראב"ן (ע"ג), וכמובא בסימן הקודם, ולדברינו במועדים וד' פרשיות ודאי יש לכל אחד לכוון לשמוע ולצאת, ולכתחלה קטן לא יעלה שיש כאן תרתי דרבנן, ומיהו לעת הצורך סומכין להקל. (עיין ב"י סימן קמ"ב ד"ה כתב ובמ"ב סימן קל"ט ס"ק כ"ה).

ובמק"א ביארתי דמה שמבואר במשנה מגילה (כד א) שהמפטיר בנביא עובר לפני התיבה, והיינו כיון שהוא ממציא עצמו למפטיר שהוי פחיתות כבוד, תיקנו לכבדו לעבור לפני התיבה להיות ש"ץ במוסף, היינו בכל מפטיר שאינו אלא חוזר מה שקראו, אבל בד' פרשיות ומועדים, המפטיר הוא חשוב ומתקנת משה וכדאיתא במשנה מגילה (כד א) ולכן אין צריך לפצותו.

ועובדא בילד שנעשה בר מצוה ביום טוב עצמו שרצה לקרות בתורה פרשת המועדים, ונסתפקתי אם להתיר הדבר, שמהשאלתות נראה שמפסוק וידבר משה את מועדי ד', ילפינן קריאת כל המועדים וזהו חיוב מה"ת ע"ש, ודלא כמ"ש פרק י"ג דתפלה שאינו אלא מדרבנן, ובדאורייתא לא סמכינן על חזקה דרבא, ובפרט להחזיק שבו ביום גדלו כבר שערות בשיעור כדין שיוכל להוציא הקהל לא סמכינן בדאורייתא, ולכן בירך הברכות אבל הבעל קורא הוציא הקהל, שבד' פרשיות ובמועדים גדר החיוב הוא לקרוא ויוצאין הציבור רק מדין שומע כעונה.

הדרן למעשה: שבפרשת המועדים ראוי לעולה למפטיר להוציא הקהל בהברכות שזהו חיוב שיוצאין מדין שומע כעונה וראוי לכל אחד לכוון לצאת, ואם כי לא נהגו כן, נראה שראוי לכל אחד באלו מדינא לשמוע הברכות ולכוון לצאת.

הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
גאב"ד היכל הוראה ובעל שו"ת היכל הוראה

זמן קריאת המגילה בגבעת ירמות (רמת בית שמש ד')

שאלה: מתי צריך לקרא את המגילה בגבעת ירמות (רמת בית שמש ד') שהיא צמודה במרחק של כתשעים מטר משער הכניסה הראשי בחומת העיר ירמות העתיקה.

תשובה: על דבר שאלתכם אודות מה שנתעוררו עתה בענין קריאת המגילה בגבעת ירמות (רמת בית שמש ד') שהיא צמודה במרחק של כתשעים מטר משער הכניסה הראשי בחומת העיר ירמות העתיקה ולפי ההשערה חומה זו היא חומת העיר ירמות או על כל פנים שרידיה של אחת הערים שהיו שם מימות יהושע בן נון מוקפות חומה כמו שנזכר שמם בספר יהושע בחלוקת הארץ (עיין יהושע פט"ו פסוקים לג-לה) בשפלה אשתאול וצרעה ואשנה וזנוח וגו' ירמות ועדולם שוכו ועזקה. ומעתה אחר שמצאנו חומה מקפת לעיר וידוע לנו שבאיזור זה היו כמה ערים מוקפות חומה ואפילו אם אין המקום מדויק ואפשר שאין זה ירמות הנזכר בספר יהושע מכל מקום אפשר שהוא עיר אחרת שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון וכבר כתב הלבוש (סי' תרפח סעיף א) דמסתמא ערי ארץ ישראל רובם היו מוקפים בימי יהושע בן נון, ע"כ. והעולה בידינו דיש לפנינו עיר מוקפת חומה ואפשר דמימות יהושע בן נון הוקף החומה

והנה לכאורה לפי דברי הלבוש יש מקום להסתפק בהרבה מקומות שנמצא שם שרידי ישוב נאמר שהיו שם חומות ויצטרכו לקרא המגילה גם בט"ו עכ"פ מספק, ובאמת זה אינו דיש להסתפק מה נכלל בכלל הספק אם כל מקום שאין יודעים אם היתה שם חומה או לא או שגם אם אתה רואה חומה מנין לך שהיא מימות יהושע בן נון ועל זה הכריע הב"י (סי' תרפח ס"ד) דכל שאין מחלוקת בקבלתן אלא שאין אנו יודעים אם היא מוקפת מימות יהושע אם לאו 'לא נכנסה לכלל ספק' ואין קורין בה אלא בי"ד לדברי הכל והעולם שנוהגים לקרות בי"ד ובט"ו בכל העיירות המוקפות מן הסתם נראה שסוברים שכיון שאנו רואין אותה שהיא מוקפת באה לכלל ספק אם היא מוקפת מימות יהושע והיא בכלל מה שכתב הרמב"ם עיר שהיא ספק קורין בה בשני הימים ובליליהם אבל אין מברכין עליה אלא בארבעה עשר הואיל והוא זמן קריאה לרוב העולם, ע"כ. חזינן להדיא מדבריו דהספק שעליו אמר הרמב"ם שקורין בשני הימים הוא בספק כזה כגון שאנו רואים חומה רק שאין אנו יודעים אם הוא מימות

יהושע בן נון אולם כשאין אני רואה חומה ואני מסתפק אם היתה כאן חומה זה ודאי אינו נכלל בדברי הרמב"ם ואינו קורא אלא בי"ד.

ובנ"ד בגבעת ירמות (רמת בית שמש ד') שיש לפנינו עיר שיש לה חומה הרי היא בכלל ערי הספיקות שכתב הב"י בשם הרמב"ם והביאו המחבר להלכה (בסי' תרפח ס"ד) וז"ל: כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין בי"ד ובט"ו ובלילהון, ולא יברך כי אם בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם, עכ"ל.

ולפי"ז יש לנהוג בגבעת ירמות רמה ד' לקרות בי"ד בברכה שהוא זמן קריאה לרוב העולם ובט"ו בלא ברכה

עכ"פ מטעם ספק. ואל תשביני דמטעם אחר אין לקרות אלא בי"ד ואין צריך לחוש ולקרא בט"ו דאף שגבעת ירמות החדשה סמוכה לכרך ירמות העתיקה סוף סוף הרי כרך ירמות העתיקה עתה היא שממה ונתבטל ממנה שם כרך, אולם זה אינו שהרי כתב בחזו"א (או"ח סי' קנד אות ג) דגם כרך שחרב מישוב ישראל או שחרב לגמרי, מ"מ כפר הסמוך לו קורין גם בט"ו וכן בערי הספיקות קורין גם בט"ו והוכיח כן מדברי הריטב"א בביאור הירושלמי עיי"ש, ולפי"ז בנדון דידן הגם שחרבה העיר והיא שוממה עתה אם כן בנ"ד יש לקרא המגילה בי"ד ובט"ו וכן מפורש בשונה הלכות ממרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (תרפח ס"ח) שכתב כן להלכה בשם החזו"א דגם שהכרך נהיה שמם כפרים הסמוכים לה יקראו בט"ו וממילא כשהיא סמוכה לספק מוקפת יקראו בה בי"ד ובט"ו.

וכן אל תשיבני דסוף סוף חזינן בביאור הלכה (שם ד"ה או שסמוכין להם בשם הברכי יוסף) שכתב וז"ל: כפר הסמוך לכרך שהיו קורין בט"ו ונהיה הכרך שמם יקראו בי"ד [דבר משה], כרך של עכו"ם שאין בו ישראל כלל ישראל הנכנס לכרך זה בפורים קורא בט"ו [ברכי יוסף] ע"כ. מ"מ כבר כתב החזו"א דהברכי יוסף [שהביאו בביאור הלכה ואף שבביאור הלכה כתב הדין של כרך ששמם בשם הדבר משה ובשם הברכי יוסף כתב הדין של היחיד שנכנס לשם דקורא בט"ו והיה מקום לומר דהברכי יוסף קאי רק על הנכנס לעיר שחרבה מישוב ישראל אבל יש בה ישוב עכו"ם ולא חרבה לגמרי ובשביל זה לא איבדה שם מוקף אבל לא בחרבה לגמרי שאז איבדה שם מוקף ואף אם תתיישב לאחר מכן אבד ממנה שם מוקף מ"מ החזו"א עשה דינם אחד] לא ראה דברי הריטב"א והרמב"ן בביאור דברי הירושלמי עיי"ש, ולכן פסק מה שפסק.

וכן אל תשיבני ממה שהביא עוד שם בביאור הלכה וז"ל אם בכרך קראו ב"ד וט"ו מספק הכפרים הנראים וסמוכים קוראים בי"ד [ברכי יוסף] עכ"ל וא"כ אפשר דכאן אינו ודאי עיר ירמות הנזכר בספר יהושע, מ"מ בזה השיג ג"כ החזו"א בסימן קנ"ג אות ג' על הביאור הלכה עיי"ש. ואפשר דמהאי טעמא לא כתב בעל המשנה ברורה הלכה זו בחבורו משנה ברורה אלא בביאור הלכה מאחר שלא הכריע שכן הדין הלכה למעשה, וכמו שקיבלתי מאאמו"ר הקנה בשם זצוק"ל [עיין בספרי היכל הוראה חלק ה' הוראה י'] דכל דין שהביאו במשנה ברורה היתה כוונתו להורות הלכה למעשה, ומה שהביא רק בביאור הלכה הוא היכא שלא הכריע הדין הלכה למעשה עיי"ש, ומעתה אין לנו הכרח לומר דדעת המשנה ברורה היא דלא כחזון איש.

והנה כל נידון זה אינו נוגע כלל לעת עתה לגבי עיר בית שמש וכל שכונותיה אלא לגבי גבעת ירמות (רמת בית שמש ד'), ואף אם במשך הזמן תתחבר גבעת ירמות רמה ד' עם שכונות אחרות בבית שמש אכתי יהיה מקום לדון אם השכונות הנוספות יהיו נגררות אחרי רמה ד', ועיין מה שכתב מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א בתשובות והנהגות ח"ג סי' רלג בשם הגה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל בעל שפע חיים ודברי יציב במכתבו אליו בביאור דברי הירושלמי ריש מגילה, דעיר הסמוכה למוקף חומה שנתרחבה עד שנהיתה סמוכה לכרך אין לה דין סמוך וציין שם דזה דלא כהנהגת החזו"א שהתחיל לקרא בבני ברק גם ביום ט"ו אחר שנתרחבה בני ברק וקרבה ליפו, ובזה יובן גם מה שלא כולם נהגו בזה כהחזון איש.

ואחר שבאתי לראות את החומה ואת העיר כי טוב מראה עינים שאלני חכם אחד שיח' שהיה שם דמאן יימר דנחשב לסמוך והרי לפי המדידה המרחק שבין הבתים הסמוכים לחומה ברחוב אביי בנין 29-31 לבין שער הכניסה לחומה עצמה שהוא מצידו השני של הרחוב ומצא שהמרחק ביניהם הוא כ-90 מטר ואם כן איך אפשר לחבר

אותה אל העיר ירמות שהרי יש ביניהם יותר מקמ"א אמה (בערך 68 מטר לשיטת הגרא"ח נאה) נמצא שאין הם מחוברות זו לזו, ובאמת זה אינו דהוא מדד את המרחק יחד עם הכביש של רחוב אביי שרוחבה ממעט הרבה מהמרחק, וכשנמדוד מצדו השני של הכביש אין לנו אלא מטרים ספורים וכידוע שכביש שמשמש את העיר נחשב גם הוא כחלק מן העיר, וממילא שפיר יש לדונם כמחוברין, ובאמת דאפילו אם לא נכליל את רוחב הכביש למדידה בין הבנינים לבין שער החומה אכתי מקרי סמוך כל זמן שאין מרחק בין כותל החומה לבין הבנינים הסמוכים לו יותר מתחום שבת דהיינו שיעור אלפיים אמה ורק כשאינו סמוך לחומה עצמה אלא סמוך לשכונה הסמוך לחומה אז רק בשיעור תוך קמ"א אמה חייבים לקרות בט"ו, כמובא בשו"ת קנה בשם של אאמו"ר ח"ג סי' מה, ובמנחת יצחק ח"ח סי' סב, ועיי"ש.

ועל פי כל הנ"ל נלענ"ד דבעיר החדשה גבעת ירמות (רמה ד' בית שמש) הסמוכה לחומת עיר העתיקה ירמות יש לקיים את ימי הפורים שני הימים ולקרא המגילה ביום י"ד בברכה וביום ט"ו בלי ברכה כמבואר בשו"ע סימן תרפ"ח ס"ד ולנהוג שמחה ומשתה בשני הימים כמובא במשנה ברורה (שם ס"ק י). ואומרים על הניסים בשני הימים (שונה הלכות שם ס"ט).

ויעזור השי"ת שלא נכשל בדבר הלכה ונזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא אכי"ר.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

פלטה שכבתה ונדלקה

שאלה: אנחנו נוהגים להשאיר את סיר החמין (טשולנט) על פלטת שבת שמחוברת לשעון שבת, כך שבאופן קבוע היא נכבית כשעה אחרי הזמן שבו אנו אוכלים את סעודת יום השבת.

זו הסיבה שבבוקרו של אחד מימי השבת האחרונים, הבנו שכנראה אירעה הפסקת חשמל בליל שבת למשך כשעתיים. כשקמנו בבוקר ראינו ששעון השבת חורג בשעתיים מהשעה שאותה הראה השעון התלוי במטבח, וכשבירדנו אצל השכנים התברר שאכן כל החשמל בשכונה לא עבד בין השעות 02:00-04:00 לפנות בוקר.

הטשולנט היה חם כרגיל, אבל מן הסתם הספיק להתקרר באותן שעות שבהן לא עבדה הפלטה. ושאלתנו האם זה לא כמו סיר שהוסר מהאש שאסור להחזירו ואם החזירו אסור להשתמש במאכלים שבו?

תשובה: מותר להשתמש במאכלים.

באופן שהפלטה הופעלה באיסור, אם הפלטה הייתה כבויה זמן ממושך והמאכלים כבר התקררו וכעת התחממו בשנית, יש לחוש למעשה שבת שאסור באכילה בו ביום גם לאחרים. אולם נראה שאם המאכלים ראויים לאכילה גם כשהם קרים, אין חשש לאוכלם גם כשהם חמים.

מקורות לעיון והרחבה: דעת רוב הפוסקים שבמקרה שהפלטה הפסיקה לעבוד, מותר להעביר את הסירים שלא הצטננו לפלטה אחרת כדין 'חזרה' ולא דנים את ההעברה כ'שהייה' חדשה. בשאלה שלפנינו שלא נעשה מעשה בידי אדם יש סבורים להקל אף יותר, ראו ארחות שבת פרק ב' (סעיפים מט-נ, ושם הערה פ"ג), שהביא בשם החזון איש (או"ח סימן לח ס"ק ב') שרשאי להעמיד מערב שבת תבשיל מבושל כל צרכו על גבי כירה חשמלית העתידה להידלק בשבת, ומכאן שלדעתו אין זו 'שהייה' חדשה, אלא דומה הדבר ל'חזרה'. למקור הדין כשהפעילו באיסור, ראו סימן שיח סעיף א בדין המבשל בשבת.

כיריים חשמליות (קרמיות) כפלטת שבת

שאלה: לאחרונה שיפצנו את המטבח והתקנו בו כיריים קרמיות בגובה השיש. אנחנו מאד מרוצים מהשימוש בכיריים אלו ובפרט מהמיקום הנוח שלהם.

לקראת שבת, הכין בעלי את הפלטה כדי לסדר עליה את הסירים כמנהגו מדי ערב שבת. אולם הפעם, בגלל המיקום המוצלח של הכיריים, החליט בעלי להעמיד את הפלטה על מקומם של הכיריים החשמליות, המבנה השטוח שלהם איפשר כמובן להעמיד עליהם פלטה והמיקום היה מאד נוח. לשם כך הוצרך בעלי להוריד את הסירים למקום צדדי, להעמיד את הפלטה ואז להעביר אליה את הסירים. ולא להעביר אותם ישירות מהכיריים כפי שהיה עושה בעבר.

תוך כדי עיסוקו ב"עסקת החליפין" הזו, צץ בדעתי רעיון – הרי הכיריים החשמליות עובדות בדיוק כמו פלטה, גוף חימום שעליו מעטה מוליך חום. בפלטה זו מתכת, ובכיריים זה המשטח הקרמי, סוג של זכוכית מוליכת וחסינת חום. כך נחסוך את כל העיסוק בהעברת הסירים.

ישנה אפשרות לנעילת-מגע, שתמנע את החשש שמא מישהו יכוון את חום הכיריים בשבת עצמה. האם מותר לכוון את הכיריים החשמליות לחום דומה לזה של הפלטה ולהשתמש בהן כפלטות שבת?

תשובה: סור להשתמש בכיריים קרמיות בשבת.

הכלל הוא שכיריים שמיועדות לבישול ממש ולא רק לשמירת החום של התבשילים, אין דינן כפלטה חשמלית, ואסור יהיה להחזיר בשבת ולהניח על הכיריים אפילו אוכל מבושל, גם אם לא הניחן ודעתו היה להחזירן. וכן אסור להשהות עליהן אפילו אוכל מבושל ואפילו מערב שבת [-באופנים שאסור להניח על גבי האש].

כן ישנה אפשרות להניח עליהם משטח מתכת (-בלעך) שמכסה את משטח החימום וגם מכסה לגמרי את הלחצנים המשמשים לשליטה על רמת החום וכדרך שמניחים משטח מתכת על אש גלויה באופן שלא ניתן לשנות את מידת החום. במצב כזה – נחשבת הכירה כ'גרופה וקטומה' ומותר להשתמש בה.

[בכיריים בשיטת אינדוקציה, אסור גם עם כיסוי, מאחר והאנרגיות החשמליות זורמות בכל מצב, והן משתנות בפרקי זמן קצובים].

מקורות לעיון והרחבה: ראה שו"ע או"ח סימן רנג סעיפים א-ב. שמירת שבת כהלכתה פרק א' סעיפים כט-ל. ארוחות שבת פרק ב' סעיף א.

תשובות אקטואליות
מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

גובה הבימה בבית הכנסת

שאלה: כשבונים בית כנסת, האם יש עניין לבנות במקום גבוה את הבימה לקריאת התורה, וכן את מקום עלית הכהנים לדוכן לפני ארון הקודש.

תשובה: אמנם אין זה לעיכובא, אך לכתחילה יש להשתדל שיהיה גבוה טפח, שהרי ברכת כהנים 'לעלות לדוכן' (סוטה לח, ב) וכן 'לעלות לתורה'.

הכנסת כלב נחיה לבית הכנסת

שאלה: עיוור המסתייע בהליכתו בכלב נחייה, האם יכול להכניסו לתוך בית הכנסת.

תשובה: למרות שהותר לתלמיד חכם להכניס את חמורו שהולך עמו בדרכים לבית הכנסת, כיון שזה צרכו ונידון כאכילה ושתיה שהותר לו בבית המדרש (ירושלמי מגילה ג, ד). ואף לכל אדם הותר אכילה ושתיה בדרך ארעי, וממילא תותר הכנסת

הכלב בדרך ארעי (אגרות משה אורח חיים א, מה), אך שמעתי מרבינו הגרי"ש אלישיב שאין להכניסו כמבואר בחתם סופר (שו"ת או"ח לא) כיון שחילול ה' הוא להקל יותר ממה שנוהגים העכו"ם בבתי יראתם, וכיון ששם אוסרים להכניס כלבים, כך ייאסר בבתי כנסת ואף אלו שבחו"ל שקדושתם ארעית (שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב – ברכות תרסא).

שימוש בצרכי בית הכנסת

שאלה: האם מותר להשתמש במים ובבית הכסא של בית הכנסת בלא שלומד או מתפלל שם.

תשובה: השירותים אינם ציבוריים אלא נועדו לצורך לומדי ומתפללי בית הכנסת, ולכן אסור להיכנס רק לצרכו. והעצה לזה שייכנס וילמד מעט ואפילו הלכה אחת ואז יוכל להשתמש כחפצו, שהרי לא התנו הגבאים כי השימוש הותר רק ללומד זמן מסוים. ואם בשעת לימודו נטל מעט טישיו, אינו צריך להשיב את שנותר בידו עם סיום לימודו, ויכול להשתמש אף מחוץ לביהכנ"ס. וכבר בשעה שלוקח את הטישו אינו צריך לקמץ ולקחת בדיוק כדי שימושו, שאין דרך בני אדם בזה, ועל דעת כן נתרמו, ואמנם לא יקח מדי הרבה, שאף לא נתרמו בכדי לצייד את הלומד למשך היום.

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

פיצויי פיטורין לעובד גם בשבת

שאלה: "אני עובד כשומר, שלוש עשרה שנים במקום מסויים, גם בשבת אני חייב לשמור. וכדי שלא יהיה חשש של שכר שבת, שבע שנים, הייתי עושה הבלעה בדרך הזו, הייתי אומר לו שהשכר הוא עבור שישה ימים, ומשלם לי יותר על כל השישה ימים. וחמשה שנים ההבלעה הייתה בדרך זו, שהייתי עושה לו תיקונים בבית, והיה משלם לי כביכול מאוד יקר על התיקונים, שכולל בזה שכר שבת. לפני כמה שבועות הוא פיטר אותי מעבודתי. נפשי בשאלתי, האם אני יכול לקבל את כל פיצויי הפיטורים על כל השנים, כיון שלכאורה יש בהם שכר שבת, שהרי על ההבלעה הם לא נותנים פיצויים, ומבחינתם הפיצויים הם על עבודתי בכל השבוע, כולל שבת".

תשובה: מבואר באורח חיים סימן שו סעיף ד, שמי שעובד חודש או אפילו שבוע, וכלל בעבודתו גם את השבת, אין בזה שכר שבת, כי הוא בהבלעה. לפי זה לא היה חשש כלל של שכר שבת. ולגבי פיצויי פיטורין אין חשש כלל, דפיצויי פיטורין הוא לפי חוק המדינה, האומר: "שיעורם של פיצויי הפיטורים הוא: שכר חודש אחד לכל שנת עבודה בעובד במשכורת אצל מעסיק, או באותו מקום עבודה". אם כן אין כלל חשש שכר שבת,

דכמו שהיה מקבל שכר בכל חודש בהבלעה, כך גם מקבל את פיצוי הפיטורין חודש לשנה, והרי זה כמו תוספת שכר של חודש בכל שנה.

העולה מזה: מותר ליטול שכר שבת בהבלעה, לכן חייב לשלם גם פיצויי פיטורין, דכמו שהיה מקבל שכר בכל חודש בהבלעה, כך גם מקבל את פיצוי הפיטורין חודש לשנה, והרי זה כמו תוספת שכר של חודש בכל שנה.

חזקה למקומות בישיבה

שאלה: באחת הישיבות החליטה הנהלת הישיבה לבטל את השורה הראשונה של הבחורים, ולהניח מקום פנוי כדי שיהיה נוח יותר לגשת ל"אוצר הספרים" שם, וביקשה מהבחורים שבשורה ראשונה לשבת בסוף. הבחורים טוענים שיש להזיז את כל השורות בשורה אחת, ומקומם הוא ראשון, וההנהלה טוענת שאין חזקה בזה, וכיון שנתבטל מקומם צריכים לשבת בסוף. יש לציין שגם הספסל בסוף פחות נוח. מי צודק בטענתו.

תשובה: יש להזיז את כל השורות.

ביאור התשובה: יש להסתפק אם יש חזקה ממש לבחור במקום שיושב. דמצד אחד יש לומר שאין חזקה לאף בחור, כיון שבית המדרש שייך להנהלת הישיבה, ובידה לעשות כל מה שרוצה. מצד שני יש לומר, שכיון שהבחורים משלמים שכר לימוד, והישיבה מאפשרת להם לתפוס מקום, על דעת כן באו ללמוד, שכל בחור יהיה לו חזקה במקומו.

והנה איך שלא יהיה, כיון שהוכרחו לבטל את השורה הראשונה, שורת הדין אומרת שלא ילקה דוקא זה שבשורה ראשונה, אלא הנזק יתחלק שוה בשוה על כולם, וכיון שהשורה הראשונה היה לה חזקה, או שכך נהגו לאפשר לבחור לתפוס מקום, אם כן ראוי לחלק את הדבר בין כולם, שכל שורה תזוז קצת אחורה, ולא להזיק דוקא לשורה הראשונה. לא מיבעיא אם יש להם חזקה, בודאי אין ראוי לסלקם לגמרי ממקומם, אלא אפילו אם אין חזקה, כיון שכך נהגו יש לחלק בין כולם את הנזק

מסכת נזיר דף מח-נד

נגיעה בבעלי חיים טמאים

בגמ': במותם אינו מיטמא אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם (נזיר מח, א).

בסוגיין מבואר שמותר לאדם ליגע בכל הטומאות ולהטמאות בהן, וכך פסק הרמב"ם (טומאת אוכלין פט"ז ה"ט) וביאר 'שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת מכלל שכל העם מותרין, ושאף כהנים ונזירים מותרין להתטמא בשאר טומאות חוץ מטמא מת'.

הרי שאין איסור לאדם ליגוע בבעלי חיים טמאים ואף הכהן לא הוזהר אלא מליגע בהם לאחר מיתה, אלא שיש לדון אם יש ענין או מעלה בזהירות מליגע בהם וכן אם הנוגע בהם מתחייב בנטילת ידים.

והנה בשולחן ערוך הרב (או"ח סי' צז ס"ג) כתב שאדם המתפלל וכינה עוקצתו, ימשמש בבגדיו להסירה שלא תתבטל כוונתו, אבל לא יסירנה בידו אפילו היא במקום שאין שם מלמולי זיעה, [שאין צריך נטילת ידים לתפלה כמו שאין צריך אם נגע בשאר בעלי חיים טמאים], מכל מקום מאוסה היא וגנאי הוא אפילו אם יראנה אדם ק"ו כשעומד בתפלה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. אבל שלא בשעת תפלת י"ח יכול ליטול כינה ולזרקה בבית הכנסת כמו שמותר לרוק בבית הכנסת.

הרי מבואר מדבריו שאין חיוב נטילת ידים אם נגע בבעל חי טמא, אולם ביפה ללב (ח"א אות כד) כתב שצריך נטילת ידים, ובכף החיים (סי' ד' ס"ק פא) כתב שבמקום שאפשר יש להחמיר.

שמירה בבית אצבע שנפלה

במשנה: על אלו טומאות הנזיר מגלח וכו' ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי (נזיר מט, ב).

בשו"ת **מהרש"ם** (ח"ג סי' מב) נשאל על דבר איש א' שנחתך לו חלק מאצבעו, וזה כמה שנים הוא מונח אצלו בבית כי בדעתו שיקבר עמו במותו בקברו, ונתעורר לו חשש אם היות שכהנים נכנסים ויוצאים שם בביתו עליו להצניע את האיבר באופן שלא יעביר טומאה, שהרי אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי, מטמא באהל, ושיעור בשר להעלות ארוכה הוא תלוי בכל אבר ואבר כפי מזגו ותכונתו, ובזה האצבע נשאר בשר על כל האבר רק שמרוב השנים נתייבש ונתקשה הבשר מאוד כעצם.

והשיב לו שגוף דין בשר המת שיבש הוא משנה ערוכה בנדה (נד:) וכך גם פסק להלכה הרמב"ם (טומאת מת פ"ב ה"א) שאפילו אם יבש כחרס טמא, ואין חילוק בין אבר מן החי, לאבר מן המת בזה, אך אם יניחנו בתיבה שיש בה מ' סאה, ויאמר ויזהיר לבני ביתו שלא יוציאו האבר רק עם התיבה דרך הפתח, ובפרט אם תהיה התיבה סגורה ויכתב עליה להוציאה עם התיבה דרך הפתח שוב אין חשש.

אכילת מלווה מלכה, כדי שישאר מלא תרווד רקב

בגמ': ועל מלא תרווד רקב: וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר מלא חפניו (נזיר ג, ב).

בסוגיין מבואר ש'מלא תרווד רקב', כלומר כף מריקבון שנותר מהמת לאחר שנתכלה, הרי הוא מטמא את הנזיר, ועליו להתגלח.

בחז"ל ובפוסקים מבואר ש'מלא תרווד רקב' האמור בסוגיין אינו אלא עצם הלוז שאינו כלה, וממנו קם אדם לתחיית המתים, כדלקמן.

בפרקי דר"א (פל"ד) אמר רבי שמעון, כל הגופות נוגעין בעפר הארץ עד שאינו משתייר מן הגוף אלא כמלא תרוד רקב, והוא מתערב בעפר הארץ כשאור שהוא מתערב בעיסה, ולעתיד לבוא כשיקרא הקדוש ברוך הוא לארץ שיתן פקדון כל הגופות, ההוא שמתערב בעפר הארץ כשאור שהוא מתערב בעיסה, מיפה ומרבה ומעלה את כל הגוף בלא מום, כשאור שהוא מיפה ומרבה את העיסה.

באבקת רוכל כתב, אע"פ שהעצמות נמוחו, עצם אחד נשאר באדם שאינו מתכלה לעולם ואינו מתרקב והוא עצם תחתון שבשדרה, וקורין לו חז"ל 'תרווד רקב', ואומרים עליו שהוא חזק מאד כפטיש יפוצץ סלע. וכ"כ הריקאנטי (פרשת תרומה, על הפסוק ונתת על השולחן לחם).

ובעבודת הקודש (ח"ב פ"מ) כתב, שקיבלו חכמי האמת שקב"ה משאיר בגוף האדם עצם קטן והוא התחתון שבשדרה והעצם הזה אינו כלה ולא נפסד לעולם, ונקרא בלשון רבותינו ז"ל תרווד רקב.

עניין זה הובא גם במטה משה [תלמידו של המהרש"ל] (דיני סדר הבדלה), ומקור הדבר נמצא כבר בזוהר הק' (ח"א קיג- קטז) שכתב, שהגוף נכנס בקבר ונרקב כולו ויוצא ממנו זוהמא הרעה, ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרווד רקב שממנו נבנה הגוף בתחיית המתים.

ועיין בסידור יעב"ץ (סדר מוצ"ש מחיצה ד) שהאריך לבאר ענין עצם זו, וכתב שיש לעצם הזו שלשה שמות 'נסכוי', 'לוז', ובזוה"ק נקרא 'בתואל רמאה', וביאר הטעמים שנקרא באלו שלשה השמות, והטעם שנהנית דווקא מסעודת מלווה מלכה, ובפתח הדביר (או"ח סי' ש סק"ד) האריך לדון אם עצם זו נמצאת גם בעכו"ם, עיי"ש.

[והנה בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' שלז) כתב שעצם הלוז אינה מטמאה באהל לפי שאין בו שיעורא, ובשו"ת הרב"ז (שאפרן, ח"א סי' קיג אות ט) האריך לדון אם עצם זו מטמאה או לא, עיי"ש].

בעניין עצם זו ידועים דברי הבית יוסף (או"ח סי' ש) שכתב 'בסדורים מפרש, אבר יש באדם, ונסכוי שמו, ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת. ובמשנה ברורה (סק"ב) כתב, אמרו הקדמונים אבר אחד יש באדם, ונסכוי שמו, וזה האבר נשאר קיים בקבר עד עת התחיה, ואפילו אחר שנרקבו בו כל העצמות, וזה האבר אינו נהנה משום אכילה כי אם מסעודת מלוה מלכה. ובשער הציון (סק"ז) ביאר בשם האליה רבה, שאיבר זה לא קבל הנאה מעץ הדעת, שהרי אדם הראשון אכל ממנו בערב שבת, ואיבר זה אין לו הנאה ממאכל כי אם במוצאי שבת, לפיכך לא נגזר עליו להכלות אפילו על ידי המיתה, ולכן איבר זה נשאר קיים בקבר עד עת התחיה.

בעניין עצם הלוז יש להוסיף דבר חידוש שכתב בס' **בית ישראל השלם** (טויסיג ח"ח סי א) שעצם הלוז ממשיכה לישון ב' שעות לאחר שהקיצו כל האברים ולכן הרוצה להתפלל בכל אבריו בבחינת כל עצמותי תאמרנה, עליו להשכים ב' שעות קודם וי"א ג' שעות.

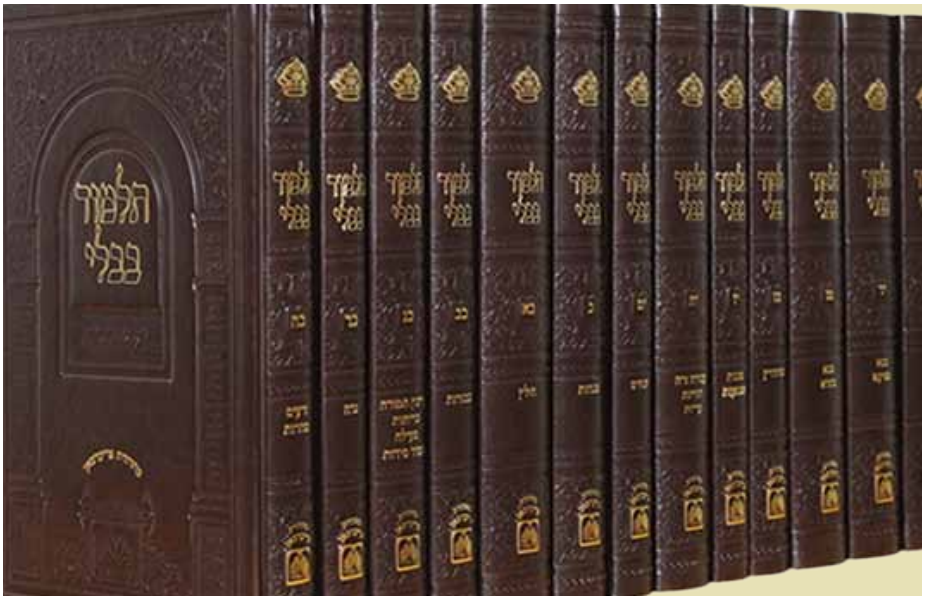

דין 'בריה' שנחסרה לאחר בישול

בגמ': בעי רבא נמלה שחסרה מהו שיעורא גמירין לה והא חסר או בריה גמירי לה (נזיר נא, ב).

בשו"ע (או"ח סי' רי ס"א) כתב המחבר: האוכל פחות מכזית בין מפת בין משאר אוכלים, והשותה פחות מרביעית בין מין בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין, ולאחריו אינו מברך כלל, ויש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא כברייתו, כגון גרגיר של ענב או של רימון, שמברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית, לכך נכון ליזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית. וברמ"א הוסיף וכתב: ולא מקרי בריה אלא אם אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין ממנו, לא מקרי בריה.

במגן אברהם (סק"ד) כתב, שהבית יוסף (יו"ד סי' קא) הביא בשם מהרר"י שאם נפל ממנו קצת ע"י בישול כמו שרגילות הוא להתפרפר מקרי בריה.

באפיקי מגינים (או"ח שם ס"ג) כתב להוכיח כדברי המג"א, ממה שכתב המפרש בסוגיין (ד"ה בעי רבא), בביאור ספק הגמ' על נמלה שחסרה אם פטורים על אכילתה כיון שאינה שלמה, או שמא כיון שהיא 'בריה' שהרי היא ראויה לחיות אף שהיא חסרה, הרי היא בכלל בריה מדין רובו ככולו, ויהיה חייב על אכילתה. הרי שאף דבר שחסר קצת נקרא בכלל בריה.

אולם במשנה ברורה (ס"ק ח) כתב להלכה שאם נפל מהמאכל קצת ע"י בישול, נתבטל ממנו שם בריה, ועיין בשער הציון (ס"ק כג) שביאר שדעת המג"א הוא רק להרא"ש, אבל הרמ"א חולק ע"ז, ולכן להלכה יש להקל שאי"ז בריה.

נידון זה תלוי גם בנידון הפוסקים אם אומרים רובו ככולו ב'חסר', עיין בחת"ס (או"ח סי' קמ), בדובב מישרים (ח"ג סי' ד אות ג) ובלקח טוב (כלל יב אות ג) מה שהאריכו בזה עפ"י דברי המפרש בסוגיין. ועיין בדעת תורה למהרש"ם (יו"ד סי' לו ס"ק סח).

[בעניין בריה שחסרה אם נחשבת בריה, עיין ברמב"ן (חולין צט:) שהוא בעיא דלא איפשטא וכיון שבריה דרבנן הולכים לקולא, ולכן בריה חסרה מתבטלת, ואינה כשאר בריה שאינה מתבטלת, וכ"כ הרשב"א (תוה"ב ב"ד ש"א), אבל בראבי"ה (סי' אלף וקה) פסק לחומרא, ועיין בש"ך (יו"ד סי' פו סק"י, סי' ק סק"ב), בחקרי לב (יו"ד סי' ס) ובשו"ת חיי הלוי (ח"ד סי' מט)].

זהירות כשמקשים קושיא על דברי הגמרא או הראשונים

בגמ': כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו. (נזיר נב, ב).

בסוגיין אמרו 'כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו'. לשון זו הובאה בש"ס בכמה מקומות, ובסוגיין פירשו התוס' (ד"ה תנא) שאין דרך ארץ לדבר על רבו בלשון זה, וכתב המאירי לעולם יזהר אדם בהזכרת ת"ח דרך כבוד בכל ענין. ובאגודה (חגיגה כב:) כתב שמכאן למדנו עונש למדברים על שוכני עפר.

כיוצא בזה כתב החיד"א בפתח עינים (חגיגה שם) מכאן יש ללמוד כמה צריך אדם לדקדק בדבריו, הן בעודנו פניו הולכים בקרב מלחמתה של תורה, חד"ד ותימא על הראשונים ועל גדולי הדור, להזהר בדבריו, ובשגם נראה בעיניו כי לא באו אל נכון, יתלה החסרון בו, וישא ביום ההוא ק"ו מאריה דבי עילאי רבי יהושע שהיה פשוט אצלו שטעו בית שמאי, ואמר בושני מדבריכם, ועמד תלמיד אחד והסביר לו טעמן של בית שמאי, ומיד הלך רבי יהושע ונשתטח וכו', ואמר נעניתי לכם עצמות ב"ש וכו', והושחרו שיניו מתעניותיו, והאדם יכיר מיעוט ערכו וקוצר דעתו ואל יוציא מפיו דבר שאינו הגון נגד גדולים, רק בדרך משא ומתן כתלמיד הדן לפני רבותיו בקרקע, וזכור יזכור מה שכתבו גדולי הפוסקים שבזמן הזה אין דין תלמיד חכם, ועיי"ש עוד שהאריך בזה.

והנה בשל"ה הק' (שער האותיות ערך שתיקה אות ט) כתב, המלעיג ומתלוצץ בדברי חכמים, איתא במסכת עירובין (כא:) שניזון בצואה רותחת. ונראה לי דבכלל זה האומר על איזה סברא המוזכרת בגמרא, או ברש"י או בתוספות, או איזה תירוץ, ואומר דבר רחוק הוא זה, ואלו הייתי אני אומר דבר זה היו משחקים עלי, הוא עושה עבירה גדולה, ולפי ששמעתי הרבה פעמים כן מדברים, על כן הנני מזהיר על זה באלף אזהרות, ור' יהושע שאמר פעם אחד בושני מדבריכם בית שמאי, נתחרט והושחרו שיניו מפני התעניות, וזה הכלל כי לא דבר רק, ודרשו רז"ל (ירושלמי סוכה פ"ד), ואם הוא רק, הוא מכם, כי כל דבריהם הוא אמת ויושר ובטוב טעם ודעת רק יד שכלנו קצרה. וראיתי ממורי ורבי החסיד הגאון מהר"ש ז"ל, כשהיה שומע מפי תלמידיו שאמרו וכי היה המקשה משוגע, או איך היה גרייז"ר [טועה] וכיוצא בזה, היה מכהו מכת מרדות, מלבד תשובה שסידר לו, והיה מרגיל תלמידיו לומר תמיד בלשון כבוד, כגון דברי המקשה אינם מובנים לי לרוב עומקם וכיוצא בזה.

והנה החיד"א בספרו מעגל טוב כתב שהר"ר העשיל הקשה קושיא גדולה על חידושי הלכות להמהרש"א, והטיח כנגדו דברים קשים, ומפיו לפידים יהלוכו, ובחרון אפו השליך את הספר חידושי הלכות לארץ, ושוב נענה אחד מתלמידיו ויישב דברי המהרש"א בטוב טעם ודעת דבר דבור על אופניו, ונבהל הגאון ז"ל, וקבל על עצמו שלא יחבר ספר כי כפעלו ישולם לו.

ובעל האור החיים (הובא בשם הגדולים מע' ספרים אות ד ס"ק יג) סיפר, כי חכם אחד מחכמי המערב בזמנו היה קורא בספר דברי נביא בענין אחד, ולא הוחוור לו, ודיבר עליו סרה, ובלילה באו לחנקו עד שבכה וביקש מחילה, וקיבל על עצמו שלא לזלזל יותר בשום מחבר.

עוד כתב החיד"א (שם מע' ספרים אות ה ס"ק נה) שפעם אחת היו יושבים תלמידי חכמים ולומדים ונמשכו הדברים עד שאחד מבני חבורה דיבר קצת שלא כהוגן על הספר היכל קדש, ותיכף נתנמנם והענישוהו בחלום על דבריו, וייקץ ויגד לחבריו להזהיר על כבוד הספר ומחברו. ולכן הירא לנפשו יזהר לכלכל דבריו ביום הלחמו מלחמתה של תורה ויזהר בכתיבתו שלא יכוה בגחלתן של המחברים שלפניו.

כניסת כהנים למערת המכפלה

במשנה: אמר ריש לקיש זה קבר שלפני הדיבור וכו' (נזיר נד, א).

דעת רבי שמעון בר יוחאי (יבמות סא.) שמת גוי אינו מטמא באהל, כיוצא בזה גם מת ישראל שמת קודם מתן תורה אינו מטמא באהל, אולם מכל מקום דרש ריש לקיש בסוגיין (עפ"י פירוש המפרש), שכל מת בין ישראל בין עכו"ם, בין קודם מתן תורה ובין לאחר מתן תורה, מטמאים במגע ומשא.

אולם יש שפירשו (רא"ש) שאף לדעת ריש לקיש אין מת עכו"ם מטמא במגע ובמשא, וכל חידושו אינו אלא בנוגע למת ישראל שקודם מתן תורה שאף שאינו מטמא באהל הוא מטמא במגע ובמשא.

בטור (יו"ד סי' שעב) כתב בשם הרמב"ם שמותר לכהן לילך על קברי עכו"ם, אולם כתב שהרא"ש הביא בזה מחלוקת, וכתב שהמהר"ם מרוטנבורג מיחה בכהנים מלילך עליהם, וסיים הרא"ש שהמחמיר תבא עליו ברכה. ויסוד הנידון מבואר בב"י (שם) האם מת עכו"ם מטמא במגע ומשא או לא.

להלכה כתב המחבר (שם ס"ב) קברי עובדי כוכבים, נכון ליזהר הכהן מלילך עליהם, וכן נקט הרמ"א שנכון להחמיר.

בקרן אורה העיר שהרמב"ם לא פסק הלכה לגבי קברי האבות אם הם מטמאים או לא, והנה

בבבא בתרא (נח.) מסופר על רבי בנאה שהיה מציין קברי האבות, ומבואר שגם קברי האבות מטמאים באהל, והיינו לפירוש הרשב"ם והתוס' שהיה מציין קברי האבות במערה משום טומאה. [אולם היעב"ץ (ב"מ פה:) כתב שרבי בנאה ציין את קברי האבות כדי שיידעו היכן הם קבורים ויוכלו להתפלל על קברם על כל צרה שלא תבוא].

והנה בתוס' הקשו שם על רבי בנאה שהיה מציין מערתא וציין גם למערת המכפלה, שהרי אין קברי עכו"ם מטמאים באהל משום שאינם נקראים אדם, וקושייתם היא גם על קברו של אברהם אבינו ע"ה שהיה לפני הדיבור ואינו מטמא באהל, ותירצו שאברהם ואדם הראשון נקראים אדם, ולכן אין למעטם מהפסוק של אדם.

והחיד"א בספרו שער יוסף עמ"ס הוריות (י. ד"ה תו חזיתיה), הביא את דברי הרב באר שבע שכתב לבאר, שדוקא אחר מתן תורה שישראל נקראו 'אדם' שייך לדון בעכו"ם שאינו מטמא באהל מפני שלאחר מתן תורה שוב אינם נקראים אדם, אבל קודם מתן תורה אין חילוק, ובזה כתב ליישב את קושית התוס', שלפי המבואר אין צריך לתירוץ התוס', כיון שבאמת היה קודם מתן תורה, ואז עכו"ם מטמאים גם באהל, והעיר עליו החיד"א ז"ל דאישתמיטתיה למר דתירוצו זה שכתב לבאר דקודם מתן תורה אין חילוק וכו' הוא דברי התוס' במס' נדה (ע: ד"ה ואין), ועמד שם החיד"א לפלפל בזה עוד, והעלה שאכן הכי הוא שקודם מתן תורה אין חילוק ועכו"ם מטמא אף באהל.

ועיין בגליוני הש"ס (סנהדרין פב. ד"ה בת) מה שכתב בעניין זה, שתלוי אם לאבות קודם מתן תורה היה דין ישראל.

ובספר בכורי יעקב (סי' כ), ובשו"ת זית רענן (ח"ב יו"ד סי' כו), כתבו שבקברי האבות, להלכה יש איסור טומאה, עיין שם בדבריהם שהוכיחו מדברי הגמ' בב"ב. ועיין בשדי חמד (פאה"ד מערכת א"י סי' ג) מה שדן בזה מסוגיין.

וע"ע בפניני הלכה (כתובות קג:) שהובאו דברי הפוסקים שאין לכהנים לילך לקברי צדיקים.

הרה"ק רבי פינחס מנחם אלתר זי"ע
בעל ה'פני מנחם'
ט"ז אדר תשנ"ו

כ"ק אדמו"ר רבי פינחס מנחם אלתר זי"ע מגור נולד ביום שבת קודש פרשת פינחס כ"א תמוז שנת תרפ"ו בעיירה פאליניץ בפולין, כבן זקונים לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע בעל ה'אמרי אמת' בן הרה"ק ה'שפת אמת'. ולאמו הרבנית הצדקנית מרת פייגא מינטשא בת (גיסו של ה'אמרי אמת') הרה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן הי"ד חתן בעל השפת אמת זי"ע. כאשר כבשו הגרמנים את פולניה הצליח להימלט עם אביו האדמו"ר, והגיע לארץ ישראל בשנת ת"ש.

שימש במשך שנים רבות כראש ישיבת 'שפת אמת' של חסידי גור בירושלים, ונודע כתלמיד חכם מופלג. נקרא על שם ספרו 'פני מנחם'.

מונה כאדמו"ר חסידות גור משנת תשנ"ב, לאחר שנפטרו אחיו האדמו"רים הרה"ק רבי ישראל בעל 'בית ישראל' והרה"ק רבי שמחה בונים בעל 'לב שמחה'. רבינו נפטר בפתאומיות במוצאי פורים שנת תשנ"ו זי"ע.

לפעמים כשנראה לו לאדם שהוא 'מפסיד' באמת אינו אלא 'מרויח'

אל ה'פני מנחם' מגור זי"ע נכנס פעם אברך המדוכא בייסורים ושפך לפניו את מר לבו, אחר שבנו יחידו מחמד נפשו הנולד לו שנים רבות לאחר נישואיו, חלה אנושות ושבק חיים לכל חי ל"ע, ועתה נפשו בשאלתו לדעת מה ה' אלוקיו

שואל מעמו בלקחו ממנו מתנה יקרה זו.

אמר לו ה'פני מנחם', הנה בשנות ילדותי הזדמן לי להיות בבאנק (בנק), וראיתי יהודי נכנס וסכום גדול בידיו והוא מעניק את הסכום כולו לפקיד דשם, מיד נתמלאתי רחמים עליו שאת כל כספו ורווחיו נתן לעובד הבאנק ולא נשאר לעצמו מאומה מכל זה. לאחריו ניגש מאן דהו, והפקיד נתן לו סכום מעות גדול ביותר, שמחתי שיהודי זכה למתנה גדולה כל כך.

אך לאחר שנים מספר כשבאתי לכלל הבנה או אז הבנתי כי אדרבה פני הדברים להיפך הגמור הם, כי זה האיש אשר כל כך ריחמתי עליו, הרי הוא 'עשיר' גדול שהפקיד סכום הגון אצל פקידי הבאנק בהיתר עיסקא כדת וכדין - ומעתה ישא קרן זה רווחים פירות ופירי פירות, ואילו השני שקיבל מעות רבות לא היה אלא 'לווה' שמעתה נתחייב להחזיר את הכסף בריבית הרבה.

מכאן למדתי - סיים ה'פני מנחם' - שלא תמיד מה שנראה לעיני בשר הוא האמת, ולפעמים כשנראה לו לאדם שהוא 'מפסיד' באמת אינו אלא 'מרויח', וכמו כן אתה, אין לך להתחיל לשקוע במחשבות מה רוצה השי"ת ממך, כי לא לקח ממך מאומה, אלא נתן לך רבות... ואף אם אינך רואה זאת בעיני בשר.

(באר הפרשה)

הכנה לתפילה

דרש הרה"ק ה'פני מנחם' זיע"א: בילדותי שמעתי מפי אבי הרה"ק האמרי אמת זיע"א מענין ההכנה קודם התפילה, לידע ולהתבונן כיצד ניגשים לתפילה, והגיד בשם צדיקים, **לפרש דברי המשנה 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין, כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים, היינו שבאותה שעה ביקשו שיהיו יכולים לכוין בתפילתם, כי גם על הכוונה בתפילה צריכים זכות.** תפילה היא מהדברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן, וכי יתכן לגשת לתפילה לפני מי שאמר והיה העולם אחר שכבר שמעו חדשות העולם ושערי המחירים וכיוצא בזה, מניחים תפילין ומתפללים בחיפזון וחולצים אותן וכבר עומדים אחר התפילה.

(ספיר ויהלום פר' תרומה פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק חנוך העניך הכהן לוין מאלכסנדר זי"ע
בעל חשבה לטובה
ח"י אדר ב' תר"ל

הרבי ר' העניך נולד בשנת תקנ"ח לאביו רבי פנחס יעקב הכהן זצ"ל. אחרי נישואיו בפשיסחא, מקום מגוריו של חותנו רבי יעקב יעקל פאכטיר שהיה עשיר מופלג ועסק בכריתת עצים, התגורר סמוך לחותנו, ובאותה עת זכה להכיר מקרוב את היהודי הקדוש זיע"א ואת תלמידו הגדול רבי שמחה בונם זיע"א, שבצילם הסתופף.

רבינו כיהן כרב בכמה קהילות, תחילה באלכסנדר ואחר כך בנובידבור ובפרושניץ. הוא הסכים לקבל על עצמו את עול הרבנות, מאחר שלא היתה לו פרנסה ממסחרו, עד כדי שהיו תקופות שבביתו לא היה לחם לאכול. אולם בכל

ימי חייו, את הכספים שהיה מקבל ככהן בפדיון הבן, היה מנדב לעניי ארץ ישראל.

כל ימיו נחבא רבינו אל הכלים, ורוב שנותיו עברו עליו בצל כנפיהם של מורי פשיסחא ויורשיהם בקוצק ובגור. רק לאחר שאחרון רבותיו נסתלק מן העולם, נאות לשמש כמנהיג העדה, והוא בן ששים ושמונה.

כאשר נכנסו אל הרבי ר' בונם מפשיסחא שלושת גדולי תלמידיו יחדיו, רבי מנדלי מטומשוב, רבי יצחק מאיר מוורשה, ורבי חנוך העניך מאלכסנדר, שמח לבואם והכריז, ברוכים הבאים גדולי אדמו"רי פולין. ואכן שלושתם

האירו בשמי יהדות פולין, כשהאחרון מביניהם היה רבי חנוך הענין מאלכסנדר.

כשהחל לנהל את העדה, ושיחרו לפתחו חסידים ואנשי מעשה רבים בפעם הראשונה, אמר להם, לו הייתי אברך צעיר, לא נסעתי לאיש כמוני. החסידים השיבו לו, אדרבה, למי ניסע אם לא לאיש אשר יאמר כן, ומאמין בעצמו שהוא כן. השיב להם, אנא אמינא כי שטיא בחדא שטיתא לא מסרך (השוטה אינו נדבק לומר דבר אחד של שטות כל הימים, רש"י גיטין סח:), לא יארך הזמן וכולם יווכחו בדבר וישובו על עקבותיהם כלעומת שבאו, ולא יוסיפו עוד לבא אלי.

אולם רובם המכריע של תלמידי החידושי הר"ם קיבלו את מרותו אחרי הסתלקות החידושי הר"ם, ובתוכם השפת אמת זצ"ל, שרבינו היה מכבדו מאד ואומר לו דברי תורה לרוב, האבני נזר מסאכטשוב זצ"ל, ועוד.

בשנת תרכ"ח - שנת השבעים לחייו, חלה וסבל יסורים קשים אותם נשא באהבה במשך שנתיים, עד הרגע האחרון לחייו, הוסיף לקבל את החסידים שהגיעו אליו.

בראש השנה תר"ל, האחרון לחייו, התאספו אלפי חסידים באלכסנדר, ואז שינה רבינו ממנהגו וסירב להיפרד מכל חסיד וחסיד בלחיצת ידים, עקב חולשתו הרבה, ואמר שכל החסידים האומרים לצאת לביתם, יתקבצו לחצר בית המדרש. כשהתאספו, ניגש לחלון שבחדרו, והשמיע ברכת כהנים בקול כפרידה משותפת, סגנון הברכה עורר חששות בלב חסידים רבים.

מגילת חייו של רבי חנוך הענין, נסתיימה חיש מהר. תקופת הנהגתו לא ארכה אלא ארבע שנים בלבד, והוא נסתלק ביום י"ח אדר ב' תר"ל, בהותירו אחריו עדה בוכיה.

איך עורכים "ליל הסדר"?

היה אומר הרה"ק רבי חנוך הענין מאלכסנדר זיע"א: בנעורי חשבתי שאין בקי בהלכה כשמשו של הרב הרגיל להוראה, אין ירא שמים כקברן הזוכר תמיד יום המוות, ואין לטהרה כמו הבלן המצוי תמיד במקוה. גדלתי ונוכחתי לרעת שלא כל הנוצץ זהב. יושב אדם כל ימיו ליד קבר פתוח ושוכח מיום המיתה, מצוי אדם תמיד בבית הרב מבלי לדעת הלכה מה טיבה, מרבה אדם לשהות במקוה טהרה, לדאוג לטהרתם של הבריות, והוא עצמו אינו יודע טהרה מהי.

(ספיר ויהלום פר' חיי שרה תש"פ - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

תבחר ב'אשרי יושבי ביתך'...

פעם אחת בא לפני הרב הקדוש רבי חנוך הענין מאלכסנדר זיע"א איש אחד שהיה סני שמעניה, והתנצל את עצמו שחושדין אותו בדברים מגונים.

ושאל אותו הרה"ק: ומה אתה אומר. והשיב: אני אומר מאמר חז"ל (שבת קיח:) 'אשרי מי שחושדין אותו ואין בו' והשיב לו הרה"ק: כאפ דיך בעסער אב אין [-עדיף היה לו היית תופס את עצמך בפסוק] 'אשרי יושבי ביתך' ולא תלך למקומות שתביא את עצמך לידי חשד, וד"ל.

(ספיר ויהלום פר' בהעלותך ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגה"ק רבי יוסף חיים זאננפלד זי"ע
רבה של ירושלים
י"ט אדר ב' תרצ"ב

הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד נולד בשנת תר"ט בעיר וווערבוי שבסלובקיה לאביו הגה"צ רבי אברהם שלמה זצ"ל.

למד אצל הגאון רבי חיים צבי מאנהיימער זצ"ל, וכן למד בישיבתו של ה'כתב סופר' בפרשבורג. בשנת תר"ל זכה להואר 'מורנו' מידי רבו הכתב סופר.

לאחר חתונתו נעשה לתלמידו הקרוב של הגה"צ ר' אברהם שאג, מגדולי רבני הונגריה. בשנת תרל"ג עלה עם רבו לארץ, ומאז גר בעיר העתיקה של ירושלים עד פטירתו בשנת תרצ"ב.

בירושלים התקרב למהר"ל דיסקין והפך ליד ימינו בכל פעולותיו הציבוריות, ואח"כ שיתף פעולה עם בנו ר' יצחק ירוחם דיסקין. שימש כראש 'כולל שומרי החומות', וסייע בייסוד שכונות בירושלים. היה ממייסדי העדה החרדית בירושלים, ובשנת תר"פ נבחר לרבה. משרידי כתביו יצא לאור ספר תשובותיו 'תורת חיים'. ושו"ת שלמת חיים.

נפטר בן פ"ג שנה ביום י"ט אדר ב' שנת תרצ"ב, ומנו"כ בהר הזיתים שבירושלים.

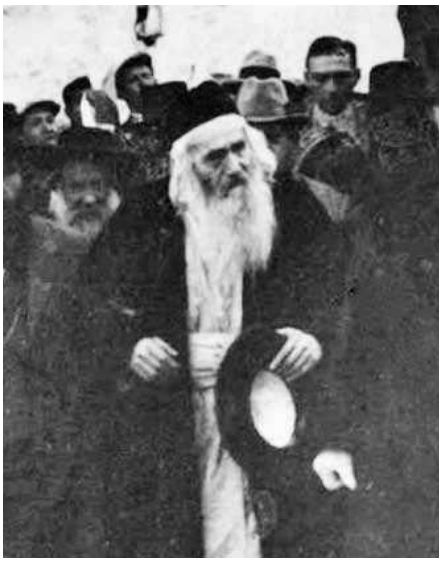

לא לקטרג על בני ישראל

גאב"ד ירושלים הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל תמיד לימד זכות אפילו על הפושע היותר גדול. העיד הרה"ח רבי נח גד ווינטרויב זצ"ל: פעם אחת ישבתי לפניו והיה מלמד זכות על פושעי ישראל ואמר לי: צריכים ללמד עליהם זכות. ואמרתי לפניו: אני אינני מבין את רבינו, הלוא הוא הלוחם הגדול בעד היהדות וכיצד הוא דווקא מלמד זכות על כולם? ועוד אני שואל: איך רבינו יוכל ללמד זכות על הכל? אם אראה דרך משל, אחד אצל הכותל המערבי ביום הכיפורים שחל להיות בשבת מהלך עם בעל עבירה והוא הולך בגלוי ראש ואוכל דברים האסורים ואחר כך מעשן, איך ילמד עליו רבינו זכות? על זה אשאלה ממנו מענה לשון.

והשיב לי במתק לשונו: שמע בני, גם יוסף חיים איננו טפש כזה, אלא שבכל עבירה מלבד שהיא עבירה אם עושה אותה בתוך ישראל יש בזה חילול השם, ועל חילול השם אין כפרה. ואם יכולני ללמד עליו זכות, אף כי רחוק הדבר מאד, מכל מקום שוב אין כבר חלול ה'. ואם כן נשארת העבירה, ועל עבירה יש דין כמה הוא חייב לבדו. וכן בנידון דידן יש ללמד עליו זכות. הנה מה שהולך הוא בגלוי ראש אפשר יש לו מחלה כזו, ועל האכילה והעישון אולי הוא מסוכן, ועל דבר הבעל עבירה שמא הוא מוליכו כי איננו רואה,

ואף אם רואה הוא אולי ראשו סגלגל עליו, וצריך מי שיוליכו. ואם כן חילול השם אין, ואין מקום לטענת המקטרג מחילול השם, ויש לו כפרה.

(ספיר ויהלום פר' קדושים תש"פ - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עם הדומה לחמור

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר (וירא כב, ה).

בגמ' (יבמות סב.) "עם הדומה לחמור".

אומרים בשם הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל שקודם שבא לארץ ישראל היה תמוה לו איך נמשל ישמעאל לחמור, הלא הוא בן אדם נברא בצלם אלקים.

ולאחר שבא לארץ ישראל הי' תמוה לו להיפך, איך החמור נמשל לישמעאל...

פרדס ישראל (להגרי"י מוזסון ז"ל), וירא

הרה"ק רבי משה יהושע הגר מויזניץ זי"ע

האדמו"ר מויז'ניץ בעל ה'ישועות משה'

כ' אדר תשע"ב

כ"ק אדמו"ר מויז'ניץ זצ"ל נולד ב"ג בסיוון שנת תרע"ו בגראסווארדיין שבהונגריה להוריו הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' זיע"א והרבנית הצדקנית מרת מרגלית ע"ה, בתו של האדמו"ר הרה"ק רבי זאב מרחמסטריווקא זיע"א.

בילדותו למד תורה ונתחנך על ברכי זקנו הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מויזניץ זיע"א, אליו היה דבוק וקשור בעבותות של אהבה, ובגיל שמונה עשרה בהיותו עדיין בחור צעיר לימים, נתמנה על ידי אביו בעל ה'אמרי חיים' לכהן כרב בעיירה ווילחוביץ והגלילות – אז בהונגריה, שם היתה קהילה גדולה של חסידי ויזניץ.

ביום ב' בניסן תש"ב נשא לאשה את הרבנית מרת לאה אסתר ע"ה, בתו של האדמו"ר רבי חיים מנחם מנדל מדעעש זצ"ל, החתונה נערכה בעיירה דעעש, ביום שישי בערב שבת בהשתתפות מאות מחסידי ויזניץ ותושבי העיר ובראשות אדמו"רים ורבנים, משנפטרה נשא האדמו"ר לאשה את הרבנית הצדקנית מרת שיינדל תליט"א, תבדל לחיים כשהוא אז בן שמונים וחמש.

בשנת תש"ד בפרוץ מלחמת העולם השניה, החליטו בני המשפחה ובסיועם של בני המקום, להימלט על נפשם ולעלות לארץ הקודש, בחודש אדר באותה השנה התחילו את מסע הנדודים, האדמו"ר מויזניץ והרבנית לאה אסתר ע"ה ובתם תבדל לחיים כיום הרבנית מסקווירא תבדל לחיים.

בח' באייר חודשיים לאחר מסע הבריחה חצו את הגבול לרומניה דרך היער, ובחסדי השם הגיעו לכפר טאשאד שברומניה, כשבועיים וחצי לאחר מכן – כ"ו באייר עבר אביו האדמו"ר בעל ה'אמרי חיים' זיע"א, גם הוא את הגבול ונפגש עם בנו, יומיים לאחר מכן בכ"ט באייר המשיכו לבוקרשט, ובחודש אב עלו לרכבת לנסיעה לנמל קונסטנצה, משם הפליגו בספינת "מורינה" לחון את עפר ארץ ישראל.

ביום שני כ"ה מנחם-אב תש"ד, שלושה חודשים לאחר הבריחה מציפורני הנאצים, זכה לחונן את עפר הארץ, כשמאות חסידי ויזניץ המתינו לקבל

את פניהם בתחנת הרכבת בחיפה, עם עלותו לארץ ישראל נתמנה על ידי דודו הרה"ק בעל "דמשק אליעזר" זיע"א, לכהן כראש ישיבת "בית ישראל ודמשק אליעזר" ויזניץ בתל אביב.

בהמשך סייע בידי אביו להקים את שיכון ויזניץ בבני ברק, ובמקביל כיהן כרב ואב"ד שיכון ויזניץ בעיר עם פטירת אביו האדמו"ר הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' זי"ע ביום ט' ניסן שנת תשל"ב, מונה תחתיו לאדמו"רות. מקום מושבו נקבע בשיכון ויזניץ בבני ברק, כאשר לצידו מונה אחיו כ"ק אדמו"ר מויזניץ מונסי זצוק"ל לאדמו"ר כשמקום מושבו בעיירה מונסי שבניו יורק.

האדמו"ר היה ידוע כמתמיד ולמדן עצום, התפילות והטישים בשבת וימים טובים היו ידועים בחמימות ובהתלהבות.

במהלך כהונתו הקים האדמו"ר מוסדות תורה וחסד, ישיבות, תלמודי תורה, כוללים, וסמינרים ובתי ספר לבנות בהם מתחנכים למעלה מעשרת אלפים תלמידים ותלמידות.

בין תלמידיו וחסידיו בולטים היום בעולם התורה והחסידות עשרות רבנים ודיינים, ראשי קהילות ומשפיעים שמעבירים את תורתו ומשנתו.

רבינו עלה בסערה השמימה ביום כ' אדר תשע"ב, ומנו"כ באוהל ויזניץ.

מתן בסתר באופן מופלא ביותר

'שר התורה והיראה', 'עמוד העבודה', 'לפיד האש', סחו רבבות אלפי ישראל שנָהו שפופים אחר מיטתו של קדוש ישראל ותפארתו, הצדיק הקדוש מויזניץ זי"ע. מאז הסתלקותו לשמי-עד הועלתה שוב ושוב דמותו הנשגבה כסמל ואות לדביקות בהשי"ת ותורתו, איש אלוקים קדוש שהכל סחו אחריו 'ה' הוא האלוקים'.

אך דומה, כי זווית מסויימת, אותה שקד בחיים חיותו להסתיר מאין רואים, נותרה ספונה וחתומה ועודנה נתונה במעטה חביון. לב-הענקים של הרבי זי"ע, ששפעה חמלה ורוך לכל יהודי באשר-הוא, כוננה אימפריית סעד וצדקה חובקת-זרועות-עולם, בה התגלגלו כספים בסדר-גודל מבהיל לכל נצרך ודך. הרבי עצמו ניהל קופת-צדקה עניפה ומסועפת, וכל זאת בהסתר תוך הסתר, חותם תוך חותם. למעט מתי-מספר ממקורביו אותם מינה כשלוחיו לחלוקת התמיכות, לא היה איש בעולם מודע לסכומי-העתק שהועברו במפעל האדיר עליו חלש הרבי בכבודו ובעצמו.

את רוב חילו בידיעת התורה - היה מגלה לפרקים בהבהירו כי בדור בו שטף מים הזידונים ברחוב הפרוץ מאיים לכלות כל חלקה טובה, שומה על כל אחד לקיים 'חכמות בחוץ תכונה' ולשוחח בכל עת מצוא בתוה"ק המגינה ומצילה; את שגב עבודתו וקדושתו - ראו כל בית ישראל באפס קט, כאשר לבת האש שליהטה בו יקדה בעוז בתפילותיו ובשולחנותיו הטהורים, ובלכתו בחוצות קריה בפרישות יתירה; אך את הצלע השלישית, עמוד גמילות חסדים, שקד להסתיר בשפריר חביון ולהצניעה מאין רואים. ה'מפקדה' שניצחה על מכלול פעולות הסעד והעזרה שכנה בין כתלי חדריו, מן האסקופה ולפנים.

משמשו בקודש הרה"ח ר' אהרן גוטסמן הי"ו, מספר על מה שראה בעיניו. "זכיתי לעמוד לימינו ולשרת בקודש, ועלי הטיל חלק משליחויות

הצדקה, אך הרבי זי"ע התרה בי מפורשות שהכל נשמר בחשאי-חשאין, ביני לבינו, כתנאי קודם למעשה", הוא מבהיר. "מה שאני יכול לגלות בקווים כלליים, שמעיינות הישועה שנבעו ללא הפוגה היו מעל לכל שיקולי השתייכות או קהילתיות. כל אימת שבא לאוזניו מצוקה אצל הזולת, זכה הלה לסיוע שיש בה ממש, ביד רחבה, פעמים במודע ופעמים בהיחבא, ללא כל תיחום לעדת מרעיתו או תלמידיו דייקא. כולם מצאו אצלו אוזן קשובה.

מעשי צדקה נפלאים

סיפורי מעשי הצדקה הרשומים על שמו המה בקנה-מידה בלתי מוכר לחלוטין. בימים בהם טרם הוקמו קרנות הצדקה המבורכות היה הוא נחלץ חושים בעוז לעמוד לישע נשברי-לב ונכאי-רוח, באופן מבהיל על הרעיון. איש קשה יום בא אל הקודש והשיח את מר ליבו. חובותיו גואים, הנושים אינם נותנים מנוח, ובבית אין לחם לפי הטף.

להפתעתו, נעמד רבינו מכסאו וניגש אל הדלת, הצמידה אל האסקופה וסובב את המנעול אחת ושתיים, ואחר שווידא כי איש לא ייכנס פנימה לחש אל הלה: 'גרוף נא הכל אל אמתחתך', בהצביעו על ערימת 'הפדיונות' שהצטברה על השולחן.

לא פעם ולא פעמיים אירע כזאת. הערימה התופחת של 'פדיון נפש' נמצאה רבות כשהיא מרוקנת כליל בתום קבלת הקהל...

"גש נא אל חדרי אחר 'קוויטלעך'", הזמין פעם הרבי את אחד העסקנים. "הזהר ואל תגלה לאיש", התרה בו נמרצות בבואו. על השולחן העתיק ניצבו חפיסות-חפיסות 'ירוקים', והרבי הורה לו לספור. העסקן הנפעם החל במלאכה, בעוד הרבי יושב ועוקב אחריו בעיניים רחימאיות. עשרת אלפים, עשרים אלף, שלושים, מאה אלף, מאתיים... הלה כבר פלבל בעיניו בסחרור, והרבי ממתין בסבלנות עד תום. 400,000 דולר נספרו שם, טבין ותקילין.

"מפומא לא גליא. יד לפה", שינן לו הרבי אזהרתו, "לך נא אל פלוני, בסודיות גמורה, והעבר לו את הסכום. כך ייחלץ מן הסבך שנקלע אליו בטרם תיחשף מצוקתו לציבור" - - -

כך, ברגישות מופלאה, דקה מן הדקה, בזהירות יתירה למנוע כל סרך חוסר נעימות.

מספר אברך בשנות הבינה: "תקופה קשה חלפה על משפחתנו. התמודדנו עם הוצאות מעיקות, בלתי צפויות, ושיגרת החיים הופרה. איככה אוכל לתאר את אותה אהבת-אומן שחשתי, את החמימות המעודדת שהוזרמה בעורקי, כאשר לפני החג נכנסתי אל הקודש ב'קוויטעל', כדרכי, ובמבטו הרחימאי שולף הרבי סכום של 800 ל"י ותוחבה לידי הרוטטות. 'ודאי תשמח זוגתך כאשר תקנה לה מלבוש חדש לחג', אומר לי הרבי ברוך, וזיו איקוניו מאירים לעברי. התחושה המכובדת שצידף לנתינתו, כחשיבה משותפת לטובת בני-הבית, חיפתה על תחושת אי-הנעימות ונסכו בי עוז ותעצומות.

"צעיר לימים הייתי", מסיח תלמיד נוסף, "בעלותי ממקום מושבי בלונדון ללמוד בין כתלי הישיבה. הרבי זי"ע ניגש אליי, ותחב לידי מספר שטרות מרשרשים. נבוכתי, אך הרבי בחביבותו הסביר לי בנועם, 'הן בא אתה מחו"ל, שם וודאי הורגלת במאכלים שונים, בטעם שונה. אם תרצה לפעמים לקנות בצרכניה דבר-מאכל וכדו', קח לך, שיהא לך די והותר..." למותר לציין, כי מחצית מקושי ההסתגלות כבר פגה מאליה, והנה הרבי מוסיף במאור פנים: "הכנס נא אליי אחת לכמה שבועות, רצוני לשמוע ממך על חייך בישיבה, על הקשר עם המגיד-שיעור ועל השפה המשותפת עם החברים...".

(מתוך רשימותיו של ידידינו הרב מנחם מענדיל (בהגר"ב) גפנר מאלעד)

זהירות מיוחדת ביום השבת

בליל שבת קודש, פרשת תולדות תשס"א, אחר השולחן הטהור, כשפנה הרה"ק ה'ישועות משה' מויזניץ זיע"א לצאת את ההיכל בכדי ללכת לביתו, היה שם אחד שנכח שם ודחף וצעק והתרגז. ה'ישועות משה' הסתובב לעברו והדריך אותו ואמר לו: בשבת לא כועסים. הרי יום שבת קודש הוא. והפסיק, והמשיך: אכן, גם ביום שלישי הדבר אסור, והפטיר: אמנם, ביום השבת נדרש ביותר להיזהר בכך.

וביום שבת קודש, פרשת ויקהל-פקודי תשס"ב באשדוד, לאחר התפלה, כשיצא הרה"ק ה'ישועות משה' זיע"א את בית המדרש, ואחד מהנוכחים צעק וכעס, אמר לו שאסור להתרגז בשבת, והפטיר: גם ביום שלישי אסור, אולם בשבת קל וחומר שאסור. והפטיר: קדושת יום השבת אינה נותנת להאדם להתרגז.

(ספיר ויהלום ויקהל ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

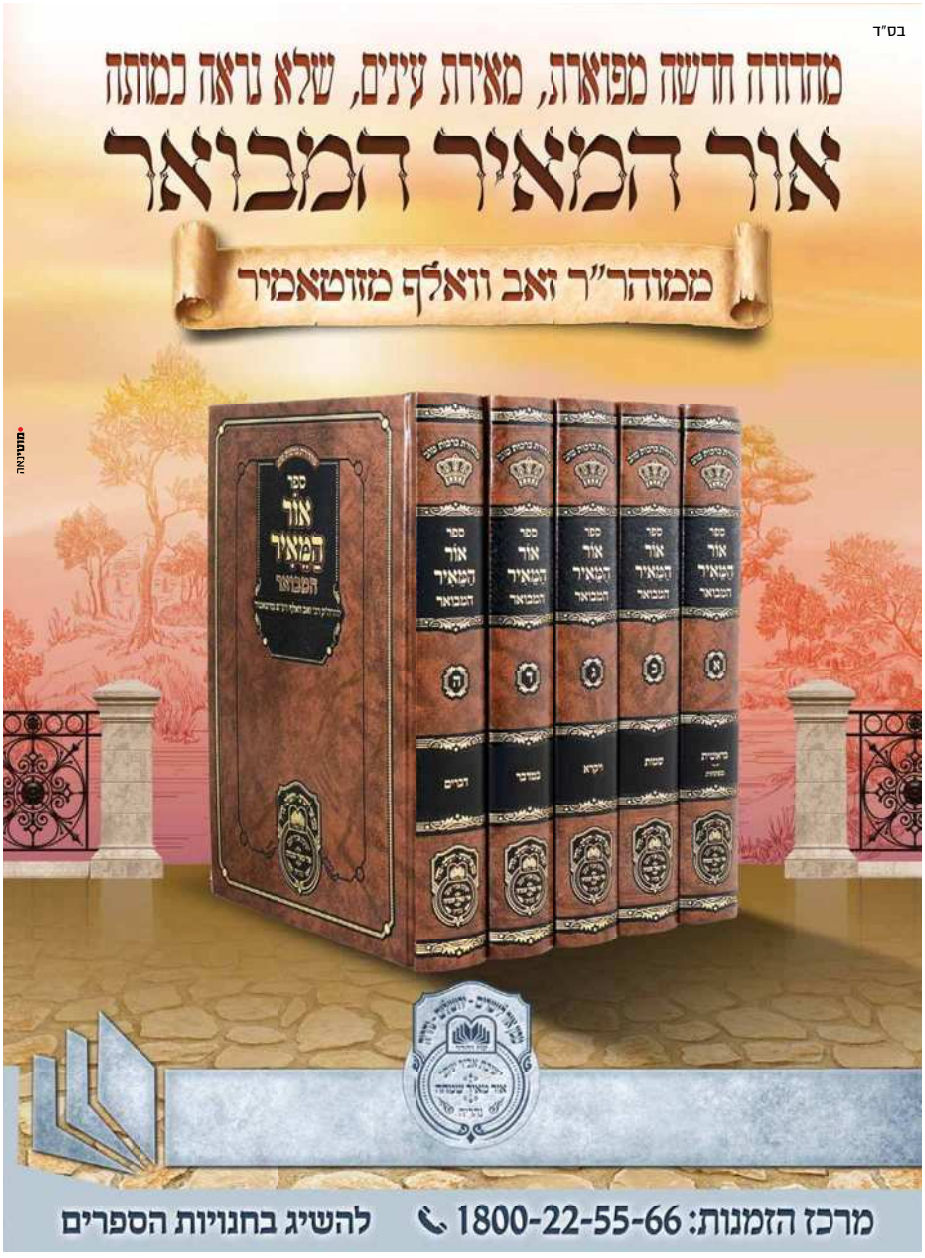

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע
בעל ה'נועם אלימלך'
כ"א אדר תקמ"ז

הרה"ק הרבי **ר' אלימלך נולד בשנת תע"ז בפולין לאביו רבי אליעזר ליפמן. נתקרב אל 'המגיד הק' ממעזריטש' ע"י אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי.**

במשך שמונה שנים נדד במקומות שונים עם אחיו הצדיק ר' זוסיא מאניפולי, כשבדרכם מחזירים הם רבים בתשובה. ואח"כ התיישב בליז'נסק, שבזכותו הפכה לעיר חסידות מרכזית. הירבה במעשי צדקה וחסד, ונהג מנהגי פרישות וסיגוף.

וכל צדיקי החסידות בדור שלאחריו בפולין וגאליציע היו מתלמידיו.

בכ"א אדר בשנת תקמ"ז נתבקש לישיבה של מעלה ומנו"כ בליז'נסק. והמקום הקדוש נעשה לאבן שואבת עד היום הזה. הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע אמר, כי תפילה על ציונו של הרבי ר' אלימלך סגולה להתעוררות תשובה.

הותיר אחריו ברכה את ספרו הק' "נועם אלימלך" שהוגדר על ידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, ספרם של צדיקים. זי"ע.

שרף את ידיו הק' ונבראו לו מחדש

הרה"ק **רבי חיים מצאנז** זיע"א מביא בספרו הקדוש **'דברי חיים'** על התורה (בפרשת כי תבוא ובשבת שובה) בשם הרה"ק **הרבי רבי אלימלך מליזענסק** זיע"א, כי חובה על האדם לחזור בתשובה עד לעבירה הראשונה שעבר מעודו. שכן באמת בלתי מובן, האיך זה בכלל מסוגל יהודי מזרע ישראל קדושים להיכשל חלילה וחס בעבירה בכלל ובעבירות חמורות בפרט, אלא מסתמא עבירה קודמת שנכשל בה היא היא הגורמת לו להיכשל בעבירה הבאה אחריה, וכך נוצרת שרשרת על דרך שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'עבירה גוררת עבירה'. נמצא אם כן, כי העבירה הראשונה, הדקה והקלה ביותר, שעובר האדם בימי חלדו, היא היא הגורמת לו בסופו של דבר להגיע לעבירה הכי חמורה שנכשל בה. הואיל וכך אינו יוצא ידי חובת התשובה על העבירה החמורה עד שלא ישוב גם על העבירה הקלה ההיא המהווה למעשה את השורש לכל עוונותיו. נאמן לדרכו זו הגיע הרבי רבי אלימלך בתשובתו שלו עד לעבירה הראשונה בימי חייו והיא כי בהיותו עולל ויונק היכה בידו על אמו אשר נשאתו בחיקה.

עד היכן הגיעה התשובה שעשה הרבי רבי אלימלך על אותה 'עבירה' שהיכה את אמו בעת

היותו עולל נישא בחיקה הפליגו צדיקי הדורות לספר דברים, אשר אלמלא נאמרו מפיותיהם ומשמם של צדיקי אמת מפורסמים קשים היו להיאמן וכה מוסר הרה"ק **ה'חקל יצחק' מספינקא** זיע"א בשם אביו הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א אשר היה רגיל לספר: מעשה באחד הימים, עת יצא רבי אלימלך מחדרו נאווה קודש בדרכו לבית המדרש, באה לקראתו בתו אשר שהתה אז בביתו כשהיא נושאת את עוללה בזרועותיה. הפעוט צווח ובכה וקרטע בידיו וברגליו, כשתוך כדי כך היכה בידו את אמו. נבעת רבי אלימלך למראה הדבר וקרא: הוא הרי עובר על 'מכה אביו ואמו'. באותו מעמד נכחה גם אמו של רבי אלימלך. נענתה היא ואמרה: מה כל הרעש, הרי תינוק הוא, ואף אתה בגילו עשית כן. קפא הרבי תחתיו בבהלה נוראה, ואמר: האמנם כך עשיתי בהיותי תינוק. הנהנה האם בראשה לחיוב. כששמע זאת רבי אלימלך הוא פנה בריצה לעבר בית המרחץ המקומי, שם תחב את ידו לתוך מדורת האש הגדולה אשר יקדה מתחת לדוד המים הרותחים. לימים הראה רבי אלימלך את ידו למקורביו ואמר: אל תחשבו כי זו היא היד אשר עמה נולדתי! את ההיא שרפתי באש, אלא שהקב"ה ריחם עלי וברא לי יד חדשה.

אותו סיפור מספר היה גם הרה"ק **רבי אברהם יהושע מנאסוויד** זיע"א כפי ששמעו מפי הרה"ק **רבי יחזקאל שרגא משיניווא** זיע"א אשר מספר היה בשם צדיקי הדור הקודם לו, כי רבי אלימלך שרף את זרועו השמאלית באש באשר בה היכה את אמו בהיותו תינוק, וטען, כי יד שכזו אינה ראויה להניח עליה תפילין. לאחר מעשה התבונן רבי אלימלך בזרועו השרופה ושאל: וכיצד יניח אלימלך מעתה תפילין, הרי זקוק הוא ליד כדי להניח עליה תפילין. מיד נעשה לו נס ונבראה לו יד חדשה. והיו הצדיקים שסיפרו זאת מעידים כי במו עיניהם ראו את הפלא בימי זקנותו של רבי אלימלך, כיצד היתה ידו הימנית גרומה ומגויידת כשל אדם זקן כפי גילו ואילו ידו השמאלית רכה וחלקה היתה כידו של נער קטון.

(ספיר ויהלום פר' וישלח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הקטע בספה"ק 'נועם אלימלך' - המסוגל לשמירה ולרפואה

כאשר נסע הגה"צ רבי מנחם ארנסטר ראש ישיבת ויזניץ שליט"א להשתטח על ציון קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בכ"א אדר תשמ"ח, הורה לו חמיו הרה"ק הישועות משה' מויז'ניץ זי"ע ללמוד על יד הציון הק' למען ישועת הכלל והפרט את דברי קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בספרו הק' נועם אלימלך בפרשת בשלח על הפסוק (טו, כו) "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" וזה לשונו הקדוש:

"רש"י ז"ל הקשה בוודאי כאשר לא ישים למה לרפואה. ונראה לפרש, הנה כתיב (שמות כ, ב) "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ומקשים למה לא אמר 'אשר בראתי שמים וארץ', שלפי הנראה זה חידוש יותר.

אך נראה דבאמת זה חידוש יותר שהוציאנו מארץ מצרים, דהנה בריאת עולם היה מחמת שהשי"ת ב"ה רצה להיטיב לברואים, ואין הבריאה חידוש נגד השי"ת, כי טבעו להיטיב. אבל יציאת מצרים שהכה השי"ת את המצרים במכות מופלאות וזה נגד טבעית הבורא ב"ה, כי מפי עליון לא תצא הרעה, אך מחמת שזה היה הטבה לישראל מה שהכה את מצרים ועיקר הטובה היה לישראל, עשה השי"ת נגד הטבעית להכות אותם וזה חידוש יותר גדול.

וזהו "כל המחלה לא אשים", אך איך הכה אותם הלא מפי עליון לא תצא הרעה, לזה אמר "כי אני ה' רופאך" ונמצא היה ההכאה הזאת הטבה לישראל, אבל להשים חלילה שום מחלה על ישראל זה בלתי אפשר, כי מה הטבה יבא מזה, וק"ל.

הרה"ק ה'ישועות משה' מויזניץ זי"ע, הורה מאז לרבים שנסעו להשתטח על הציון ללמוד על הציון מאמר זה.

(שרפי קודש עמ' רצד)

הרה"ק רבי יוסף בלוך זי"ע
המגיד מסטאנוב
כ"ב אדר תקמ"ט

הרה"ק רבי יוסף בלוך מסטאנוב נולד בשנת תפ"ד לאביו ר' אברהם מצאצאיו של בעל ה'משאת בנימין'.

היה חתן ר' אבא מדראהביטש. היה מתלמידי ה'מגיד' ממעזריטש. רבו בנגלה היה רבי גבריאל - סבו של רבי מאיר קריסטנפאלער אבד"ק בראד.

כיהן כראב"ד באלעסק וממנה נתקבל למגיד מישרים בסטאנוב כשרבי אלכסנדר סענדר מרגליות כיהן בה כרב העיר, היתה זו ירידה עבורו והוא נאלץ לעשות כן בגלל מלשינות.

נתפרסם בעולם החסידות בספרו 'גנזי יוסף' והוא מספרי החסידות הראשונים. הספר יצא לאור בלבוב בשנת תקנ"ב ע"י בנו רבי חיים גבריאל ראב"ד קוניב ואלעסק וחתנו ר' זאב וואלף מאניפאלי.

הספר זכה להסכמות נלהבות של צדיקי החסידות בדורו, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב מכנה אותו "נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, חכם הכולל"; רבי ישכר בער מזלאטשוב ורבי אברהם משה 'הגדול' מפשעווארסק שהכירו את המחבר אישית, רבי אריה לייב מוואלטשיסק, ורבי זושא מאניפאלי. לספר הסכימו גם רבנים מתנגדים חשובים כמו רבי צבי הירש רוזאניש מלבוב "אשר לא מש מתוך אהלה של תורה והיה משים לילות כימים"; רבי אלכסנדר סענדר מרגליות אבד"ק סטאנוב, ורבי מאיר קריסטנפאלער אבד"ק בראד.

ה'גנזי יוסף' נלב"ע כ"ב אדר תקמ"ט ומנו"כ בסטאנוב במרומי הבית החיים.

שבדור ולהראות אומץ גבורתו, וכדי להורות לעם ישראל הקדושים, אשר רצים ומבקשים, לחזות באור תורת ד' ואת הדרך אשר ילכו בה.

ויהי אך יצוא יצא וינס יוסף החוצה, והנה קול לו קול אליו קום לך למסע לפני העם להורותם המעשה אשר יעשון, אחרי אשר הודיע אותך אלקים את כל זאת, אין נבון וחכם כמוך, לך אמור להם שובו ודרשו אל ה', זאת עשו וחיו את אלקים ירא ואת מצוותיו שמור, ולא היו ימים מועטים עד שנתקבל לרב ולמגיד מישרים בקהילה קדושה והמפוארה בק"ק סטנאב בגליל פדאלייא, עיר מלאה חכמים ולא יחסר כל בה, אנשים חכמים ונבונים.

וימצא יוסף חן בעיני כל רואיו, ושמעו העם לקולו, וסופו על תחלתו מוכיח, וישימהו ד' לאב ולפטרון את עמו להוכיח, ושמעו הולך בכל הארץ, ויהי יוסף בן ס"ו שנה וימת, ויספדו אותו מספד גדול ואבל כבד מאוד, על נפילת עטרת הוד, והסרת יסוד".

(יין ישן בקנקן חדש)

מצבת קבורתו הפלאית

עובדא פלאית על מקום קבורתו ניתן לראות עד היום. ברוב השנים התחיל הבית החיים בסטאנוב - שממוקם על הר - להתפורר בגלל הנחל בשיפולי ההר, בתוך שנתיים התפורר מחצית מההר ונפתחו הרבה קברים והעצמות התגלגלו במורד ההר ל"ע, אבל כשההר הגיע למקום קבורת ה'גנזי יוסף' נעצר ההתפוררות וההר עמד על מקומו מבלי לזוז, וכך עומד ההר כבר מעל 5 שנים, כשמצד אחד של המציבה אי אפשר לעמוד בגלל שיפוי ההר שיורד כמעט בקו ישר אל הנחל. לאחרונה שיפצו מסביב הציון הקדוש ובנו מסביב המציבה ריצפה מבטון כדי שיוכלו לעמוד מסביב למציבה וגם הקימו מעליו גג כמו מעל מציבת רבי ישראל חריף הסמוכה.

(מפי השמועה)

התגלותו כפועל ישועות

סיפור מינויו לרב ו"מגיד מישרים" בערוב ימיו והתגלותו אז כפועל ישועות, מסופר ב"הקדמה מבן המחבר לכבוד התורה מדבר":

"לעת זקנותו, שלשה שנים לפני מותו, ירד מנכסיו על ידי אנשים רעים שהלשינו עליו איזה עלילה מחמת ערבות שערב אחד ממיודעיו, הוכרח לכתת רגליו ולעקור סיכי משכניה, ורהיט והוא בתוך הגולה, גברא בטלטולא, ומאת ד' היתה זאת, למען אשר החביא כל ימיו במסתרים, ולא ידע איש את גבורתו, והשם יתברך רצונו לפרסם צדיקים

העולם עומד

אמר הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל: הנה אמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) 'על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים'. והנה לקיים את כל שלשת העמודים הללו הוא דבר קשה מאד לעשותו, אבל האיש המשכיל צריך לראות להחזיק ולקיים לכל הפחות אחד מהעמודים, כדי שיהיה לו חלק ונחלה בהחזקת העולם.

ויוסבר על פי סיפור, שהיה פעם תלמיד חכם מופלג אחד, שהיה עשיר גדול ועתיר נכסים, וגם היה עובד השם בדביקות גדולה, אך חסרון גדול היה אצלו, שהיה קמצן גדול ולא היה מפרנס את העניים. ופעם פגש בו רב העיר ושאלו: היתכן שאתה תלמיד חכם מופלג ועובד השי"ת באמת ואינך נותן צדקה לעניים, הרי השי"ת חננך בממון רב הרבה מאד.

והשיב העשיר: הרי העולם עומד על שלשה עמודים, תורה עבודה וגמילות חסדים, הנה אנכי עוסק בתורה כמה שעות במשך היום, וגם אנכי עובד את השי"ת כמה שעות בתפילות ותחנונים, נמצא שאני מחזיק את העולם בשני העמודים תורה ועבודה ואין בכוחי להחזיק גם העמוד השלישי על כתפי, שהרי אינני מחוייב להחזיק את כל העולם כולו בעצמי.

וענהו הרב בחכמתו הרבה, דבוודאי הוא צודק שאי אפשר לתבוע מאדם אחד שיחזיק את כל העולם כולו על כתפיו בעצמו, אבל בכדי שלא תתן צדקה לעניים בממונך לא היה צריך הקב"ה ליתן לך ממון רב כל כך, שהרי הקב"ה יכול ליתן את הממון הזה לאדם אחר והוא יראה להשתמש בממון בדרכים הנאותים ולהחזיק ולפרנס ידי תלמידי חכמים עניים ונזקקים, ואם אינך נותן צדקה בממונך יקח ממך הקב"ה את הממון ויתנהו לאחרים, ואתה תוכל לעסוק בתורה ועבודה בלא ממון. וכשמוע העשיר את דברי הרב מיד התחרט וחזר בו מדבריו, והתחיל לפרנס עניים ואומללים כיד ה' הטובה עליו (שיחות מלוה מלכה' ח"ב עמוד קעו).

• • •

כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' ממודזיץ זיע"א (פרשת לך): אא"ז [הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר] זצוק"ל פירש, דהנה אמרו רז"ל 'על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים'. וזה הוא הענין שאנו אומרים 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', היינו שאנו רוצים להמשיך עלינו העבדות שלהם, שהוא השלשה העמודים שהעולם עומד עליהם: 'אלקי אברהם' היינו עמוד גמילות חסדים. 'אלקי יצחק' הוא עמוד העבודה. 'ואלקי יעקב' הוא עמוד תורה כידוע. ואמר שעד הבעל שם טוב ז"ל היה העולם עומד על עמוד התורה, ומן הבעש"ט ז"ל התחיל עמוד העבודה. ועכשיו בעקבתא דמשיחא קיום עולם הוא על עמוד גמילות חסדים. והענין הוא, כי באמת צריך האדם להיות עובד בשלשתן. אך כל זה היה מקודם שהדורות היו שלימים בכוחם, שלא התגבר עליהם עול הגלות כל כך. אבל עכשיו בעוה"ר מחמת אריכת הגלות נתמעט לבבינו עד שאין בנו כח לתורה ולעבודה כראוי. על כן עכשיו עיקר קיום העולם הכל תלוי בגמילות חסדים ועל ידי זה נותן קיום להכל. כי ענין גמילות חסדים הוא שנותן אף שאין מגיע לו מצד הדין. וכן יתעורר למעלה גם כן להשפיע אלינו במדת טובו לבד.

• • •

על הפסוק (שמות ל יג): 'זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה'', הביא בספר 'ילקוט מנחם': אדמו"ר הגה"ק רבי חיים אלעזר זצוק"ל ממונקאטש הגיד בשם הגה"ק רבינו רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, הטעם שנקראו המטבעות שנתנו ישראל כופר נפשם לה' בשם 'שקל', כי שקל הוא נוטריקון: ש'קרא ל'א ק'אי (שבת קד.), דהנה בני אדם חושבים ואומרים כי על ממון העולם עומד, וזה אינו אמת. לפיכך נקרא המטבע הנ"ל 'שקל' לומר לך דשקרא לא קאי, היינו שהעולם אינו עומד על כסף וממון.

• • •

וכתב הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד קראקא ('מכתב סופר' פרשת תרומה): נראה לי פירוש 'עשר תעשר' שאמרו חז"ל (ילקוט פרשת ראה) עשר בשביל שתתעשר, רצוני לומר שכמו שנפרש עשר הראשון לשון מעשר והשני לשון עושר, נוכל לומר שהקרא נעוץ סופו בתחילתו ותתעשר בשביל שתעשר, כוונתו תהיה שיזכה לעושר בשבילך להרבות מעשר כברכת ה', באופן זה כוונתו רצויה לשם ה'. אך אם כל כוונתו להרבות הון ועושר, לשום זהב כסלו, למלא כרסו מעדנים, אין זה צדקה וגמילות חסדים אלא כסוחר הנותן ממונו בריבית. ואלו יש להם גירסא אחרת במשנה דמסכת אבות: 'על שלשה דברים העולם עומד, על הממון על הכסף ועל הזהב'.

אך אם כל כוונתו להרבות הון ועושר, לשום זהב כסלו, למלא כרסו מעדנים, אין זה צדקה וגמילות חסדים אלא כסוחר הנותן ממונו בריבית. ואלו יש להם גירסא אחרת במשנה דמסכת אבות: 'על שלשה דברים העולם עומד, על הממון על הכסף ועל הזהב'.

• • •

ויש להעיר מדברי חז"ל במסכת פסחים (קיט.): 'ואת כל היקום אשר ברגליהם', אמר רבי אלעזר: זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. הרי לנו לכאורה שאדרבה הממון של האדם הוא המעמידו על רגליו, ואיך יעלה בקנה אחד עם כך שהשקר אין לו רגליים. אמנם אין זה סתירה, כיון שהא בהא תליא, שאם האדם משתמש עם ממונו לתורה ומעשים טובים הרי זה מעמידו על רגליו, ואם לאו הרי שעושרו שמור לו לרעתו חלילה.

• • •

וכתב הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א (פרשת וישב): מה שאמרו רז"ל 'על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', נמצא כי הכסף והזהב שעושים בו גמילות חסדים ולהחזקת התורה הוא מעמדת את העולם.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עיצוב ועימוד: שוקי קנר

חדש בממלכת התורה

חדש

שו"ע מתיבתא הו"מ - הלכות טוען ונטען ב

סימנים ע"ט - פ"ב
מהדורת לאנדא
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
טור עם הערות וציונים, שולחן ערוך ונושאי כליו מבוארים עם מדורי ביאור, הערות נחוצות ועם הוספות רבות.
הביאור ערוך בשפה ברורה. 'ילקוט ביאורים', ומדורי ליקוט שונים ומגוונים. ספרי קצות החושן ונתיבות המשפט עם הערות וציונים נרחבים, ערוך ומוגה עפ"י דפוסים ישנים, במהדורה מהודרת ומאירת עיניים, לתועלת הלומדים.

חדש

סט סידורי אביד יעקב - 4 חלקים

מהדורת 'קרן טללי ברכה'
מכון 'אור לישרים' – נהריה
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

סט סידורי אביד יעקב בארבעה כרכים: א) סידור לשבת ב) סידור ליום חול ג) סידור לשחרית מיוחד עבור תיק התפילין ד) תהלים.
סידורים בנוסח עדות המזרח, עטויים בכריכה מפוארת דמויית עור, מוגחים בתוך קופסה מהודרת. ניתן לבחור בין הגוונים: זהב או כסף.
עיצוב מרהיב עין לצד נוחות מירבית וקומפקטיות מיוחדת.
תתקבל צלותהון ובעותהון!

חדש

'קיצור שולחן ערוך' לתלמידים

כריכה קשה למינציה
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'קיצור שלחן ערוך' הוא ספר ההלכה הנוח והברור ביותר, שחזר ונדפס מאות פעמים והיה לנכס צאן ברזל של מבקשי ההלכה. במהדורת 'עוז והדר' המנוקדת, הוגה הספר לפי מהדורת המחבר עצמו, ונוספו לו פסקי 'משנה ברורה' וכן ההנהות החשובות מסגרת השולחן שהיו למראה עיניו של המחבר בבואו לקבוע את מסקנת דבריו.
במהדורה זו הורשמטו ההלכות שאינם מיועדים לתלמידים, ובכך מקל על התלמידים ללמוד את ההלכות הנצרכות להם בלבד.

חדש

סידור לימות החול - נוסח אשכנז

כריכה רכה (12 ס"מ)
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

סידור לימות החול, כריכה רכה, בגודל 12 ס"מ.
מאות אלפי המתפללים במגוון הענק של סידורי 'עוז והדר' משבחים את העיצוב הנכון והמדויק, בתוספת ההלכות הנצרכות ביותר, המסייעות לעבודה שבלב זו תפילה בכוונה יתירה.
תתקבל צלותהון ובעותהון!

סט ספרי מרן 'אביד יעקב' ונכדו מרן 'עטרת ראשנו'

מהדורת פרידמאן
מכון 'אור לישרים' – נהריה
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
כל ספרי מרן 'אביד יעקב' זי"ע ונכדו מרן 'עטרת ראשנו' רבי דוד אביחצירא זי"ע הי"ד, ערוכים וסדורים ברוב פאר והדר, במהדורה ייחודית ורבת מעלות, עם ביאורים והערות נחוצות להבנת דבריהם הקדושים, יחד עם עוד הוספות רבות, שכמותם לא נראה מעולם.
הספרים נסדרו מחדש, נוספו שני מדורי ביאור נפלאים (ביאור הפשט והרחבת העניינים), בשפה ברורה ובהירה. במהדורה זו נוספו גם כותרות לכל נושא וענין, פיסוק וחלוקת קטעים מחודשת, אלפי מראי מקומות והערות.
חיבורי 'מרן אביד יעקב' הם: פיתוחי חותם (3 כרכים), מחשוף הלבן (5 כ'), לבונה זכה, יודו משפטיך ליעקב (2 כ'), מעגלי צדק (2 כ'), שערי תשובה, גנזי המלך, שערי ארוכה, בגדי השרד, דורש טוב, אלף בינה.
חיבורי מרן עטרת ראשנו: ריישא וסיפא, שכל טוב (2 כרכים), פתח האוהל (3 כ').

חדש

רמב"ם המבואר קדושה ביאה א' וביאה ב'

מהדורת 'קרן טללי ברכה'
מכון 'אור לישרים' – נהריה
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
2 כרכים נוספים וחדשים בסדרת הרמב"ם המבואר. נושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשוכח. ביאור משולב ומקיף לכל דברי הרמב"ם, ערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מיוסד על מפרשי הרמב"ם לדורותיהם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, וכן מקורות וציונים להרחבת הדברים והשיטות. בספר גם פסקי שולחן ערוך, וילקוט ביאורים ועיונים נרחב על דברי הרמב"ם.

מִילְתָא חַדְתָא

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

קבלת שכר על שמירת שבת בשב ואל תעשה כעשיה בקום ועשה

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת (לא יד).

מיוחד הוא יום השבת שהוא מקיף את כל מעשי האדם במשך כל היום, ובכל רגע ורגע יש לאדם את ההזדמנות לקדש את עצמו ולעשות את כל מעשיו בדרך המותרת ולא בדרך האסורה, וכל אורחות היהודי שונים הם ביום השבת מכפי רגילותו בימות השבוע, נמצא שבכל שעה ושעה הוא מתגבר על עצמו שלא ללכת אחר יצרו אלא לעשות הכל כפי שהתורה מורה לו.

בזה זוכה למה שאמרו חז"ל (קידושין לט:) ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, ומבואר שם דהיינו כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה, והרי ביום השבת בכל רגע מונע האדם עצמו מלהתנהג כדרכו בחול ולעשות הכל באופן המותר בשבת, ונמצא שבכל רגע ורגע הוא כעושה מצוה בפני עצמה.

ועל פי זה הסביר **באור החיים הקדוש** את הפסוק (פסוק טז) 'לעשות את השבת', ולכאורה עיקר מצות השבת היא להימנע מן העשיה, ומהו שאמר 'לעשות את השבת'. אלא בכל רגע שמונע עצמו מן העשיה הרי הוא נחשב כעושה מצוה, לפיכך נאמר 'לעשות את השבת' בעשיה שיש בה ממש.

שתים זו שמעתי - זכור ושמור

על דרך דבריו דרש **מהר"ם א"ש ע"ה** על הפסוקים בתהלים (סב יב-יג) 'אחת דיבר אלקים, שתים זו שמעתי, כי עוז לאלקים. ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'. והביא רש"י דרשת רבותינו ז"ל (מכילתא יתרו פר' דבחודש ז) דקאי על זכור ושמור אשר בדיבור אחד נאמרו, וזהו שאמר 'אחת דיבר אלקים' אך 'שתים זו שמעתי'. 'כי עוז לאלקים' מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע. ויש להוסיף ולציין שהוא מרומז במה שאמר 'שתים זו שמעתי', ז"ו ראשי תיבות ז'כור ו'שמור. ויש להבין מהי השייכות לפסוק שנסמך אחר זה 'ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'.

בכדי לבאר הענין מוסיף עוד לברר, שבכלל יש להבין, הרי כל הנסים והנפלאות אשר עשה ה' יתברך עמנו הכל היה לצורך, הניסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף היו עבור כלל ישראל, וכן מעמד הר סיני היה ללמד תורה לישראל, אמנם מה שנאמרו זכור ושמור בדיבור אחד שהראה הקדוש ברוך הוא מה שאין היכולת ביד בשר ודם לעשות, איזה תועלת יש בזה הנס שהראה ה' יתברך כי הוא כל יכול.

דיבור אחד ללמדנו ששכר שמור כשכר זכור

תשובה לדבר, שכבר אמרו חז"ל (שבת י:) אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, והטעם שקרא הקדוש ברוך הוא לשבת מתנה טובה, כי בכל הקנינים שהאדם רוצה לקנות, הן קניינים הגשמיים והן קניינים הרוחניים, בכולם צריך להתייגע ולעשות השתדלות לקנותם, כמו שאמרו בגמרא (מגילה ו:) לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, זולת בשביתת השבת שאין האדם עושה דבר ובכל זאת מקבל שכר על זה, וזו המתנה טובה, שעל אף שאינו עושה שום דבר הוא מקבל שכר.

ובזה יבואר למה נאמרו זכור ושמור בדיבור אחד, להורות על ענין זה, שהרי זכור היא מצות עשה, זכרהו על היין (פסחים קו.), והיא הכוללת את המצוות המעשיות של שבת קודש, ושמור היא מצות לא תעשה, דהיינו לשמור עצמו מעשיית כל מלאכה. ולכאורה מן הנראה שעל החלק של זכור שיש בה קום ועשה יקבל יותר שכר מאשר על החלק של שמור שהוא רק יושב ואינו עושה שום דבר. מפני כך נאמרו זכור ושמור בדיבור אחד, שהורה לנו ה' יתברך בזה, שכמו שהוא מקבל שכר על הזכירה כן מקבל שכר על השמירה, והוא חסד גדול ומתנה טובה מאתו יתברך. לכך נסמך הפסוק 'ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', להודיענו כי הוא מחסדי ה' יתברך שמשלם שכר גם על ה'שתים ז"ו שמעתי', דהיינו חלק השמירה שנאמר בדיבור אחד עם חלק הזכירה, 'כמעשהו' כאילו הוא עשה מעשה, עכד"ק.

מִילְתָא דְפַלְיאָה

כפי הענווה יכול להתגבר על יצרו

כל שנוהג בענווה ושפלות זוכה לסיוע מן השמים להתגבר על יצרו, ולהיפך המתגאה ברוחו ניטל ממנו אותו הסיוע וממילא הוא נופל ברשת היצר הרע, וכמו שאמרו בגמרא (סוכה נב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. ואיתא בשם צדיקים שאי אפשר לזכות לעזרת ה' יתברך כנגד היצר הרע אלא מי שהוא עניו ושפל, אבל בעל גאוה הרי אין הקב"ה יכול לדור עמו (סוטה ה.), ואין הקב"ה מסייע בידו להתגבר על היצה"ר, וכיון שאין לו את הסיוע מהשמים הרי הוא נופל ביד יצרו.

מידת הענוה מסלקת את השטן

בכוח שם מ"ה מסלקים את השטן מעלינו, וזהו הרמז כמו שמובא בשם גורי האריז"ל ש'ענוה' בגימטריא סמא"ל כי אין סמא"ל שולט במי שיש בו ענוה, שבכך שיתקיים בו מה שכתוב (ישעיה נז טו) 'ואת דכא ושפל רוח', וכמו שדרשו חז"ל (שם) אני את דכא, ופירש רש"י: אני מרכין שכינתי אצלו, וכשיתרחק ממידת הגאוה תהיה השכינה איתו, ואז יהיה הקדוש ברוך הוא בעזרו להתגבר על יצרו הרע.

הסתלקות צדיקים המכפרת

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם (ל יג). כתוב בפסוק (שיה"ש ו ב) 'דודי ירד לגנו לערוגות הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים' ודרשו במדרש (שיהש"ר שם): 'דודי' זה הקב"ה, 'ירד לגנו' זה העולם הזה, 'לערוגות הבושם' אלו ישראל, 'לרעות בגנים' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, 'וללקוט שושנים' אלו נשמות הצדיקים.

הכוונה בזה היא, כי כאשר הקב"ה יורד לעולם הזה לגבות את חובו, נפרע מן הצדיקים תחילה, כמו שפירש **האור החיים הקדוש** בפרשתנו 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', וזה לשון קדשו: בא הכתוב לגלות נסתרות לה' אשר יעשה בעולמו דבר שכל רואה יתמה, בהלקח איש צדיק ישר קודם זמנו, יחצו ימיו כמשפט המתחייב לאנשי דמים ומרמה, ויבהלו רעיוני האדם לחשוב אחד מב' דרכים, או יכחיש בר מינן אושר הצדיקים, כי אין טוב בעמל האלהיי, או יחשוב כי זה האיש מצפונו אינו כנגלה ממנו והורעה חזקתו לטוב.

אשר על כן אמר ה' 'כי תשא את ראש בני ישראל', פירוש, אם תראה שיסתלק ראש בני ישראל בלא עת, ולא יעלה בכלח כעלות גדיש בעתו, הטעם הוא 'לפקודיהם', על דרך אומרם ז"ל (שיהש"ר א יד) בפסוק (שיה"ש שם) 'אשכול הכופר דודי לי' ואמרו ז"ל, איש שהכל בו הוא כופר נפשם של ישראל, והוא אומרו 'לפקודיהם', לשון חסרון, על דרך אומרו (במדבר לא מט) 'ולא נפקד ממנו איש', כי לצד חסרון ישראל שנתחייבו, לזה אני נוטל את ראשם בעדם לכופר נפשם שלא ימותו כל ישראל. ע"כ.

וזהו שאמר הנביא (ישעיה נז א) 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק', כי כל אסיפת צדיק אינו מפני חטאו ח"ו, אלא מפני הרעה נאסף הצדיק.

האם מיתת צדיקים שקולה כשריפת בית אלקינו או יותר

חז"ל (ר"ה יח:) מתארים את האבדה במיתת צדיקים שהיא שקולה כשריפת בית אלקינו, ונתקשו המפרשים ממה שאמרו במדרש (איכ"ר א לז) שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא יותר מחורבן בית המקדש. כתב **המנחת יצחק ע"ה** ליישב סתירה זו [בהספד שאמר ביום רביעי פרשת שמות, י"ז טבת תשל"א לפ"ק, לכבוד יומא דהילולא של הגאון מוהר"ר פנחס עפשטיין זלה"ה, ראב"ד העדה החרדית, בירושלים עיה"ק תובב"א. וראה עוד בשו"ת מנחת יצחק (הקדמה לחלק ז)], שבשריפת בית אלקינו אף על פי שנחרב בית המקדש עצמו בעוונותינו הרבים, מכל מקום תורת בית המקדש, דהיינו תורת הקרבנות, עדיין קיימת עד שירחם ה' יתברך וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו, כמו שאמרו חז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן אם לומדים את תורתו של הצדיק וממשיכים בדרכיו הטובים לאחר מיתתו, הרי זה נחשב רק כשריפת בית אלקינו ולא יותר.

אך אם לקח עמו גם תורתו, שאין מי שעוסק בתורתו ואין הולכים בדרכיו חס ושלום, אזי הוי סילוקו יותר משריפת בית אלקינו, וזה כוונת הכתוב (ישעיה כט יד) 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר', שגם חכמתו ובינתו נסתרה, אז הוי הפלא ופלא יותר משריפת בית אלקינו.

גיבורים וכלי מלחמה - שתי אבדות בהסתלקות שאול המלך ע"ה

ראיה לדבריו יש ללמוד מבכייתו של דוד המלך ע"ה על פטירתם של שאול המלך ע"ה ובנו יהונתן, שהספידם 'איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה' (שמואל ב' א כז), שלכאורה קשה להבין מדוע נאבדו כלי המלחמה במיתת הגבורים. ועוד, לשם מה להספיד את כלי המלחמה שאבדו. אך הביאור הוא, כי יש שני סוגי לוחמים במלחמה. יש אחד הלוחם בחרב ובחנית, והיה אם יפול במלחמה הרי שיבוא אחריו מי שימלא את מקומו. אבל יש הלוחם בלי חרב וחנית רק בתחבולות שכלו וחכמתו, והיה אם נפל זה במלחמה אין אחר שימלא את מקומו, כי כלי מלחמה שלו הינם שכלו חכמתו ובינתו אבדו כולם יחד עם בעליהם. זהו שקונן דוד המלך ע"ה 'נפלו גבורים' שמתו שאול ויהונתן, ולא זו בלבד, אלא סכנה גדולה מרחפת עלינו כי גם 'נאבדו כלי מלחמה', ואין מי שימשיך את המלוכה בדרכו של שאול המלך כיון שאין לנו את רוחב בינתו.

מעתה ראיה לחילוק שאמר המנחת יצחק ע"ה, כי בכל אבידת צדיק ר"ל ישנם שני הפסדים, האחד הוא הצדיק עצמו, שלכך אין תחליף בבחינת 'נפלו גיבורים'. אך יש הפסד נוסף שהוא אבידת 'כלי מלחמה', הם דרכי הצדיק ותורתו, ועליהם יש לשים לב שלא יאבדו, רק ילכו הכל בדרכי הצדיק ובאור תורתו שהאיר לרבים, ובזה על כל פנים יישארו בידינו כלי המלחמה.

שלש דרגות באבלות

והנה, כשמקוננים על פטירת צדיק וחכם שהיא שקולה כשריפת בית אלוקינו או יותר ישנם שלש דרגות באבלות, כמו שהתאבל ירמיה הנביא על החורבן ואמר (ירמיה ו כו) 'בת עמי חגרי שק, והתפלשי באפר, אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים' וגו'. **הדרגה הראשונה** - 'חגרי שק', שכאשר אדם מרגיש באבלות גדולה הרי הוא לובש שק או קורע קריעה [וכך עשה מרדכי הצדיק, כמו שכתוב (אסתר ד א) 'ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו, וילבש שק ואפר' וגו']. **והדרגה השניה** - 'התפלשי באפר', שהוא יושב על הארץ והגוף כולו מושפל כשהוא מרגיש בעצמו את האפר. אבל **הדרגה הגבוהה ביותר היא** - 'אבל יחיד עשי לך', שהוא מתאבל כמו אדם שאיבד את הבן היחיד שלו ומרגיש שאין לו כלום ונגמר לו הכל, ונושא דברי הספד ונהי וקינה בקול בכי תמרורים, בבחינת 'הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי' (איכה א יב), וכך צריך להרגיש בסילוקו של צדיק וחכם, שכל אחד מהצדיקים הוא יחיד בדורו ממש בבחינה שלו ובעבודת הקודש לפי שורש נשמתו

קרן עור פני משה - בזכות הענווה

וַיְהִי בְּרֶדֶת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר, וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ. וַיַּרְא אַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו (לד כט-ל). בפתח דברינו נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל כי עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענווה, שאמרו בגמרא (חולין פט.) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם' וגו' (דברים ז ז), אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', למשה ואהרן אמרו (שמות טז ז) 'ונחנו מה', לדוד אמר (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש'. אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד אמר (בראשית יא ד) 'הבה נבנה לנו עיר', לפרעה אמר (לעיל ה ב) 'מי ה'', לסנחריב אמר (מלכים ב' יח לה) 'מי בכל אלהי הארצות' וגו', לנבוכדנצר אמר (ישעיה יד יד) 'אעלה על במתי עב', לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח ב) 'מושב אלהים ישבתי בלב ימים'.

עיקר הענווה כשמשפיל עצמו למרות מעלותיו - הלימוד ממשה רבנו ע"ה

והנה, אל יחשוב האדם שבקלות יזכה למידת הענווה, כי עיקר הענווה היא, שגם כשיהיו באדם מעלות רבות ונכבדות, למרות זאת לא יגבה ליבו בקרבו, ובכך יגיע לשלמות הענווה. על כך אמרו בגמרא (נדרים לח.) שהקב"ה אינו משרה שכינתו כי אם על אדם חכם גבור עשיר ועניו, וכמו שמצינו אצל משה רבינו שהיו בו כל המעלות הללו, ולמרות כל מעלותיו לא התגאה אלא השפיל עצמו בענווה, וענווה זו הבאה אחרי כל המעלות הללו היא היא הרצויה והנאותה ביותר.

בזכות ענוותנותו זכה משה לקרני ההוד

לימוד גדול זה לימדתנו תורתנו הקדושה בפסוק שלפנינו, שכפי גודל הענווה כן זוכה למדרגות רמות ונפלאות, כי משה רבינו היה העניו מכל האדם, וכל כך הפליג בענוותנותו עד שכשבא לכתוב בתורה (במדבר יב ג) 'והאיש משה עניו מאוד', הוסיף עוד להשפיל עצמו וחיסר אות יו"ד מהתיבה 'עניו' וכתב 'ענו' חסר יו"ד, וענווה זו היא שעמדה לו לקנות את הזכייה העליונה שהיו פניו קורנים בקרני הוד עד שהיו הכל מתייראים מלהביט בפניו, כמו שפירש **באור החיים** כי משיורי הדיו שבקולמוסו העביר על ראשו וקרנו פניו בקרני ההוד, ושיורי הדיו בקולמוסו הוא מחמת שנמנע לכתוב יו"ד ב'והאיש משה ענו', שמידת הענווה שהיתה במשה היא שזיכתה אותו לקרני ההוד שלא זכה בהם אדם מעולם.

א. בזכות הענווה מגיעים לקיום המצוות

כוחה של הענווה גדול עד למאוד שכאשר אדם מחזיק עצמו בענווה זוכה להגיע לקיום כל מצוות התורה, כפי שמצינו באברהם אבינו ע"ה שעל ידי שאחז במידת הענווה עד שאמר על עצמו (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', זכו בניו למצות אפר פרה ולמצות עפר סוטה, כדאיתא בגמרא (חולין פח:). וביאר בתורת חיים (ד"ה בשכר) שעל ידי שהשפיל עצמו כעפר ואפר, זכה שיקיימו בניו מצוות גם בדברים שפלים ופחותים כעפר ואפר.

ב. הענווה שער ליראת שמים

וכן ידוע הוא כי כדי להגיע ליראת שמים נדרש מהאדם לסגל לעצמו מידת הענווה, כמו שאמר הכתוב (משלי כב ד) 'עקב ענוה יראת ה'', ופירש רש"י: בשביל הענוה יראת ה' באה. וכך איתא בגמרא (ע"ז כ:): ענוה מביאה לידי יראת חטא. ואף זה למדנו ממשה רבינו ע"ה העניו מכל אדם שהיה מופלג במידת היראה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:) שיראת שמים לגבי משה דבר קטן היא, כי לרוב שפלותו וענוותנותו זכה גם ליראת שמים.

ובזה יבואר גם הלשון 'לגבי משה מילתא זוטרתא', היינו אותם שמתחברים אל משה רבינו ולמדים ממנו לנהוג בענווה ומרגישים בעצמם כ'מילתא זוטרתא', להם ודאי יראת שמים דבר קטן הוא, מאחר ורכשו בעבודתם את מידת הענווה המביאה ליראת שמים.

וכך אמר משה רבינו לבני ישראל (דברים י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ותיבת 'מה' רמז למידת הענווה כמו שאמר משה (לעיל טז ז) 'ונחנו מה', כאומר, 'מה ה' שואל מעמך' שמבקש הוא ממך להיות 'מה', וכך יבואו אחריה שאר המידות שעל ידי זה תזכה 'כי אם ליראה את ה' אלקיך', ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

ג. הענווה מסוגלת לקבלת התפילות

בזכות הענווה זוכים ישראל גם שתתקבל תפילתם בשמי מעונה, כן מצינו בדוד המלך ע"ה שהשפיל עצמו באומרו (תהלים כב ז) ואנכי תולעת ולא איש', ועל ידי כך זכה לכוח התפילה, כמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים שם) 'ואנכי תולעת ולא איש', מה התולעת הזו אין לה אלא פיה, כך ישראל אין להם אלא תפלת הפה, מה תולעת מתעקרת את האילן בפיה, כך ישראל מתעקרין בפיהם ובתפלתם גזירות רעות שמחשבין עליהם אומות העולם, הדא הוא דכתיב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב'.

ד. בזכות הענווה זוכים לתורה

אי אפשר לזכות לתורה אלא מי שנוהג במידת הענווה, כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'כל צמא לכו למים', ודרשו חז"ל (תענית ז.) שהתורה נמשלה למים, וכמו שהמים יורדים תמיד ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה עוזבת את גבוהי הרוח ואינה שורה אלא על נמוכי הרוח. ועיקר הבחירה בבני ישראל היתה משום ענוותנותם, כי לא נבחרו ישראל אלא בשביל התורה, כמו שאמרו (רש"י בראשית א א) שישראל נקראו 'ראשית' והתורה נקראת 'ראשית', וכמו שאין זוכים לתורה אלא על ידי ענוה, כן בחירתם של בני ישראל היא בגלל מידת הענוה שבהם.

לפיכך משה רבינו בזכות ענוותנותו הוא שזכה למסור את התורה לישראל, כמו שכתוב (דברים לג כא) 'וירא ראשית לו חלקת מחוקק ספון', היינו שזכה משה לתורה הפותחת ב'בראשית', בגלל שהיה 'ספון' ונסתר במידת השפלות והענווה, בבחינת 'והאיש משה ענו מאוד' (במדבר יב ג).

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

פרשת כי תשא
גליון ז'

אוצרות המגיד ממעזריטש

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

'כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי' (שמות לג כ). **רוֹמֵז לְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַגַּשְׁמִיִּים** אש רוח מים עפר, **בְּסוֹד (עיין בראשית ב ז) מִן הָאֲדָמָה נִבְרָא הָאָדָם** תואר 'האדם' הוא אותיות 'אדמה', על שם יסוד העפר שבו עיקר התגברות הגשמיות, והשלמת בריאת האדם הוא על ידי יסוד העפר שהוא משלים את הוייתו של הגוף להיות לבוש המסתיר על הנשמה שבו, ולכן בתחילת בריאתו של האדם, יסוד העפר שהוא הגשמיות גובר וניכר בהשפעתו יותר מכל היסודות שבו, **וְהָבֵן.**

וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵין לָהֶם כֹּחַ שֶׁיִּזְכּוּ לִרְאוֹת כְּבוֹד אֱלֹקִים, כלומר להתחבר אל האור ואל הפנימיות של שם 'אלוקים' שהוא ה'כבוד' - התגלות המהות האמיתית. והיינו שיסודות הגשמיים אינם יכולים לראות את **הָעֶצֶם** המחיה את הבריאה שהוא אור **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רַק** ארבע **הַיְסוֹדוֹת הָרוּחָנִיִּים** אש רוח מים עפר שברוחניות שהם ארבע כוחות מלאכים, **שֶׁהֵם כְּמוּסִים** נעלמים וגנוזים בשורש הנפש שהוא נסתר - **בַּנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא גַּם כֵּן רַמַ"ח אֵיבָרִים וּשְׁסָ"ה גִּידִים רוּחָנִיִּים** והם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה שהם מורכבים איברי הנשמה, והם שורש לרמ"ח איברים ושס"ה גידים שבגוף, **וְהִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל** ולכן בהיותה אור אלקות ממש, יש לה כח לראות אלקות בדרך רוחני הנקרא ראיה שהוא בחינת חיבור ויחוד, כמו שמבאר רבינו -

וְהוּא סוֹד חַ"י, האלקות הוא חיות הפנימי המתפשט מתוך הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל, עצם החיים, על ידי שני חלקי הנשמה הנקראת ח'יה 'יחידה והמכונים בקיצור "ח"י", **וְזֶהוּ וָחָ"י, רוֹצֶה לוֹמַר רַק חֵלֶק חַי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ זֶה לִרְאוֹת כְּבוֹד אֱלֹקִים הָעֶצֶם,** רק עצם הנשמה שהם חלקי ה'חיה 'יחידה' יכולים להשיג כבוד הקב"ה, מכיון שה'יחידה' כשמה כן היא - מתאחדת עם אורו יתברך שממנו נחצבה, וה'חיה' היא בחינת ראיה שבנשמה שמשיגה בבהירות את אור ה' שנובע ממנה על ידי ה'יחידה' שלמעלה ממנה, **וְהָבֵן.**

וְדַע כִּי עִקַּר הַשָּׂגַת הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא מַשָּׂגַת רוּחָנִיּוּת הָעֶלְיוֹן הנשפע אליה על ידי התורה והמצוות, **הוּא בְּחִינַת הַחֵשֶׁק שֶׁיֵּשׁ בְּדָבָר הָעֲשׂוּיָה** שהוא אופן הגילוי של האור הרוחני בתוך העשייה שהוא הגשמי, **וְכָל חֵשֶׁק הוּא עִקַּר מִכֹּחַ הַטַּעַם** התענוג הנמשך מאור אין סוף - מקור התענוגים - אל הנשמה על ידי התקרבותה אליו, הוא הגורם להתעוררות החשק אל עשיית המצווה, וחשק זה שהוא הביטוי החיצוני של התענוג ומורגש לנשמה, היא הבחינה שעל ידה היא רואה את חיות המצווה - בבחינת **'טעמו' - ו'ראו'** כי טוב ה" (תהלים לד ט).

וְכָל טַעַם הוּא בִּלְתִּי מֻשָּׂג, מה שהוא מושג אפילו בדרך הבנת השכל, מן ההכרח לומר שהוא מוגבל - לפי הגבלת

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

עיקר העבודה היא החשק וההתלהבות

במאמר זה מבאר רבינו את סוד הגאולה שבה תלוי הכל, ואשר עליה נתנבא הבעל שם טוב הקדוש "אימתי קאתי מר לכשיפוצו מעיינותיך חוצה ויוכלו לייחד יחודים כמותך", מאמר שהוסבר על ידי גדולי ומאורי החסידות על דרך עבודת היחודים בדרך שווה לכל נפש, שהיא עבודת ה**דביקות בפנימיות האותיות** על ידי חשק והתלהבות, וכמבואר בהמשך אגרת הבעש"ט הק' הנזכרת, וכפי שמפורש בסיום מאמר זה בדברי הנבואה האלוקיים "אם יהיה זמן זה, שיהיה **חשק גדול לבני אדם** לידע את השם ולדבק בו, **אז ירצה החשק הזה כעולה וככל הכוונות,** וזהו כי בי חשק, **ואז יהיה הגאולה**".

כהקדמה לענין זה, מקדים רבינו לבאר את אופן העבודה הנרצית לפניו יתברך, שבכוונת מעשי המצוות משפיע האדם על כל הבריאה כולה, לפי מידת חשקו לידבק באור הקב"ה השוכן בהמצווה, ושהיא עיקר מעלתה והשפעתה על המשכת אור ה' יתברך אל התחתונים.

במעשי המצוות מאיר האדם את חושך הבריאה ומאיר אותה באור המתוק של תענוג קרבת הקב"ה, באמצעות הדעת של האדם בעת עשיית המצווה, שעל ידה הוא מקשר את המצווה לאור הפנימי השוכן בה, תוך כדי התגברות על הנטייה הטבעית של גוף האדם להחשיב בעיקר את גוף המצווה ולהתעלם מאורה הגדול - אור דביקות השם יתברך, נטייה שהינה היפך מציאות אור המצווה שהיא המשכת חיות ה' לעולם.

אמור מעתה: ההבחנה בדבר החשק אם הוא עיקר המניע לדברי המצוות או לא, אינו רק הבחנה במידת איכות המצווה, אלא **שורש הבירור בין טוב לרע,** כי ככל שהאדם **מרוחק מהחשק האלוקי** שמאירה הנשמה בגופו הרי זה ביטוי נוסף ומחודש **לריחוק שלו מהשם יתברך,** ולהשפעת הגשמיות על הלבושים שמסתירים על נשמתו, וממילא כאן המקום **לשוב ולתקן את קלקול הגוף** המכסה על הנשמה ומונע את אורה.

רבינו אינו חוסך את נועם עצתו האלוקית, ומבאר מה הוא שורש הקלקול והחושך, שהוא ענין השקפתי ויסודי, והוא הראיה של חיצוניות העולם וגשמיותו כדבר יש, אשר משפיעה גם על עשיית המצוות, כשאדם עושה אותם במצב של הסתלקות הדעת ממנו, שבו הוא מעניק חשיבות עיקרית לחלק המעשי והגשמי של המצווה על פני החלק הפנימי שבה. ענין זה הוא שורש בחינת איסור 'אלוהי מסכה', שהוא הרצון והתאווה של האדם לעשות צורה מוחשית לדבר רוחני, היפך האמת שככל שהאדם דבק במוחש ובגשמי כך הוא מרוחק מהאמת.

וכאשר האדם דבק בפנימיות האותיות על ידי החשק, וכל חשקו ותאוותו הגדולה היא לאור הפנימי המתלבש באותיות, אז על ידי חשקו מגלה את האור הפנימי שבכל אות ואות, ומכיון שהאור הפנימי של כל האותיות שבכל תיבה ותיבה אחד הוא - האור הגנוז בסוד תיבה זאת, נמצא שעל ידי זה זוכה האדם לייחד את פנימיות האותיות ביחוד אמיתי, ולכן נרצה החשק הזה ככל הכוונות והיחודים, וכפי שמסיים המגיד את דבריו הקדושים במאמר זה.

יותר מכך, אף האדם שלא זכה לחשק בשלימות שהיא התגלות הנשמה, חשוב לפניו יתברך הצער שאדם מצטער ורוצה להתקרב להשם יתברך, וכלשונו הקדוש "אם **רק ירצה,** רק **שיהיה להם צער על זה** להיות להם השגה", חשוב לפניו צער זה שהאדם מצטער ומכיר בחושך גלותו הפרטית והכללית, ומכח זאת זוכה שהקב"ה יוציאו מהגלות הרוחנית שהוא הסתרת אור ה' מעיני הנפש.

השכל האנושי, אך הטעם הוא חיות אלוקי ממש ולכן אינו יכול להיות מושג, **וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא בִּלְתִּי מֻשָּׂג הוּא חֵלֶק מֵמָּשׁ מהקב"ה**, האור שהוא חלק מהקב"ה; כלומר שלא ירד ממדריגתו ולא הוגבל בגבולות הצמצום - מן ההכרח שאינו מושג, כי רק דבר שיש לו גבול, ניתן להגדירו ולתופסו בשכל האנושי, מה שאין כן אור שהוא עצם אחד עם אור הבורא.

וְזֶהוּ (שמות כב יט) **'זֹבֵחַ לָאֱלֹקִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ'. פֵּרוּשׁ אֱלֹקִים הוּא סוֹד כְּלִי הַחִיצוֹן שֶׁהוּא דִּין** כלי החיצוני של אור האלקות היורד לעולם, ומושג בגשמיות על ידי המעשה של המצווה שהוא כלי החיצון שלו, הוא נקרא אלוקים מכיון שהוא בבחינת דין, כי הכלי הפנימי והרוחני, הוא כח השגה המביא את האור לידי קבלה ברורה ותפיסה של קיימא על ידי שהוא מצמצם אותו מבחינה כללית של אלקות שהוא אין סוף לבחינה מוגדרת ומצומצמת כל שהיא, והכלי החיצון - הוא מביא לידי השגה את חלק היותר גשמי מהאור, ונעשה על ידי ריבוי בחינת דינים שמצמצמים את השפע האלוקי יותר ויותר עד שנמדד לפי יכולת התחתונים להשיג ולקבל, **וְכָל דִּין הוּא סוֹד מִיתָה,** מהות הדין הוא התנתקות חלקית והתרחקות הענף מהשורש, ומזה נובע הפרדת בחינת ה'כלי החיצון' שהוא ההסתכלות החיצונית הנפרדת מההסתכלות הפנימית שהוא מביא את אור ה' והחיות לתוך נפשות ישראל, ולכן הוא שורש המיתה, וכפי שידוע שבחינה זאת יצרה את שבירת הכלים שהיא שורש המיתה ברוחניות וממילא בגשמיות כמובן.

וְכָל מִיתָה רוֹמֵז מְגֻשָּׁם הגשמיות הוא תוצאה של ריחוק משורש החיות שהוא הרוחניות, ובחינת המיתה שנזכרה בתורה בשבעת המידות הנקראים 'שבעת מלכי אדום' שנפלו מדרגתם לבחינת חיצוניות הרחוקה מהאור, היא אשר גרמה ליצירת העולם הגשמי הזה, שבו אור ה' נסתר ונעלם, **וְכָל מְגֻשָּׁם הוּא דָּבָר הַמֻּשָּׂג,** כי הגדרת הגשמיות והשפעתה בנפרד מהאור הרוחני המחיה אותה היא כשהאדם דבק בראייתו על המצוות וקיומם, רק בחלק המושג - המוחשי בחושי הגוף, ולא בחלק שמחיה אותו שמורגש בחושי הנשמה.

ועתה חוזר לבאר את הפסוק 'זובח לאלקים יחרם', **וְציווי** זה משמעותו - ש **אָסוּר לָנוּ לְזַבֵּחַ וּלְהַאֲמִין בַּמְגֻשָּׁם** אלא ב"בלתי מושג" המחיה אותו, **בְּסוֹד 'אֱלֹקֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ'** (שמות לד יז), **וְהָבֵן.** המסיכה הוא הצורה החיצונית של הגשמיות המסתירה בבחינת 'מסך' על החיות הפנימי, ואסור להאמין שבחינה זאת היא עצמה ה'אלוקים', כלומר הכוח השליט והמולך והמציאות הגמורה, **רַק שֶׁצְּרִיכִין אָנוּ לְהַאֲמִין בָּרוּחָנִי,** ולדעת שהחיות הרוחנית המופשטת מכל השגה, היא המציאות האמיתית, והציור החיצוני שנראה לפנינו בגשמיות, הוא רק כיסוי ולבוש אליו.

וְזֶהוּ בִּלְתִּי לַה' כאילו אמר "בלתי להשם הוי"ה", **רוֹצֶה לוֹמַר דָּבָר זֶה שֶׁהוּא בִּלְתִּי מֻשָּׂג הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל,** והוא ה'בלתי מושג' שבהיותו חלק אלוק ממש הוא מכונה שם הוי"ה, **זֶה אֱמוּנָה** זהו המושג רק על ידי אמונה ורק בזה מותר להאמין, **וְזֶהוּ לַה'** - לשם הוי"ה **לְבַדּוֹ, בְּלִי שׂוּם הִתְלַבְּשׁוּת** לא לידבק כלל בלבוש שבו מתלבש חיות הקב"ה באופן נפרד מהחיות עצמו, כי אם לצייר לעצמו את האור הרוחני ששוכן בתוך הגשמיות- ורק בו ידביק ויקשר נפשו, וממילא **רַק** לידבק ולראות רק ב**רוּחָנִי דְּרוּחָנִיּוּת** באור הבלתי מושג - בחינת החשק, שהוא המחיה את הרוחניות - הטעם השכלי - המתלבש במצווה.

וְזֶה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק (תהלים צא יד) **'כִּי בִי חָשַׁק'** משמע שעיקר קבלת השכר שמפורשת בהמשך הפסוק תלויה בחשק, **רוֹצֶה לוֹמַר עִקַּר הֶעֱבוֹדָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם הוּא הַחֵשֶׁק, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֵלֶק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵמָּשׁ,** המציאות היחידה שהיא ממשות הדבר על פי האמת, והיא המחיה את הצורה הגשמית שהיא הדמיון הנראה לעיניים.

וְזֶהוּ שֶׁאִיתָא בַּתִּקּוּנִים (הקדמת תיקוני זוהר ט.) **כ"י בְּ"י גִּימַטְרִיָּא מ"ב, שֶׁהוּא מַעֲלֶה כָּל הָעוֹלָמוֹת,** התפשטות החכמה בל"ב נתיבותיה להעלות העולמות, היא על ידי עשרת המאמרות שבהם נברא העולם ושבהם באה לידי ביטוי אור החכמה העליונה, ושניהם יחדיו, ל"ב נתיבות החכמה וי' מאמרות (בגימטריא מ"ב) מתגלים ומאירים בעולם על ידי שם מ"ב, שהוא מתפשט בכל הנשמות שבכל הדרגות שבעולם ומבעיר בהם את אש התשוקה לחזור ולהתקשר לשורש הבריאה שהם הנתיבות הנזכרים - על ידי דביקות ב'חכמה' - בתורה ומצוותיה.

וְכָל עוֹלָם הוּא סוֹד בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם, הגדרתו של כל עולם מכל העולמות (אצילות בריאה יצירה ועשיה) היא בכך שלכל הספירות ישנם כלי קיבול משותף שהוא המלכות, והיינו שהדביקות בכל ספירה וספירה כפי בחינתה מביאה כל אחת באופן לגילוי אורו יתברך ועל ידי זה מתגלה מלכותו יתברך בעולם - כל עולם לפי עניינו כפי שגזרה חכמתו יתברך שתתגלה בו מלכותו באופן הזה, אם באופן של **בריאה** המחשבות של השגות אלקות ואם באופן של **יצירה** אותיות התורה או באופן של **מעשי** המצוות, **וְהוּא דִּין מִשֶּׁם אֲדֹנָ"י,** כי הוא המגביל ויוצר את הגבול לשפע האלוקי שממנו מוגדרת הוייתו של כל עולם באופן שאין נתגלה בו עצם אורו יתברך, והוא מורגש בו רק בבחינת 'עם' המוכן לקבל **מלכות** המלך, ולכן הוא נרמז באותיות דין משם אדנ"י כי הם מצטרפים ומתחברים לא' אלופו של עולם שמצטמצם ונמשך לתוכם על ידי קבלת המלכות.

וּצְרִיכִין אָנוּ לְהַעֲלוֹת הַדִּינִים לְבְחִינַת רַחֲמִים וַחֲסָדִים שֶׁהוּא שֵׁם הַוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא שהוא המהווה הכל מאין ליש לתכלית שהוא לגלות טובו הגדול שהיא גודל אלקותו יתברך לפי יכולתם המוגבלת של הנבראים, והנהגת הדין מתבטלת כאשר הכוונה הפנימית שבהם באה לידי פועל, שהיא שהנבראים ידבקו בפנימיות של כל העולמות שהיא ידיעת אלקותו יתברך, וזה נפעל **רַק עַל יְדֵי שֵׁם מ"ב** שהוא המעלה את כל העולמות לשרשם, והיינו על ידי החשק, **וְהָבֵן.**

וְזֶהוּ כִּי יָדַע שְׁמִ"י, רוֹצֶה לוֹמַר שֵׁם י', ועניינו יתבאר: **שֶׁיַּעֲלֶה** על ידי שם מ"ב שהוא ההתדבקות בחשק הפנימי - את בחינת **מַלְכוּת, שֶׁהוּא נִקְרָא ש"ם** מלשון שממה, היא השורה בכל דברים הגשמיים שהם שוממים וריקים מצד עצמם, להחיותם ולקיימם, **וְהִיא סְפִירָה עֲשִׂירִית** שהיא בחינה החיצונית והאחרונה מסדר עשרת הספירות, שבתוכה שורים תשעת הספירות שהם הצינור הפנימי לאור השי"ת, ועניינה לגלות מלכותו יתברך בפועל אפילו בדברים חיצוניים וגשמיים, **וְשֶׁתִּהְיֶה הִיא בַּמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה,** שיאירו בה כל נתיבות החכמה ויתגלה על ידה מציאות השי"ת מבלי כיסויים וצמצומים, על ידי בני ישראל המקשרים את הרוחני בגשמי, ומעלה את כל הספירות שבנפשם לייחדם לאהבת ה' יראתו ותפארתו, וממילא תאיר הארץ וכל הדברים הגשמיים בכבוד והתגלות אור השי"ת.

וְכָל מַעֲלָה הוּא רוּחָנִי כל דרגות הנעלות יותר הם הדרגות הרוחניות יותר, ובזה נמדדת מעלתם זה על זה, בכך שהם רוחניים יותר וקרובים יותר לאור הקב"ה, **וְכָל רוּחָנִי הוּא סוֹד דָּעָה** כגודל הדעת וההתקשרות כן סר הלבוש החיצוני המסתיר ומתגבר כוח האמת שהוא הפנימיות הרוחנית, ורוחניותם של הספירות שבנפשות ישראל נמדדות בגודל הדעת המתפשטת בהם, **וְזֶהוּ כִּי יָדַ"ע, רוֹצֶה לוֹמַר לִבְחִינַת דָּעָה שֶׁהוּא רוּחָנִי** אל הדעת שעל ידה ההתגלות החיות האלוקית של כל דבר, **יַעֲלֶה שְׁמִי שֶׁהוּא דִּין** בחינת השכינה המלובשת בהסתר של הגשמיות, יתעלה ויתגלה על ידי הדעת הנזכרת שעל ידה תתגלה מלכותו יתברך, **וְהָבֵן.**

וְאַגַּב יְפָרֵשׁ שֶׁאָר הַפָּסוּק, 'עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה', רוֹצֶה לוֹמַר, בֶּאֱמֶת בְּכָל הִתְלַבְּשׁוּת הנקראת 'צרה' משום שהחיות האלוקית הוא 'צר' ומצומצם בבחינת דין, **שָׁם אָנֹכִי** הקב"ה בעצמו, שמאיר בנברא באור אין סוף השוכן בו אף על פי שאינו נגלה עדיין, **וַאַף עַל פִּי שֶׁכָּל הִתְלַבְּשׁוּת הוּא סוֹד צָרָה** שההתלבשות בא על ידי שהחיות המתלבשת בו מצומצמת בצינור **צר** ודק, המאיר בלבוש החיצוני הגשמי ומחיה אותו, **וְצָרָה רוֹמֵז מְגֻשָּׁם, שֶׁהוּא דִּין,** שצמצום החיות גורם שהכוח הרוחני אינו ניכר כל כך, ואז הצורה החיצונית שהיא הדמיון הגשמי מסתיר על האור הרוחני, **אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי** בעצמי - הקב"ה **שׁוֹרֶה שָׁם לְהַחֲיוֹת דָּבָר זֶה** ואין המראה החיצוני המסתיר על אור ה' מציאות אמיתית כי אם הסתר בלבד, **וְזֶהוּ (תהלים קיח ה) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָ"הּ, י-ה** הן ה'מוחין' המסתתרים בתוך חושך ההסתר, ובידיעת האדם שהקב"ה נמצא שם, הוא קורא

וממשיך ומגלה את ה'מוחין', **וְהָבֵן.**

אֲבָל אִם יִתְלַהֵב הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּחֵשֶׁק גָּדוֹל לְכָל אוֹת וְאוֹת, שֶׁהוּא גַּשְׁמִי וְהִתְלַבְּשׁוּת, לפנימיות של האותיות שהוא אור ה', המתלבש בגשמיות של האות שהוא צורת כתיבת ואופן הגייתו, ופנימיות זה מושג על ידי החשק, **אָז יִזְכֶּה שֶׁאָסִיר אֲנִי מִכָּל אוֹת בְּגִדֵי אַלְמְנוּתָהּ שֶׁכִּסְּתָה פָּנֶיהָ** הדמיון החיצוני של האותיות שהם איברי השכינה הקדושה באופן שאין ניכר בהם אור ה'. הוא החושך המסתיר על השכינה הנקראים 'בגדי אלמנותה' שהם בבחינת בגדי 'אבילות' משום שהחושך הזה נובע מגלות השכינה ש'היתה כאלמנה' (איכה א א), ולכן אור ה' נסתר ונעלם בכל ה'עולמות' שהם ה'אותיות', וכשאדם מתעורר להתדבק באור הפנימי של האותיות, הוא מעורר כן באתערותא דלעילא גם כן, שיסיר הקב"ה מהם את החושך המסתיר עליהם, ואז האור האלוקי שנובע דרך האותיות יאיר בפועל ובגילוי באותיות של התורה והתפילה של אותו אדם החושק לאור ה', כאשה בבית בעלה שאורו וכבודו חופף עליה וחיותו מתפשט בתוכה.

כִּי בְּכָל אוֹת וְאוֹת מְכֻסֶּה שָׁם חִיּוּת רוּחָנִי, שֶׁהוּא 'פָּנֶיהָ', רוֹצֶה לוֹמַר פְּנִימִיּוּת, בחינת 'פנים' של האותיות שהיא צורתם הפנימית, **וְתִרְאֶה שֶׁהִיא 'צְדָקָה'** כלומר שהאות עצמה היא אורה של השכינה שבגלות נקראת 'צדק' בבחינת דין ומשפט, וכשמאיר בה אור הקב"ה היא נקראת 'צדקה', **וְהָבֵן.**

וְזֶהוּ 'וַאֲחַלְּצֵהוּ', לְשׁוֹן 'חֲלוּץ חֲנָעַל' (דברים כה י), רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיַּחְלֹץ הַלְּבוּשׁ הַשָּׁחֹר שֶׁל כָּל אוֹת, הלבוש המסתיר על אורה הפנימי המבהיק - בחינת הגוון ה'לבן' שאין לו צמצום ואפשר לצבוע עליו כל מיני גוונים, ובחינת הגוון ה'שחור' שאי אפשר להוסיף עליו שום גוון, הוא הגבול המסתיר ומצמצם את האור ומגבילו לבחינה החיצונית בלבד, שהיא הצורה החיצונית המורה על שרטוט ואופן ההמשכה, **וַאֲכַבְּדֵהוּ, אֲנִי מַרְאֶה לוֹ אוֹתִיּוֹת רוּחָנִיּוֹת** אותיות הנשמה **שֶׁהֵם כְּבוֹד אֱלֹקִים** שבהם מתפשטת השגת אלוקות, שהאותיות הם שרטוטי צינורות השפעתה.

וְאִם יזכה האדם שיתגבר בחשק גדול כל כך עד שיגיע בחשקו בבחינת 'אין סוף', אל שורש כל התענוגים הנקרא **אֹרֶךְ יָמִים מִבְּחִינַת אֵין סוֹף** הנקרא אריך אנפין, **אַשְׁבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי, שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּרוּחָנִי מַמָּשׁ** על ידי חלק ה'חיה' שבנשמה, שהיא עצם הנשמה המשיגה ומקבלת חיות הקב"ה באופן של ראייה בלי שום מסך.

וְזֶהוּ 'הַרְאֵנוּ ה' חַסְדֶּךָ' (תהלים פה ח), הוּא פְּנִימִית בחינת החסד שמרומז בשם הוי"ה, והוא פנימיות כל הנבראים, **'וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ'**, תיבת 'לנו' היא **גִּימַטְרִיָּא אֱלֹקִים, שֶׁיִּהְיֶה לָהּ** לשכינה שהיא השראת הקב"ה היורדת 'לנו' ובשבילנו - **עֲלִיַּת** (אולי צריך לומר 'עלייה'), מבחינת דין המכונה אלוקי"ם לרחמים בחינת שם הוי"ה.

וזהו **'נַפְשֵׁנוּ', הוּא מַלְכוּת - חִיצוֹנִיּוּת** הנקראת בחינת נפש שהיא חיצוניות לבחינת רוח, **'חִכְּתָה לַה", לִהְיוֹת לָהּ עֲלִיָּה לִפְנִימִיּוּת, וְזֶהוּ 'לַה",** וכמבואר לעיל שבחינת שם הוי"ה מורה על האור הפנימי שבו הויית האור היא בהתגלות.

וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ גִּלָּה לָנוּ, אִם יִהְיֶה זְמַן זֶה, שֶׁיִּהְיֶה חֵשֶׁק גָּדוֹל לִבְנֵי אָדָם לֵידַע אֶת הַשֵּׁם וְלִדְבֹּק בּוֹ, אָז יֵרָצֶה הַחֵשֶׁק הַזֶּה כְּעוֹלָה, שהרי עניינה של קרבן עולה - כשמה כן היא, עליית כל האותיות והניצוצות לשרשם, **וּכְכָל הַכַּוָּנוֹת** שתכלית הכוונות הוא לייחד האותיות, ועל ידי שמתגלה האור הפנימי של כל אות ואות הם מתייחדות זה עם זה מאליהם, **וְזֶהוּ כִּי בִי חָשַׁק,** שהחשק הוא בבחינת השגה ותפיסה באור אין סוף ממש, וזהו הטעם שהוא כולל את כל הכוונות, כיון שהוא תופס במקום הנעלה מכולם - עצם אלקותו יתברך המתפשט ומאיר בכל העולמות, **וְאָז יִהְיֶה הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.**

וְזֶהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְּצָרָה, כאן מדבר בדרגה נמוכה יותר, לומר לך שאף על פי שלא זכה לדרגת "כי בי חשק" שהיא החשק שממשיך ומביא את אור אין סוף לנשמתו, רק יודע ידיעה זאת ש"עמו אנכי בצרה", שהקב"ה עימו במצב החשכות שבו הוא נמצא, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יֵדְעוּ שׁוּם כַּוָּנָה** וגם לא יזכו לדרגת "כי בי חשק" שנרצית ככל הכוונות, **רַק שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם צַעַר עַל זֶה לִהְיוֹת לָהֶם הַשָּׂגָה,** רק זאת, שיצטער וישתוקק שיהיה לו השגה בפנימיות ואמיתית העולם, וממילא התקשרות של אמת באור ה', **וַיַּעֲבֹד בְּחֵשֶׁק** ויעשה על כל פנים את מעשה המצוות בחשקות, אף על פי שאינו מבין ומשיג את האור הפנימי, **אָז אַחַלְּצֵהוּ מִגָּלוּת הַמַּר** אוציאהו מהחשכות הרוחנית של הגלות, שהיא ההסתרה על אור ה'.

ועוד יזכה בזכות הצער הנזכר שמצטער שיהיה לו השגה - **וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם הַשָּׂגָה** שיזכה אכן להשגת האור המלובש במעשי המצוות, **וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה** ויאיר אור הדעת בתוך בחינת החיצוניות הנקראת ארץ, **וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק** שחושק להתקרב להקב"ה, **וְזֶהוּ כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ,** על ידי השמחה שתשמחו בה' תצאו מהגלות ומחשכותה, **וְהָבֵן.**

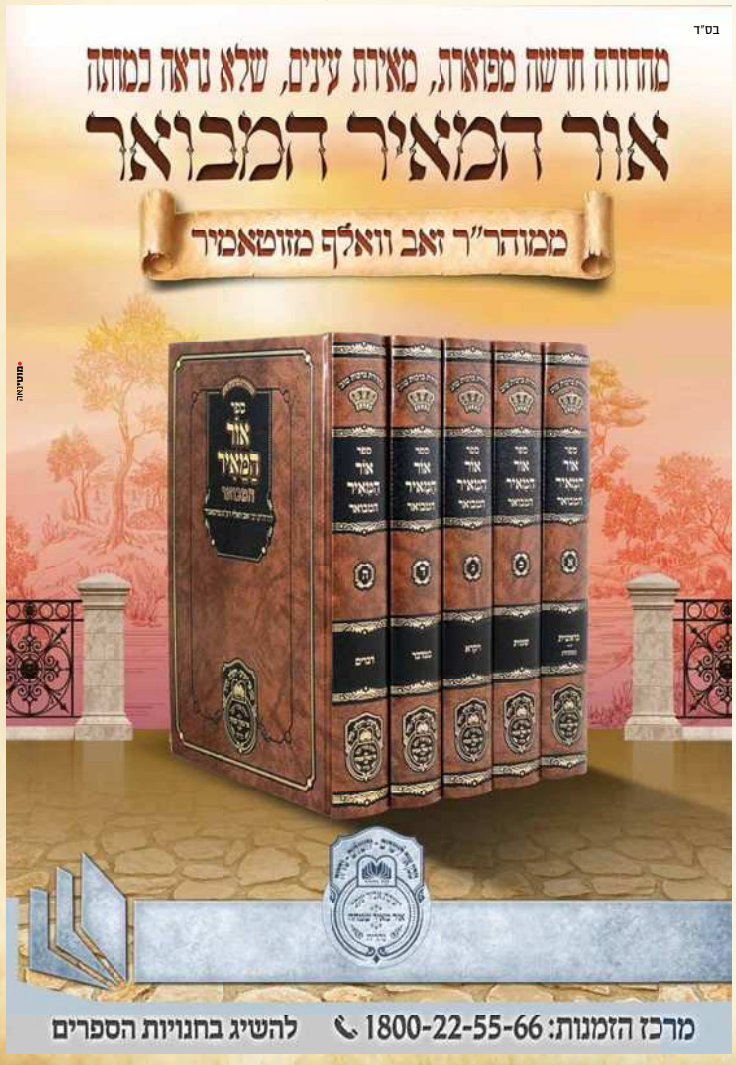

ב ס"ד

אומנות הענווה

טעמים של 'לעתיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי **אברהם דוב** זיע"א **מאווריטש** סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאַיִן, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימזליות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה נתעלית להיותה מזרז ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא **"ויוסיפו ענווים בה' שמחה"**

מהדורת פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | ביאורי החסידות | ציוני החסידות | פרקי תולדות מורחבים ומאירים | שער המפתחות

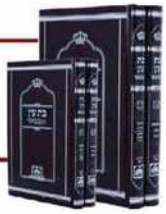

בת עין המפואר
מהדורה חדשה ללא ביאור
פורמט גדול | פורמט קטן

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים